

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Dispvtatio I. De perfectione Angelorum intra ordinem naturæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

THEOLOGIAE SCHOLASTICÆ. TRACTATVS II.

DE CREATVRIS SPIRITUALIBVS COMPLETIS.

DISPV TATIONES THEOLOGICÆ.

In primam partem S. Thomas, à quæst. 50. ad 64.

ACTE NVS considerauit Theologus Deum in se ipso, immensamque lucem caligantibus inspexit oculis intra nebula[m] & caliginem: nunc ad opera eius transit, in quibus, tanquam in speculis temperatum, & quasi refractum eiusdem radij splendorem excipiat, videatque totum solem in aquæ guttulis benignius emicantem (vt ait Nazianzenus orat. 2. de Theologia: Nec enim recedit à Deo, cum ad res ab eo productas descendit, in quibus prima Dei species perspicuè latet, in ipsis impressa ut in sigillis, expressa ut in speculis, effusa ut in radijs. Hoc ergo habet propositum S. Thomas à quæstione 44. usque ad finem primæ partis ut inspecto Deo, præcipua inspiciat eius opera: mihi verò satis nunc erit, de substantijs spiritualibus dicere, ut potero breuissimè, quia eas prima lumina, prima signacula, prima specula, & primarios effusæ Deitatis defluxus communiter vocant sancti Patres, quia in eis se ipsum Deus, & expressit clarius, & signauit perennius, & suauius pinxit, & vberius effudit. Consideratio verò illa substantiarum Angelicarum bipartita erit. Primo enim eas considero intra ordinem naturæ. Secundo, intra ordinem gratiæ.

DISPV TATIO PRIMA.

De Perfectione Angelorum intra ordinem naturæ.
S. Thomas, à q. 50. ad 60.

VATVOR sunt ni fallor in quibus tota naturalis Angelorum perfectio consistere videtur. Primum sit, Angelica ipsa substantia. Secundum, potentia intellectiva, Tertium, potentia appetitiva. Quartum, potentia motrix, & operatrix ad extra.

QVÆSTIO I.

De perfectione naturali substantie Angelica.
S. Thomas, q. 50. 51. 52. 53.

WT ergo cœlestem omnem rem publicam, & spiritualium in ea ciuium cœtus, dignitatem, ordines, facultates, operationes sigillatim scrutemur, placet ordiri ab ipsa eorum substantia & de illa dicere quatuor. Primo, Angelorum existentiam, seu an sint

Tom. I.

Angeli. Secundo, prædicta eorum essentialia, siue quid sint. Tertiò, distinctionem tunc specificam tunc numericam, siue quot sint. Quartò, Extensionem substantiarum Angelicarum ad locum.

SECTIO I.

De existentia substantiarum Angelicarum.

CERTUM est primo, nomine (Angelorum) significari communiter substantias completas, creatas, omnino spirituales, præstantiores homine, solo Deo inferiores: *Queris nomen huius naturæ?* (inquit August. in Psal. 103.) *spiritus est, queris officium Angelus est.* Nomen quippe (Angeli) naturæ nomen non est, sed officij ut cum Augustino reliqui notant Patres, ideoque datum in scriptura est illis omnibus, qui ex officio diuina nunciant. Qualis apud Isaiam est Christus magni Concilij Angelus, apud Malachiam Iohannes Baptista, *Angelus testamenti*: omnes demum prædicatores qui annunciant gaudia regni Dei Angelos vocari docet Ambrosius, *Ite Angeli veloces.* Sed hoc tamen nomen communius usurpatum ad significandas (ut dixi) substantias pure spirituales iuxta scripturæ Phrasim, *Qui facis Angelos tuos spiritus id est qui substantias spirituales, nuncios tuos facis.*

Nomen Angelorum.

Dd 2 Certum

Cogniti ab
Ethniciis.

Certum est secundò, fuisse ferè neminem inter antiquos omnes Philosophos qui non agnoverit dari substantias huiusmodi expertes materię, subtiles, agiles, incorporeas. Primum enim illas agnouit sine dubio pluribus in locis Plato, vocatque illos *Deos inferiores & demones*, vt notant Cyprianus, Minucius & alij Patres: ex Platonis autem Doctrina pluribus mixta fabulis, sua somnia deriuarunt Valentinus, Menander, Saturnius, Cerinthus, Carpocas aliaque nominum monstra testibus Irenæo, & Tertulliano. Deinde substantias etiam itas agnouit Thales apud Athenagoram in *Apologia pro Christianis*; diuidit enim superiores substantias in Dēum, dæmones, & Heroas, id est animas separatas. Pythagoras in carminibus auricis mundanos, & immortales celebrat Deos. Aristoteles admittit eas quas propriissimo nomine appellat intelligentias, eo quod purissimæ mentes sint. Ut videas vix ullam fuisse, cui persuasum non fuerit dari aliquos spiritus, de quorum existentia vt dicam. Primo, videndum est an sint Angeli. Secundo, qualis fuerit eorum productio.

S. I.

Vtrum sint producti à Deo aliqui Angeli.

Negati ab
hæreticis.

Negarunt dari Angelos iam olin Sadducæi & Samaritani, nunc etiam vocant in dubium Semiathei, quibus haud satis persuasum est dari spiritus absolutos ab omni concretione corporis, quæ fuit infans Coppini cuiusdam & Quintini apud Belalarn. l. 2. de amissione gratiæ c. 1.

Triplices
dubitatio.

Ratio verò dubitandi esse primò potest, quia si creati sunt à Deo spiritus illi nobilissimi, & purissimi, non debuit tacere scripture illorum creationem, cum aliarum omnium rerum minus nobilium referat productionem.

Secundò, si existunt Angeli potest ratio naturalis vel à priori, vel à posteriori demonstrare illorum existentiam; à priori quidem, quia sine illis imperfictum esset vniuersum: à posteriori vel ex motu celorum, vel ex magicis incantationibus, vel ex miraculosis effectibus quos sapè cernimus, illa superant vim omnium corpororum agentium & non possunt tribui animabus separatis quarum virtus non est maior quācum erant unitæ corpori.

Tertiò, si existunt huiusmodi substantiae potest à nobis formari proprius earum conceptus non negatiu solum, sed positivus; sunt enim entia finita quæ comprehendi ab homine possunt. Est autem impossibile formari à nobis proprium conceptum harum substantiarum, ergo probabilius est illas nullas esse.

Assertio.

Dicendum tamen primò est, quod certissimè fides docer dari substantias spirituales completas, Deo inferiores, superiores hominem: naturalis autem ratio id non demonstrat sed probabiliter tantum suadet.

Fides.

Prima pars, quod ex fide constantissimè tenendum sit dari Angelos probari potest ex scripturis, ex Conciliis, ex Patribus, quod præstiterunt copiosè Suarez, Valentia, Vasques. Quis: enim nescit Euam seductam esse à serpente, qui non poterat esse nisi Angelus: Quis: Cherubim constitutum cum flammæ gladio ad paradisi aditum prohibendum: Seraphinos videt Iaia ante thronum Dei, currum gloriæ illius videt Ezechiel trahi à Cherubinis, Gabriël, Danieli reuelat mysteria Raphaël, Tobiam deducit & reducit, pugnat Angelus cum Iacob, Zachariae demonstrat renouatam Ierusalem, & extructum templum. In novo Testamento Incarnationem Angelus nunciat Maria: Iosephum edocet grauidam esse Dei Matrem ex Spiritu Sancto: canunt Angeli nato Christo. Ministrat ieunanti post tentationem, confortant moriturum, resurgentem, nunciant mulieribus. Quid?

plura operatur omnipotens omnia per Angelos in utroque testamento, vt nihil opus esse videatur adducere huic Concilia in quibus damnantur errores contrarij Angelis. Neque sanctos Patres præsertim Dionysium qui eorum describit Hierarchias, ordines digerit, officia explicat sicut ab Apostolo erat edicatus à quo totam cœlestium doctrinam hauserat, unde hoc uno arguento sufficienter conuelliatur dubitantium Semiatheorum stultitia, qui Anglos ne aperte videantur negare subdole impugnant.

Secunda pars, negat id esse demonstrabile ratione naturali, neque videtur melius probari posse quā ostendendo rationes omnes quæ vulgo solent afferri probabiles duntaxat esse, non demonstratiuas; sumuntur autem potissimum ex effectibus nonnullis quos experimur aded mirabiles, vt nulli alteri causa tribui possint nisi Angelis, nam à priori certum est id probari nullo modo posse, cum enim Angelus non sit suum esse, sed ens purè contingens, quod potest esse si Deus velit, non esse si Deus nolit, non potest probari eius existentia per villam causam necessariò connexam quæ vt patet nulla esse potest.

Primus igitur effectus sensibilis quem contendunt multi non posse tribui nisi Angelo est celorum motus, tam velox, tam æquabilis, & perpetuus, vt non possit esse ab agente vlo corporeo; si enim orbium cœlestium consideretur immensa moles, si motus pernitas, si definita periodi stationes, retrogradationes, statuer perfectò quilibet, opus illud esse naturæ incorporeæ, ac perfecta intelligentis, vt rectè concludit Philosophus 8. physic. & 12. Metaphysicæ. Hic enim motus non potest esse à Deo nisi velis alios etiam naturales effectus v.gr. motum clementorum, & generationes mixtorum ipsi etiam Deo tribuere: Sed neque à propria etiam forma est ille motus, vt cum Valesio docent recentiores quidam Philosophi, quia proprius characteris creatæ quo nimurum viuentia distinguantur à non viuentibus est mouere se ipsū in proprio loco. Denique animabus etiam separatis motus ille tribui non debet, quia illæ tantam vim non habent vt tanta corpora tam velociter, & tam definite, tanto tempore conuertant, ergo solis intelligentijs tribuitur necessariò hic motus.

Hæc ratio probabilis est, sed sanè non existimauimus illam conuincere quod intenditur.

Primo quia, non improbabiliter multis viis est cum Lessio, motum illum syderum aded esse mirabilem, vt supererit etiam viam Angelicam, neque posse aliam eius causam assignari nisi Deum, ad quem referendi necessariò sunt effectus, qui totius naturæ creatæ vim omnem superant, qualem existimant esse istum quod etiam de primo mobili existimat est à Philosopho.

Secundò, qui ad animas separatas unam aut plures reuocaret hunc motum cœli, vix posset conuinci, quia certum est animas separatas à corpore plura posse, quācum sunt unitæ corpori, & in operationibus suis pendent ab organo, vt dicetur statim.

Secundus effectus ex quo Angeli probantur à Vasque, Valentia, Thyræo, Arrubale, ducitur ex his operibus quæ fieri appetit ab Eneargumenis, & manifeste conuincunt esse in illis habitatorem spiritum, qui eorum omnium sit author.

Primo enim, varijs, & peregrinis loquuntur linguis, secundò secretas cogitationes reuulant & anunciant ea quæ procul fiunt, tertio mouent immensa pondera, & alia faciunt mirabilia, quæ neque tribui Deo possunt, cum plena sapè sint blasphemij, & periurij: Neque satis videntur sapere, qui putant causam illorum omnium esse posse melancholiam vt censent Leuinus, Syrenius, Erasin. Pompon. Cardan. Caluin. & omnes Atheti. Quomodo enim melancholia rusticum?

Ratio na-
turalis.Motus
celorum.

rusticum, aut mulierculam, peregrinum idioma edocere poterit, aut notitiam eorum quæ longè distant ut rectè argumentatur Fernelius l. 2. de abditis rerum causis, & Loierius lib. 2. de spiritis cap. 8. sed neque minus illi errare videntur, qui eos effectus lunæ vel astris attribuunt cum Iulio Firmico lib. 8. astronom. quod nullâ eget refutatione, nunquid enim luna potest infundere nouas species, ad ignota idiomata, & res diffitas cognoscendas, & efficere hominem ex ignaro Philosophum.

Hæc ratiocinatio proorsus conuincit dari spiritus aliquos, quod Athei negant, sed nihil hic sanè video, quod fieri non possit ab animabus separatis, vna, vel pluribus; possunt enim illæ peregrinas callere linguis: possunt ex intuitu specierum quæ sunt in phantasia colligere secretas cogitationes, possunt breuissimo tempore magnum emetiri spatium terrarum, & referre quæ sunt in regionibus procul remotis. Fatoe tamen hoc esse minus probabile: multoq[ue] verisimilius id tribui debere Angelis.

Magicae operaciones. Tertius effectus appetit in operationibus, & incantationibus magicis quas certè nemo negare potest esse mirabiles; Loquituntur enim articulatè aliquando humanâ voce, Canes, & Corui ut de Cane Simonis Magi refert Nicephorus lib. 2. cap. 27. & de Coruo in Austria loquente memorat Sybillanus, Decade 3. c. 5. Inde etiam statuas sâpè loquutas esse conuincitur ex antiquioribus oraculis: quia certè negari à nemine possunt: & ne recurrere liceat ad animas separatas; excitantur à Magis nymbi, grandines, niues, tempestates in terra, & mari, infertur sterilitas campis, inducuntur morbi tûm priuati, tûm epidemici, quæ referri ad Deum nequeunt, quia sunt ob malos fines: neque animabus separatis etiam earum innumeratas myriades confingas: quia licet earum cognitio liquidior fortassis sit extra corpus, & perfectior quâm in corpore, vis tamen actua neque maior est, neque extensus quam in corpore, quia nullius formæ operatio impediens potest à proprio subiecto, alioqui vno cum subiecto connaturali efficeret illam imperfectionem, cum tamen illa sit summa ipsius perfectio. Certum autem est, quod nulli homines, etiam si quotquot in mundo sunt nunc conueniant, possunt excitare grandinem, aut ventum, ergo solis intelligentijs hic effectus tribui potest.

Hæc probatio quatenus attingit tempestates, aut grandines, aliaque huiusmodi meteora, videtur esse omnium optima, & demonstrativa si semel probari possit, quod vis actua ipsarum animalium extra corpus non est maior quâm in corpore; Quia nulla forma potest in operando impediens à proprio subiecto. Sed hoc difficile probatur, quia dici possit animam non per se, sed per accidens impediens posse à subiecto connaturali propter organorum imperfectionem, & quibus si non pendeat, multo plura, & perfectiora facit opera.

Mundi perfectio. Quartò, argumentantur S. Thomas l. 2. contra gentes c. 46. & 50. Guillelmus, Parisiensis secunda secundæ de vniuerso cap. 1. 2. 3. Suares disputat. 35. Metaphys. sect. 1. ut mundus sit perfectus in suo esse, necesse est ut non desit ei gradus aliquis generalis creaturarum possibilium, alioqui vniuerlum erit imperfectum, decerit enim illi aliquid, ad perfectionem eius maximè faciens: sed vnu ex illis gradibus est substantia creata purè spiritualis; primus enim & infinitus est substantia purè corporea, cui opponitur substantia creata purè spiritualis, media inter illas est substantia spiritualis simul & corporea, supra illas autem omnes est substantia increata spiritualis, ergo sicut datur substantia purè corporea, & substantia partim spiritualis, partim corporea, sic dari debet substantia purè spiritualis.

Hæc ratiocinatio est probabilis, sed ei tamen responderi posset, imperfectum posse aliquid dici duobus modis; Primo positivè, si desit ipsi aliquid debitum, verb. gr. si homini defit intellectus: Secundò negatiuè, si desit ipsi aliquid indebitum. Erit sanè mundus imperfectus negatiuè si non detur substantia purè spiritualis, sed quia illa non ostenditur esse mundo debita, non ostenditur etiam quod mundus sit imperfectus positivè, sicut non est positivè imperfectus, quamvis plures species possibiles illi desint. Ostendendum igitur est gradum omnem generalem entis esse debitum mundo, magis quâm gradum omnem specificum.

Ad primam Resp. plures rationes excogitas esse à doctoribus quare Deus noluerit creationem Angelorum narrari à Moysè, tunc cum totius mundi primam originem graphicè depinxit, mihi omnium videtur probabilissima esse, quia rudi, & sensibilibus addicto populo cui natales mundi scribebat Moyses, voluit consultissimè Deus, ut non proponerentur, nisi sensibilia, & corporea, per quæ cognoscibiliter ad Dei conditoris notitiam peruenire possent.

Ad secundam patet ex dictis, quod omnes illæ rationes quas attulí, sunt admodum probabiles sed nullo modo sunt demonstratiuæ.

Ad tertiam Relp. satis esse quod rei spiritualis formetur à nobis, qui sensui, & sensibilibus rebus addicti sumus, conceptus imperfectus & negatiuus, de quo dicetur sectione secundâ.

§. II.

Qualis fuerit productio Angelorum.

Dixi productos esse Angelos à Deo, nunc modus productionis illorum exigit, ut dicam qualis fuerit actio productiva eorum, quando creati sint vel potuerint creari, & denauum quo in loco primum fuerint creati.

Ratio enim dubitandi primò est, quia eorum productio si est creatio à substantia eorum distincta, debet necessariò esse accidentis, sed illa esse non potest accidentis, nam omne accidentis est in subiecto cui inheret, in illo autem priori quo creatio est prior Angelo productio, non appetet quodnam esse possit illius subiectu. Deinde quod est essentialiter tale, se ipso est tale, sed Angelus se ipso est dependens à Deo, ergo se ipso dependet, non autem per actionem superadditam. Denique illa non distinguuntur quæ nullo modo possunt separari, sed creatio non potest existere sine Angelo creato, & Angelus existere non potest sine creatione, ergo creatio Angeli, non est aliquid distinctum ab Angelo.

Secundò, quod ad tempus creationis attinet, videtur omnino eam factam non esse in tempore, quia si potuerint Angelii creari ab æterno nulla est ratio cur dicamus eos creatos fuisse in tempore, cum nec scripture hoc doceat, neque ratio vlla proberet, potuisse autem creari Angelos ab æterno probari potest, quia nullâ ratione ostendit potest hoc implicare; non enim implicat ratione infinitum. Quomodo? enim probabis implicare infinitum: Numeri enim omnes possibiles, & dies æterniratis à parte post sunt omnes obiectu actu in mente Dei, & ut sic sunt infiniti actu, non enim sunt actu finiti, ergo possunt omnes fieri actu: nullo enim argumento euinci potest, quod sic impossibile infinitum actu produci, quo non probetur infinitum non posse actu à Deo cognosci. Similiter nullum argumentum probat implicare aliquid æternum à parte ante, quo non probetur implicare, ut aliquid sit æternum à parte post.

Tertiò, quæcunque afferuntur ad probandam hanc implicariam & quæ pugnant contra æternitatem di-

Solutio
difficulta-
tum.

Creatio
distincta.

Creatio ab
æterno.

uinarum processionum & actuum liberorum. Imò & contra durationem æternam Dei, quæ successiva est æquivalenter.

Dico secundò, Angelos creatos non esse ab æterno, neque ante mundum corporeum, sed illo eodem temporis instanti quò cœlum, & elementa creata sunt.

Tempus produc-
tionis.

Primò enim sic apertè habetur ex definitione Concilij Lateran. cap. firmiter, vbi dicitur Deum ab initio temporis utramque condidisse creaturam spiritualem & corpoream, Angelicam scilicet, & mundanam, deinde verò humanam. Post quam Concilij apertam vocem, nullus est Catholicorum, quin hoc sentiat, tametsi pluribus antiquis Patribus visum sit Angelos aliquo tempore præcessisse mundum corporeum: sic enim sentiunt Basilius, Nazianz. Damasc. Theodoret. Chrysost. Cassian. & plures alij, qui sanè aliter sensissent, si audiuisserent Ecclesiam loquentem. Imò vix apparet quomodo explicari aliter rectè possit, quod Gen. I. dicitur: *In principio creauit Deus cœlum & terram.* Si enim prius creati erant Angelii, certè cœlum & terra creata non sunt à principio. Deinde satis probabiliter id colligitur ex eo quod tempus via Angelorum fuit breuissimum, cum ergo creati non fuerint diu ante mundum corporeum, certè multò videtur facilius dici posse, quod simul cum illo creati sunt.

Locus il-
lius.

Dico terciò, esse probabilius Angelos in cœlo aliquo sydereo creatos esse, si fuit conditum ab initio cœlum vbi posita sunt quarto die sydera tametsi non sit improbable quod creati sint in cœlo empyreio.

Primò enim, certum est Luciferum in cœlo fuisse, quemadmodum à cœlo decidit, iuxta illud: *Quomodo creidisti de cœlo Lucifer,* ergo in eo creatus fuerat, quia decebat, inquit S. Thom. *Ut in loco nobilissimo nobilissima conderetur creatura.* Imò ex Coloss. 1. id colligitur: *In ipso* (inquit Apostolus) *condita sunt uniuersa, in cœlo & in terra, sive Throni sive Dominationes.* Vtrum autem in cœlo ipso Empyreio facta creatio illa fuerit, an in cœlo sydereo, id est vbi postea facta sydera dubiū est inter Doctores, communior sententia docet cum S. Th. illos in empyreio cœlo esse conditos, quia cœlum illud solum tunc erat; cum secunda die factum ex aquis sit firmamentum, & cœli omnes syderei: alij tamen cum Suare verius putant, quod creati sunt in alio cœlo quam empyreio, quia dixit Lucifer: *Ascendam in cœlum similis ero altissimo;* ergo ibi non erat: adde quod probabilius videtur sedem illam Dei, & civitatem sanctam nullo inquam peccato violari debuisse. Neque virget quod dicebatur cœlos sydereos factos non esse nisi secunda mundi die, quia hoc multi valde probabilius negant existimantes firmamentum illud factum secunda die aërem esse cuius secunda regio exceptura nubes, eà die firmata est, ut pluia opportuna stillarent in terras, sed hæc omnia valde dubia sunt.

Creatio
Angeli dif-
fert ab eius
Substantia.

Ad primam Resp. actionem quæ producti sunt Angelii, fuisse sine dubio veram creationem de qua nihil hoc loco habeo dicere cum de hac in physicis plenè disputatum sit; constat enim ex ibi dictis illam omnino distinguere à termino qui per eam productus est; quia potest immutato manente termino actio mutari, si Deus velit Angelum unum instrumentaliter creari, ab altero Angelo; est autem accidens illa creatio, quia etiam si non habeat subiectum unum inhesionis quod presupponat, habet tamen subiectum adhesionis nempe terminum cuius est productio, & in eo ut termino verè adhæret, in illo instanti naturæ, quo creatio est prior suo termino; prioritas enim naturæ prioritas est à quo, non prioritas in quo. Hæc propositio quod est essentialiter tale se ipso est tale; distinguunt debet: quod enim est essentialiter tale ut ratio formalis talis, sine dubio est se ipso tale; visio, verbi gratia, se ipso est visio, actio

se ipsa depender, vno se ipsa vnitur non per aliam vniōem. Quod autem est essentialiter tale tanquam habens essentialiter rationem aliquam formalem, non est se ipso tale, nam creatura quælibet est essentialiter habens dependentiam aliquam, sed ipsa non est essentialiter ipsa dependentia; separari enim potest ab Angelo hæc & hæc dependentia sumpta distributiū, sed omnis dependentia separari non potest; si enim existit, aliquam necessariò haber dependentiam: sed hanc vel illam. Ad hoc autem ut aliqua distinguantur sufficit ut separari possint determinatè ac distributiū, non requiritur ut collectiū possint separari.

Ad secundam Resp. constare omnino ex Scriptura, & Concilio quod quamvis Angeli creari potuerint ab æterno, creati tamen sunt in tempore tametsi alias cum communiori Theologorum sententia prolsus ne-gauerim esse possibilem creationem villam ab æterno rei vel permanentis, vel successiū, & quidem de successiū facilius id ostenditur, quia si motus daretur ab æterno, in illo necesse esset ut partes posteriores essent ab æterno; nulla enim esset prima inter partes posteriores, sed implicat ut partes posteriores sint ab æterno; quod enim supponit essentialiter aliquid prius non est ab æterno, sed partes posteriores etiam collectiū sumptæ supponunt essentialiter aliquid prius; si enim sunt posteriores supponunt aliquid prius, ergo implicat ut partes posteriores sint ab æterno; alia omittit quæ alibi attuli. Neque minus efficaciter idem ostenditur de rebus permanentibus quod non possint esse ab æterno; si enim implicat moueri Angelum ab æterno implicat etiam Angelus, quia implicante proprietate, implicat id cuius est proprietas, est autem proprietas caloris posse successiū calefacere. Imò entis permanentis duratio est successiū saltem virtualiter, ergo si res successiū æterna implicat certè implicat permanentis. Deinde si faceret Deus rem ab æterno dedisset illi durationem quantam dare potest maximam, in nullo autem genere facere Deus potest quantum potest facere, alioqui posset diuidere continuum quantum potest diuidere. Denique ne plura congeram sancti Patres probant Verbum non esse creaturam, seu ens dependens, quia est æternum, quod argumentum esset nullum, si ens aliquod dependens esse posset ab æterno. Quod autem respondent nonnulli non satisficit, sanctos videlicet Patres probare Verbum non esse creaturam, quia est ab æterno independenter. Sed hinc sequitur quod Patres probant independentiam Verbi, ex æternitate independenti, quæ nugatoria esset probatio.

Fuit igitur Deus ab æterno potens creare in quilibet, tempore non fuit potens creare ab æterno. Infinitum categorematicum implicat actu produci, dies æternitatis, & partes continuæ prout obiectiū sunt actu in mente Dei, semper sunt infinitæ syncategorematice, quia Deus cognoscit illa omnia ut sunt in se ipsis possibilia, si omnia essent actu producta, vel diuina, iam essent infinita categorematicæ de æternitate à parte post, nego fieri posse argumenta quæ facta sunt de æternitate à parte ante, ut considerant patet.

Ad tertiam nego valere argumentum ab æternitate Dei qui est infinitus simpliciter ad creaturas quæ sunt entia finita.

SECTIO II.

*Quanam sint praedicata essentialia substantia An-
gelica, seu conceptus Angeli proprius.*

Non est dubium quin Angelus sit substantia, completa, finita, homine perfectior, substantiam esse constat ex proprietatibus, & operationibus quarum est fundamentum: esse completam, quia non ordinatur

De perfectione naturali Angelorum. 215

ad alterius entis compositionem: finitam quia creatus est: homine perfectior, quia est simpliciter incorporeus. Quatuor autem inuenio praedicata substantia illius propria, quae magnam habent difficultatem. Primum est spiritualitas. Secundum simplicitas. Tertium incorruptibilitas. Quartum indiuisibilitas, quod enim de intellectualitate vterius queri poterat, inferius explicari debet.

§. I.

Spiritualitas omnimoda substantia Angelica.

S. Thom. Art. I.

Variae sententiae.

Posset Angelus dici vel omnino corporeus, nihil habens spirituale, ut cœli & clementa, vel altera sui parte spiritualis esse, altera corporeus ut homo. primo modo corporeum esse Angelum voluere veteres Philosophi apud Aristotelem primo physic. & sèpè alibi, & apud Plutarchum lib. de Iside n. 12. & ita omnino sensit Plato cui adhucere Saducæ, & aper-
tus fuit error Tertulliani: Secundo modo corporeum esse Angelum plures ex Patribus censuerunt; difficultas ergo est, vtrum Angelus neutrò illo modo sit corporeus, sed purè spiritualis nullius particeps materiae, nullius quantitatis grauatus mole.

Ratio vero dubitandi est primò, quia in septima Synodo Tarasius refert disputationem Ioannis Episcopi Thessalonicensis, quæ corporeos docet esse Angelos, & approbari videtur à Concilio. Deinde mirum omnino est quā multi Patres sentiant tribuenda esse Angelis corpora sālē aërea ferè, ac ignea, ita enim inter Græcos sensere, *Orgines* in libris *ἀρχῶν*, Iustin. in Dialogo cum Triphono vbi vult Angelos etiam egere cibis, Clemens Alexand. S. Ephraem serm. de non scruta-
nanda Dei natura, Cyrill. Basilius, Cæsar. inter Latinos idem tradit sèpissimè August. licet cum aliquo dubio, cui etiam assentuntur Bernard. Rupert. Claudio. Mamer. Fulgent. & ex recetoribus Caet. Eugub. Niphus.

Secundò, dicitur in Scripturis quod Filii Dei nempe Angelis appetierunt filias hominum, quod fieri non potuit, si caruerunt corporibus: dicuntur etiam delectari nidoribus & fumo, quod arguit esse in illis organa sensuum.

Tertiò, non videtur satis explicari posse, quid concipere debeat intellectus, quando definit rem spiritualem: nam ille conceptus qui afferri vulgo solet non est sufficiens cum dicitur illud esse spirituale, quod non est quantitas, neque ordinè dicit ad quantitatem sine qua non possit existere. Si enim Deus creet lucem extra omne subiectum illa creatio corporea est, & tamen non dicit ordinem ad quantitatem, sine qua potest & debet existere, implicat enim ut existat & sustentetur à quantitate, ergo spirituale non est quod est expers quantitatis.

Affertio. Dico primò, certissimè tenendum esse Angelos esse substantias purè spirituales, omnis expertes concretio-
nis corporeæ, ac quantitativeness. Ita docent Theologi omnes communiter ad eò ut contraria sententia erro-
nea, & temeraria planè sit, quamvis nondum dici debeat Hæretica.

Scriptura. Primum enim, sic colligitur ex Scripturis vbi Angeli dici simpliciter solent Spiritus, *Omnis sunt administratori Spiritus propter eos*, &c. *Spiritus Domini rapuit Philippum*, debet autem his locis propriè sumi Spiritus non eo modo quo ventus solet Spiritus appellari, nisi velis Deum & animam, in eo etiam sensu Metaphorico dici Spiritum. Deinde plurimi etiam Patres proferri possunt, qui censem Angelos esse puros Spi-
ritus dabunt eorum Catalogum Suar. lib. 1. c. 6. Valq. disp. 194. c. 1. & 2. Petav. lib. 1. c. 2. & 3. dicunt enim Angelos esse purè intelligibiles & intelligentes *νοητούς* & *νοητούς* Dionys. l. 1. Cœlestis Hierarch. c. 1. & 2. Nyss. Nazian. Chrys. Athanas. Hilar. Hieron. Gregor.

Secundò, efficacius idem ostenditur ex Concilio Lateranensi iam adducto; verba enim illa quæ attuli expressissimè id definiunt, dicitur videlicet quod Deus ab initio vtramque condidit creaturam, Angelicam scilicet & mundanam, deinde humanam quæ communem ex Spiritu & corpore constitutam. Volut igitur quod Angelus homini dissimilis est in eo, quod totus sit expers corporis, si enim media sui parte corporeus esset, iam nihil haberet in quo dissimilis esset homini. Tametsi autem obiter duntaxat attigisse id videtur Concilium, cui propositum præsertim erat ostendere Deum esse conditorem vniuersi, & authorem omnium, certissima tamen ex his verbis redditur Angelorum spiritualitas, cum dicat Concilium firmiter credimus, & confitemur, tametsi ex professo non illam definiat, unde concludunt Suar. Arrub. & alij graues Theologi, esse quidem rem illam certam Theologicè, sed nullo tamen modo esse de fide, quia non est id quod definit Concilium eo loco.

Tertio, ratione quoque suaderi potest quia si Angelus non est purè spiritualis deest vniuersi genus illud entis quod est possibile maximèque facit ad eius perfectionem, & integratatem. Deinde à posteriori, quia legiones integra Angelorum idem corpus penetrant, vel ergo necesse est illos carere corpore, vel corpora illorum esse atomis similia, quod est absurdissimum quia sic corpora illa essent ipsis inutilia; non enim haberent organa, neque apta esse possent ad operationes. Denique mouendo cœlos motu perniciissimo, esset necesse illos fatigari, & exhausti.

Ad 1. Resp. nihil contra doctrinam allatā posse inferri ex sexta Synodo, quia recitat in ea Tarasius disputationem Ioannis illius Episcopi Thessalonicensis cum Philosopho, in qua dicebatur Angelos oportere pingi, quamvis circumscripti sint, & sèpè hominibus humanè specie apparuerint. Synodus autem dixit etiam Domine, quia ibi Tarasius ex Ioannis oratione hoc vnum desumit, quod pingi debeant Angelii, & hoc vnum etiam approbatur à Synodo, quia de hoc solo quærebatur Sancti Patres qui corpora videntur tribuere Angelis profectò excusari vix possunt qui si audiuerint Lateranensis Concilij verba nunquam hoc dixissent, conantur tamen aliquo modo eos excusare plures Theologi sed parum probabiliter.

Ad 2. Resp. Filios Dei illos qui appetierunt filias hominum perperam dici à Tertulliano, & ab aliquo aliis fuisse Angelos, hanc enim etiam Hæretum esse docent Philastrius 1. de Hæretib. Aug. q. 3. in Gen. Chrys. hom. 22. etiam in Gen. Cyrill. Theodor. *Vocans eos stupidos, & stolidos qui hoc dicere aūsi sunt.* Et sane conuincit ex eo possunt, quia si fuisse peccatum illud Angelorum, non autem hominum, debuisset in solos Angelos & mulieres illas deservire pena, non autem orbem vniuersum delere. Filii ergo illi Dei non fuerunt etiam filii principum, & magistratum ut censem Eugubinus, meritòque improbant Lyranus, & Abulensis. sed fuerunt posteri Seth qui contra parentis prohibitionem iustissimam assumpserunt sibi filias Caini, & cum illis corrupti ac perditæ sunt: vocantur Filii Dei, quia cultores erant pietatis, & Deo consecrati. Nidoribus quod videntur delectari dæmones, non est indicium corporeæ substantiæ, sed superbiæ, ac malitia spirituū nequissimorū, quibus placent sacrificia, & oblationes illæ factæ ab hominibus perditæ qui se ipsis deuouerunt.

Ad tertiam Resp. illud esse ac vocari prorsus debe-
re spirituale, quod nec est quantitas, neque quantita-
tem exigit cum qua existat, ut fuisse probauit alia. Fa-
tetur creationem lucis, aut alterius accidentis extra subiectum non dicere ordinem immediatum ad quan-
titatem; fatis enim est, quod ordinem dicat mediatum,
id est quod non possit existere sine illo accidente,
quod naturaliter esse non possit sine quantitate.

§. II.

Solutio
prima du-
bitationis.

Solutio
secunda
Filii Dei
concupi-
centes fi-
lias homi-
num.

Solutio
tertia.

Multiplex
compositio
in Angelis.

Certum est primò, esse sine dubio in Angelis multa tipicem compositionem, quā excludatur summa simplicitas solius Dei propria, cuius summum hoc elegium est quod sit ipsum unum, & ut ait Dionys. *unitas continens omnes numeros*, vel ut ait Nazianzen. *unus omnia*. In Angelis est compositio metaphysica, ex genere & differentia, quia nobiscum habent multa communia, multa etiam propria: est compositio ex essentia, & existentia, quia non est Angelus sicut esse; compositio præterea ex gradibus variis metaphysicis, & demum compositio ex natura & supposito, cum, item assumi potuerit Angelica natura, sicut assumpta est humana, eodem modo distinguitur in Angelis personalitas, sicut distinguitur in hominibus.

Compositio-
nes
physicæ in
Angelis.

Certum est secundò, varias quoque in Angelis esse compositiones physicas & reales: Prima est compositione ex subiecto, & accidentibus: non enim sunt actus puri; cum habeant species impressas habitus, & species expressas, actusque vitales à substantia sua distinctos, non enim Angelus sua est operatio, ut postea probabitur: Altera compositione est, ex modis, & modificatis, sine qua neque in spiritibus, neque in corporibus multa explicari vlo modo possunt, ut probabam alibi. Si quando autem visus est dicere S. Dionysius nulla esse in Angelis accidentia explicat benè S. Thom. de materialibus quæ in Angelo nulla sunt, vel certe potest intelligi de accidentibus facile mobilibus; species enim habet saltem plures ingenitas & habitus qui non corrumptuntur, quos vocat *beatitudines*; *Ex* habitus deiformes, ut eleganter explicant S. Maximus & Pachymeres in Scoliosis ad librum cœlestis Hierarchie. His positis

**Status cō
troversiæ.**

Duplex
dubitatio.

Controversia solūm esse potest de compositione physica ex partibus essentialibus materia, & forma, & ex partibus integralibus, de posteriori disputabit seccio lequens, nunc quarto, vtrum Angelus ita sit simplex substantia, vt non confiter ex materia spirituali, & forma item spirituali, & vtrum sit possibilis aliqua substantia purè spiritualis, & tamē composita.

Ratio enim dubitandi primò est, quia si est possi-
bile aliquod ens spirituale compositum ex materia,
& forma spiritualibus, nulla ratio probat quod An-
gelus non constat ex huiusmodi materia, & forma;
sed ens spirituale compositum ex materia, & forma
spiritualibus non ostenditur implicare, ergo Ange-
lus constat ex materia, & forma. Minor probatur ex
eo quod nulla potest afferri implicantia quæ hoc
probat.

Secundò, si ostenderetur implicare materia spiritualis, vel hoc ostenderetur ex eo quod implicat ens spirituale incompletum, & hoc non, quia anima spiritualis est, & tamen est incompleta: vel quia implicat ens spirituale quod sit pura potentia, & hoc non, quia nullà ratione potest euinci, quod ratio actus sit essentialis enti Spirituali, ergo dari potest talis materia. Confirm. quia dari potest forma spiritualis, ergo dari etiam potest materia spiritualis; vix enim afferetur disparitas.

Assertio
bipartita.

Prima pars
de facto.

Dico secundo, nulla de facto est in Angelis, neque potest esse compositione ex materia, & forma spirituали: a deo ut implicet substantia purę spiritualis compositione ex materia, & forma spiriuali. Ita communiter Theologi omnes docent cum S. Thoma hic, quoad primam partem assertione: quod secundum refertantur non pauci.

Primo ergo, quod de facto composicio illa non sit in Angelis assertunt S. Dionys. Nazianz. & alij Patres à quibus vocantur Angeli substantiae simplices, quod

est falsum, si essent compositi. Deinde nullo argu-
mento colligere possumus in Angelis talem compo-
sitionem, quæ necessaria non est ad yllam eorum
operationem, cum enim illa sit purè spiritualis, elici-
potest ab intellectu omnino simplici.

Secunda pars quæ negat esse possibilem compositionem hanc substantiæ pure spiritualis ex aliqua materia & forma, satis communis est apud interpres S. Thomæ art. 2. ut refert Suar. disp. 13. metaph. sect. 14. & lib. 1. de Angelis c. 7. sed eam tamen materiam spiritualiæ possibilem esse affirmant Bona-uent. in 2.d.3. a.1. q.1. Richard. ibidem eadem dist. a.1.q.2. Aureol. ibidem. Plotin.lib.4. Enneade 2.c.5. quibus accesserunt ex recentioribus Vafq. in notis art. 2. quæst. 50. Arriaga. Martinon. fauent autem illis fine dubio August. lib. 1. de mirabil. scripture c. 1. & 12. & f. 12. Confess. c. 20. & 21. Damasc. lib. 2. fidei c. 3. Boethius 1. de ynitate, & vno, & l. 1. de Trinit. c. 3. qui videntur illam Angelis tribuere.

Sed probatur tamen quod afferui primò , quia ex spiritualitate , vt probabo postea, rectè colligitur intellectualitas , hæc materia cum esset pura potentia, non esset intellectuia, ergo pura potentia non potest esse spiritualis. Deinde illa materia est impossibilis quæ nullo modo potest esse vtilis forma cum quia facit vnum : ista nullo modo potest esse vtilis formæ incorporeæ; non enim esse potest vtilis ad esse , quia sicut potest anima rationalis esse sine corpore , sic ista etiam forma esse potest sine hac materia. Neque vtilis esse potest ad motum, & operationem, qua cum sit purè spiritualis non potest pendere nisi à principio suo effectu quo dicitur quod esset forma. Præterea seque-
retur substantiæ hanc spiritualiæ esse corruptibilem, & mortalem, quia esset separabilis forma hæc à subiecto , quomodo enim colligitur cius vnius esse indissolubilis , sic igitur ex spiritualitate non rectè inferetur immortalitas. Denique si huiusmodi ens est possibile , ergo illud vel datur de facto , vel fatendum est mundum esse imperfectum.

Ad primam & secundam satis videtur ostensum quod implicet ens spirituale compositum, quia implicat ut ens spirituale sit pura potentia & subiectum primum.

Hoc est alterum compositionis genus, in quo difficultas est, utrum Angelica illa substantia pure spiritalis, partes habeat integrales, quales habent substantiae omnes corpora, an vero nullis omnino partibus constet, & si locum occupat, tota occupet totum locum, & tota singulas partes loci.

Ratio verò dubit. est, i. quia si est possibilis substantia materialis diuisibilis in partes integrales nulla est ratio cur dicatur Angelica substantia esse indiuisibilis, sed esse possibilem substantiam spiritualem diuisibilem manifestè probari videtur ex eo quid potest dari accidentia spirituale diuisibili, ut euincam postea ex motu locali Angelorum, & ex modo extensionis eorum ad locum, & deum ex vniione animæ humanae ad corpus, ergo Angelica substantia est diuisibilis.

Secundo, non est etiam efficax altera probatio quæ peti solet ex eo quod omne intellectuum debet esse indiuisibile, quia si cognoscit obiectum indiuisibile debet esse indiuisibile, sicut intellectuum debet esse immateriale, si cognoscat obiectum immateriale; sed hoc argumentum probat intellectuum esse debere actum purum & infinitum, si cognoscat actum purum & infinitum, vix enim afferetur disparitas.

Tertiò, illud etiam argumentum non virget quod cognitione diuisibilis non potest cognoscere obiectum indiuisibile, quia singulæ partes deberent totum representare

præsentare; non enim video quomodo obiectum indiuisibile non possit indiuisibiliter repræsentare cognitionem diuisibilem, sicut communior sententia docet, quod quælibet pars speciei impressæ repræsentat totum obiectum indiuisibiliter.

Quarò, non probatur etiam ex immortalitate, quia materia incorruptibilis est & tamen est diuisibilis, ergo ista substantia spiritualis esse potest immortalis, & tamen diuisibilis in partes.

Dico tertio, Angelicam substantiam esse prorsus indiuisibilem in partes integrales: imò etiam videri probabilius quod implicet substantia spiritualis diuisibilis, quamvis id non sit omnino certum.

Prima pars de indiuisibilitate Angelii certa est apud omnes, probaturque primò à pari, nam si anima rationalis est indiuisibilis, multò magis indiuisibilis est Angelus, sed anima rationalis pro certo est indiuisibilis, si enim esset diuisibilis sequeretur quod esset mortal, nam quando absconditur homini manus periret anima, quæ informabat manum, alioqui esset beata, vel dannata, quæro enim ybinam gentium illa tunc sit quando separata est à corpore, vnde fieret ut aliquis saluatus simul esset & damnatus. Deinde probatur ex nobilitate substantia Angelicæ, quia quod est indiuisibile formaliter, diuisibile autem virtualiter, multò est perfectius quæm ens formaliter diuisibile.

Secunda pars quod sit impossibilis huiusmodi substantia spiritualis diuisibilis, satis est communis inter Doctores, sed probabilis tamen duntaxat est, & valde incerta, quia difficile est probare quod hoc sit impossibile, ut satis euincit tota ratio dubitandi, vbi afferuntur præcipua probations quæ certè non sunt parum efficaces præstunt propter paritatem substantiæ spiritualis, & accidentiū spiritualium.

Ratio tamen adhuc afferri potest, quia si est possibilis substantia spiritualis diuisibilis, nullà ratione ostendi potest quod Angelus sit substantia indiuisibilis, quod idem de anima rationali diceretur. Deinde substantia illa esset aliquo modo mortal & corruptibilis, saltem in ratione totius compositi; materia enim etiam destruitur, quoties diuiditur in partes, non enim amplius est totum illud quod erat prius, ergo substantia illa quodammodo moreretur. Neque hinc sequitur materiam primam esse corruptibilem nam corrupti propriè significat separari formam à subiecto, primum autem subiectum non eo modo corruptitur, tametsi verè definit esse ut est aliquid totum.

Ad primam ergo Resp. discrimen posse afferri substantia spiritualis, & accidentis, quia substantia longè nobilior est accidente, & est incorruptibilis, accidens autem spirituale definit esse tūm secundum se totum, tūm secundum suas partes.

Ad secundam Resp. vix probari debere intellectum esse indiuisibilem quia cognoscit Deum indiuisibilem, alioqui esset actus purus quia cognoscit actum purum, quomodo autem valeat hæc probatio intellectus est immaterialis quia cognoscit res immateriales fuisse dixi in animistica, & prima parte agens de visione Dei.

Ad tertiam Resp. falsam mihi omnino videri sententiam, quæ docet nullam esse partem speciei visibilis quæ non repræsentet indiuisibiliter totum obiectum: atque adeo non videri possibile quod intellectio diuisibilis repræsentet indiuisibile; nulla enim esset pars quæ infinites non repræsentaret indiuisibile.

Ad quartam de immortalitate satis dictum videtur, quomodo verum esset in aliquo bono sensu dicere, quod substantia illa esset mortal, & destructioni obnoxia.

Tom. I.

§. IV.

Incorrputibilitas substantie Angelicae.

Corruptibile propriè loquendo significat id, cuius forma separabilis est à materia, quo pacto quid sit. Constat corruptibiles non esse Angelos, qui sunt substantia simplices: dicitur autem alio modo corruptibile id quod quocunque modo potest desinere esse, queriturque in hoc sensu, vtrum corruptibiles sint Angelii naturaliter, non tantum respectu agentis cuiuslibet creati, à quo certum est illos non posse destruiri, sed respectu etiam ipsius Dei, vbi potest esse ferro vel de potentia absoluta, quæ certe difficultas est leuis, vel de potentia ordinaria, vtrum scilicet Deus Angelum non possit destruere, nisi agendo contra eius naturalem exigentiam, eo quod ille secundum suam naturam exigat in æternum conseruari. Et de hoc generare incorruptibilitatis celebris est difficultas, vtrum Angelii naturaliter ita sint incorruptibiles ut exigant semper esse, neque possint destruiri a Deo, nisi operante supernaturaliter, & contra id quod Angelii exigunt naturaliter: an verò sint tantum incorruptibiles respectu agentis cuiuscunq; creati, à Deo autem possint destruiri etiam agente naturaliter, eo quod Angelii non habeant talen exigentiam naturalem, sed id est tantum in æternū durent, quia Deus vult illos ita conseruare.

Ratio dubit. primò est, quia videntur esse possibilis aliquæ creaturæ quæ vbi semel à Deo productæ sunt nunquam possint destruiri, quia sicut est possibilis vocatione iudicabilis, quæ postuleret essentialiter occupare, v.g. 10. palmos, sic est possibilis duratio, quæ postulet coextendi 10. annos, aut etiā toti æternitati: imò est possibilis visio beata quæ cognoscat se in æternum durarum, illam certè visionem Deus non posset destruere; non est ergo certum, quod Angelus possit destruiri per potentiam Dei absolutam.

Secundò, Angelii dicuntur in 6. Synodo, & à multis Patribus esse immortales per gratiam tantum, non per naturam: sed hoc falsum esset si Angelii non solum respectu creaturarum, sed etiam respectu Dei essent immortales, ita ut connaturaliter exigerent æternam conseruationem, quod manifestè ostendo, si Angelus est immortalis per naturam, eodem modo exigit non mori, quo ignis exigit comburere, sed male diceretur quod ignis non potest comburere, nisi per gratiam, ergo non poterit quoque dici Angelos esse immortales per gratiam, non per naturam.

Tertiò Angelus ex natura sua est capax ut à Deo annihilatur, ergo ex sua natura mortal is est. Prob. cōsequuntur, ut aliqua res possibilis producatur à Deo naturaliter, sufficit quod habeat connaturalem non repugnantiam ut producatur à Deo, ergo ut Angelus à Deo naturaliter annihilatur, sufficit non repugnantia ad annihilationem. Confirm. quia prius est rem ex sua natura esse annihilabilem, quæ illam posse à Deo annihilari, sicut prius est rem ex sua natura esse possibilem, quæ illam posse à Deo produci. Addi quod annihilation illa potius violenta esset Angelis, quæ supernaturalis.

Quarto, multa sunt entia quæ licet pendeant à solo Deo in conseruari, & non habeant contrarium, desinunt tamen postquam durauerunt aliquo tempore, cuiusmodi sunt species & ipse sonus, impetus impressus proiectis, & ex multorum sententia ipsi etiam habitus, ergo quamvis Angelus non conseruetur nisi à Deo, non exigit tamen æternam conseruationem, neque probatur illum debere in æternum durare, quia non habet subiectum, neque contrarium, & conseruatur à solo Deo.

Dico quartò, Angelii sine dubio destruiri possunt per potentiam Dei absolutam: est autem probabilius illos ex sua natura esse incorruptibiles non quia Deus

Indiuisibili-
tatis An-
geli.

Impossi-
bilitas sub-
stantie
spiritualis
indiuisibi-
lis.

Solu-
difficul-
tum.

Corruptile
quid sit.

Sensus
questio-
nari.

Prima
dubitatio.

Secunda

Tertia.

Quarta.

Affirio.

Le non

non vult illos annihilare, sed quia ex sua natura exigunt in æternum conseruari neque possunt destrui à Deo agente naturaliter, & secundum potentiam ordinariam. Ita docent post S. Thomam, Suar. Arrubal, Valent. Molin. contra Bonavent. Richard. Ocham. Gabriel. Vasq. Martinon.

Destruere
potest à
Deo An-
gelus.

Est natura-
liter im-
mortalis.

Prima partis ut monui facilis ratio est, quia Deus liberè Angelos conseruat, ergo subtrahendo concursum potest illos annihilare.

Secundæ partis ratio primò est, quia in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 8. definitur animam rationalem non solum verè per se ac essentialiter esse formam corporis, sed immortalem etiam esse, quod idem de Angelis verum esse aduersari farentur: vnde argumentor si Angelus ex sua natura non exigeret æternam conseruationem, sed idèo tantum esset immortalis quia nulla creatura potest illum destruere, non posset dici simpliciter incorruptibilis, sicut non dicitur improductibilis quia solus Deus potest illum producere. Sed à concilio dicitur anima humana, atq; adèo Angelus esse incorruptibilis, ergo exigit ex sua natura æternam conseruationem. Simile argumentum fieri potest ex communi modo loquendi Patrum, nam Theodoretus in Epitome diuinorum decretorum c. de Angelis, dicit eos esse naturas ab interitu alienas. Gregorius docet eos naturæ sua vitam perdere non valere: ergo si dicuntur immortales, non tantum morituri non sunt, sed etiam mori nequeunt.

Secundò, non implicat creatura quæ ex sua natura exigit conseruationem æternam primæ causæ, nam exigentia illa non pugnat cum ratione creaturæ, ergo si non repugnat huiusmodi creatura sine causa id negatur Angelis: est autem ostensum non implicare creaturam quæ vel exigit, vel possit esse in æternum.

Tertiò, denique si Angeli naturaliter destruere possunt à Deo, id ex eo maximè probatur, quia si destruere possunt à Deo, ergo naturalem habent capacitatem ut destruantur, si autem naturalem hanc capacitatem habent, ergo naturaliter possunt destruere, sed hoc argumentum nullo modo valet, alioqui similiter materia posset naturaliter separari ab omni forma; si enim potest à Deo separari, habet capacitatem naturalem ut separetur: idem dicam de accidentibus, quæ separari possunt à subiectis, ergo quamvis Angelus habeat capacitatem intrinsecam, & naturalem ut possit destruere à Deo agente supernaturaliter, non sequitur tamen quod naturaliter possit destruere.

Solutio
primæ du-
bitationis.

Ad primam Resp. esse omnino impossibilem creaturam, quæ vbi producta est à Deo deinceps non possit destruere; Deus enim omnia sicut creat liberè sic conseruat liberè, licebit enim etiam fingere, quod est possibilis aliqua creatura, quam Deus non potest non creare, vbiatio illa indubius fortasse implicat, & si non implicat, nullum ex ea sequitur absurdum, quod sequitur ex æterna conseruatione necessaria, visionem illam quæ cognoscet se duraturam in æternum, dixi olim esse impossibilem, quia visio se ipsam videre non potest.

Solutio
secundæ.

Ad secundam Respon. quod quando à Patribus, & Concilijs dicitur Angelos esse incorruptibles per gratiam non per naturam, sensus est illos non esse à te ac sine dependentia immortales, sed per donum creationis & conseruationis; in quo etiam sensu dici posset ignem comburere per gratiam non per naturam, quia non comburit, nisi dependenter à Deo, qui potest impedire illius combustionem.

Solutio
tertiæ.

Ad tertiam Resp. distinguendo antecedens, Angelus ex sua natura est capax ut annihiletur à Deo agente naturaliter nego, agente supernaturaliter & contra exigentiam Angeli, concedo. Sicut materia naturaliter habet non repugnantiam, ut spolietur omni forma

à Deo agente supernaturaliter, non à Deo agente naturaliter. Ad probationem eadem recurrit distinctio, vt aliqua res possibilis producatur à Deo naturaliter, sufficit quod habeat connaturalem non repugnantiam vt producatur à Deo agente naturaliter, nego à Deo agente supernaturaliter, concedo. Idem dico ad confirmationem prius est rem ex sua natura esse annihilabilem naturaliter nego, supernaturaliter, vel miraculosè, concedo. Sicut sufficiatio mortui prius ex se possibilis est miraculosè, quā possit à Deo fieri, neque tamen fieri à Deo potest naturaliter idem dici potest de alijs omnibus effectibus supernaturalibus. Denique annihilatio illa & violenta esset Angelo, & supernaturalis: quia supernaturale significat, id quod est supra exigentiam vel propter perfectionem, vel propter lumen contrarie.

Solutio
quartæ.

Ad quartam Resp. esse aliquas entitates, quæ licet conseruentur à solo Deo, & non habeant contrarium non exigunt tamen semper conseruari, propter cæque desinunt post aliquod tempus Deo illas non amplius conseruante: sed nego ullam esse substantiam quæ si sit independens à subiecto, & caret contrario non exigit semper conseruari: inq; cum certum sit huiusmodi substantiam esse possibilem, non est dubium, quin tales sint Angelii, & animæ, quia eos Concilia, & Patres simpliciter vocant immortales, & incorruptibiles, disparitas ergo est inter entitates accidentales, quæ propter imperfectionem non exigunt semper esse, quia cum sint aliquo modo violenta subiecto in quo sunt, illud non exigit eas semper habere: substantia verò quæ subiectum non habent exigunt semper esse quoties ab omni compositione absoluta sunt.

Colliges ex his quatuor substantiæ Angelicæ prædictatis inseparabilibus quanta sit perfectio naturalis, nobilitas & pulchritudo Angeli; est enim spiritualis atq; adèo expers omnis concretionis & sordium omnium quas inuehit materia; nullo eget corpore, à nullo agente corporeo est alterabilis, subtilissimus, agilimus, &c. Deinde simplex est sine potentia, & actu, totus aëtus, & rotas aëtu, est indinabilis, sine partium impedimentis, & incorruptibilis, procul ab omni morbo, ab omni morte, totus vita, totus intellectus, totus mens, & lumen: nunquam cessans ab opere, & nunquam defatigatus, aut exhaustus, nunquam senescens, nunquam dormiens: totus in puncto, & spatijs præsens, parvus, & magnus. Vide Suarem lib. 1. de Angelis. Theophilum Raynandum quæst. 2. art. 3. solum addo definitionem Angeli, hanc videri posse optimam: est substantia completa, & finita, omnino spiritualis, & simplex, indinabilis, incorruptibilis, intelligens, atque adèo perfectissima, nobilissima, pulcherrima.

SECTIO III.

De distinctione Angelorum.

Expliato conceptu quidditatio Angelorum, sequitur quomodo illi differant inter se, primò, specificè, secundò, numericè, tertio, qualis sit eorum distinctio in varias Hierarchias, & ordines, quæ tria breueriter explicari possunt.

§. I.

An & quomodo inter Angelos sit distinctio specifica.

Specifica distinctio appellatur, quā differunt aliqua duo secundum aliquod prædicatum essentialē cōmune pluribus solo numero differentibus: duas autem circa

De perfectione naturali Angelorum. 219

hanc specificam Angelorum inuenio sententias extre^me oppositas, prima negat vllam esse distinctionem specificam inter Angelos; vult enim ill^os omnes vnius esse specie non minus quam homines, altera vult omnes Angelos specie differre.

Dubitatio prima ex patribus. Ratio enim dubitandi esse potest prim^o quia, multi Patres omnino afferunt omnes Angelos esse vnius specie, vt Basilius l. 3. contra Eunom. comparat illam vnitatem cum vnitate personarum diuinarum: Nyssenus eandem comparat cum vnitate animalium: Augustinus, Bernardus & Damascenus dubitantes de hac distinctione, aliisque plures quos citat & sequitur Petavius lib. 1. de Angelis cap. 14. pr^{et}er quam quod nullo arguendo probari potest h^ac distinctione pluram numerica.

Secund^o, quaeunque differunt per formam essentialiter differunt, res simplices differunt per formam, ergo essentialiter differunt. Major nota est, quia nihil esse potest magis essentialiter quam forma. Minor etiam patet quia res simplices non possunt differre per materiam, ergo differunt solum per formam.

Terti^o, deficiente principio distinctionis numerica tollitur distinctione numerica, sed in Angelis nō est materia qua sola est principium distinctionis numerica, vt in multis saepe locis docet Philos. pr^{et}erim 12. Metaph. Probaturq; quia si haecceitas rei non petitur à materia, necesse est vt peratur ab entitate intrinseca rei, conseq^{ue}ns est absurdum: Quod probo, si haecceitas peteretur ab entitate intrinseca rei, sequeretur haecceitatem identificari essentialia cuius est haecceitas hoc autem implicat, quia sic essentialia erit immultiplicabilis, quidquid enim essentialiter est hoc non potest multiplicari.

Conclusio tres habens partes. Dico prim^o, certum est posse Angelos multiplicari tūm genericē tūm specificē, probabile vērō est illos non esse omnes vnius specie: Ceterum autem est, illos non omnes specie differre, sed plures ex illis non differre nisi numero.

Prima de possibili. Prim^o, quando agitur de possibili conueniunt omnes Theologi posse à Deo creari Angelos specie differentes, ino & genere, quia sola ratio propter quam Deus, & numero, & specie multiplicari nequit est infinitas essentialia, quae in Angelis cum nulla reperiatur, nulla etiam ratio cogit negare illam multiplicabilitatem, tūm numericam, tūm specificam, tūm genericam, ita ut Angeli quidem conueniant in aliquo genere remoto spiritualis & intellectui, sed differentiantur in genere proximo, & proxima differentia, sicut homo & planta conueniunt in genere viuentis non autem in genere animalis.

Secunda de facto. Secund^o, quod de facto plures Angelis specie differant, fraudent communiter doctores quia si varietas specierum in rebus corporeis mirificē commendat diuinam omnipotentiam & ad ornatum vniuersi est necessaria, multo magis ad eam requiretur multitudo, & varietas specierum Angelicarum, pr^{et}erim cum constat magnam inter Angelos esse inaequalitatem perfectionis, ex diuinis munis, & dignitatibus, hoc autem discriben quod facile inter homines refertur ad diversitatem temperamenti, difficultus in Angelis explicari potest sine diversitate specifica. Sed hoc vt patet non est omnino certum qui enim solam admittet distinctionem numericam, vel certe sola individuali & substantiali differentia contentus esset, non posset conuinci falsitatis. Nam distinctione in varias Hierarchias, & ordines non arguit distinctionem essentialiē vt postea constabit, quod afferatur de varijs Angelorum inclinationibus, muneribus, operationibus, habilitatibus; alij enim dicuntur esse loculatores, alij Salaces, &c. explicari facile potest quod ex libero arbitrio, vel ex superiorum imperio illa suscep- per sine vlla distinctione specifica inter ipsos.

Tom. I.

Tertia est contra recentiores Thomistas cum quibus etiam sentit Granadus d. 4. videtur enim illis hoc indubitatum quod principium distinctionis numericā non sit nisi materia, fuitque S. Thomas, art. 4. & 5. Sed alij tamen Theologi communiter repugnant etiam veteres Thomistae, habentque hoc pro comperto, quod plures Angeli sint eiusdem specie soloque numero differant.

Probatur autem prim^o, quia falsum est quod individualio petatur à sola materia, ergo plures Angeli possunt esse intra eandem speciem, probo antecedens manifestē, nam plures calores solo numero differentes sunt successiū in eadem materia, ergo illorum distinctione individualis petitur aliunde quam à materia: Similiter idem Angelus plures habet cognitiones qua non differunt nisi solo numero, & tamen illa distinctione peti non potest à materia: ino plures Angeli habent gratias habituales, & visiones beatificas eiusdem specie, ergo sine ordine ad materiam possunt aliqua duo distinguiri numericē; Distinctione enim numerica petitur ab intrinseca rei entitate, non autem à materia.

Probatur secund^o, quia anima rationales licet spirituales solo numero differunt intra eandem speciem per se ipsas, & sine ordine ad materiam, anima enim est indifferens ad informandam quilibet materiam, vt conuincitur ex nuttitione; potes enim comedere hunc, vel hunc cibum, & quemcunque comedederis panem, eius materiam anima tua informabit, ergo similiter Angeli possunt solo numero differre intra eandem speciem.

Probatur tertio, quia differentia specifica vnius Angelis, identificatur differentia illius genericā, quamvis Angelis specie differant non genere, ergo quamvis Angelis differentia specifica, identificetur cum differentia numericā, possunt Angelis numero differre non specie. Denique sic ut perfectio Angelis genericā multiplicabilis est in varias species propter finitatem, similiter perfectio specifica ob eandem finitatem est multiplicabilis numericē, neque vlla vel apprens contradic^{ti}o potest afferri quae ludeat contrarium.

Solutio dubitatio- nus. Ad primam Resp. illos Patres, qui aiunt omnes Angelos esse vnius naturae, posse intelligi & explicari de vnitate generica, non de specifica.

Ad secundam distinguitur maior, quaeunque differunt per formam solo numero diuersam essentialiter differunt, nego: quaeunque differunt per formam diuersam essentialiter, concedo. Nam duae formae eiusdem specie differunt per formam, non tamen essentialiter: res simplices, necessariō differunt formis non tamen essentialiter diuersis.

Ad tertiam, satis ostensum videtur quod individualio non petitur à materia, Philosophus autem voluit duntaxat Platonem impugnare, inducentem ideas separatas à materia, & multiplicabiles solum per materiam; probat enim Aristoteles non esse plures mundos ex vnitate materia, quam admittebat ipse Plato. Ad probationem respondeo haecceitatem sine dubio peti ab entitate intrinseca rei, & identificari realiter illius essentialia, sed non formaliter, quod satis est, vt essentia illa sit multiplicabilis: ideo enim Deus est immultiplicabilis, quia eius essentialia & haecceitas sunt vnum formaliter: Ad hanc ergo propositionem quidquid est essentialiter hoc, est immultiplicabile, si sit essentialiter formaliter hoc concedo, si non sit hoc essentialiter formaliter, sed tantum realiter, nego.

An & quomodo inter Angelos sit distinctio numerica.

CVM infinita multitudo impossibilis sit (vt notabam superius,) constat etiam Angelos non esse creatos à Deo nisi finito numero, difficultas igitur tota est vtrum certò definiri possit quantus sit ille numerus.

Duplex dubitatio.

Ratio dubitandi esse primò potest, quia videntur longè pauciores esse Angeli quam homines, quia tercia pars Angelorum damnata est, quod significatur in Apocalypsi vbi dicitur quod *cauda draconis tertiam partem stellarum traxit in abyssum*, illorum autem Angelorum fides occupaturi sunt homines beati, vnde colligitur Angelos beatos, duplo tantum plures esse quam homines beatos sequitur ergo longè pauciores esse Angelos quam homines, cum numerus hominum reproborum sit maior incomparabiliter quam numerus hominum electorum.

Secundò, tamen videtur numerus Angelorum esse multò maior, quam numerus hominum, quia singulis hominibus datus est custos unus ex inferiori ordine ultima Hierarchia, neque unus praesidet vñquam nisi vni tantum: quod si verum est multis partibus minor est numerus hominum, Angelorum numero. Imò ex parabola Christi de oī errant oī colligi potest, quod Angelorum multitudo 99. partibus maior est multitudine hominum.

Assertio.

Dico secundò, numerum Angelorum maximum omnino esse, adeò vt omnem superet humanæ mentis captum & numerationem: quamvis incertum sit, an & quā proportione superet numerum hominum & rerum corporarum.

Numerus Angelus est maximus.

Prima pars, de innumerabili Angelorum multitudine constanter afferitur à Theologis, quia primò sexissimè indicatur à scripturis: Danielis 7. *Millia milia ministrabant ei, & decies millies centena millia assisterant ei.* Apocalyp. 5. *Erat numerus eorum millia millia*, vbi significatur multitudo innumerabilis: *Nunquid enim est numerus milium eius ut haberet Iob. 25.* Secundo, idem indicant S. Patres, Dionysius cap. 14. *cœlestis Hierarchia ait Intelligentias mortaliū nostrorum numerorum, infirmum breueque numerum superare.* Imò hinc colligit Nyssenus de hominis officio cap. 7. eorum copias esse numero infinitas, respectu scilicet nostri quorum captum excedit hic numerus. Idem senserunt veteres praesertim Platonici, qui cœlos & totum aërem aliaque omnia plena esse dicebant demonibus, vt nihil omnino ipsi esset vacuum, vt afferat Æneas, Gazæus in Theophrasto. Tertiò, probat id optimis rationibus S. Thomas I. 2. contra gentes cap. 92. Prima petitur ex parte Dei, quia decuit potentissimi principis familiam esse numerosissimam vt philosophatur Guillelmus Parisiensis secunda primæ partis de vniuerso cap. 18. Altera ratio petitur ex parte ipsorum Angelorum, quia genus intelligibile, magis ex sua natura est multiplicabile quam genus sensibile: nam motus, & dimensiones que in se ipsis terminata sunt, in intellectu procedunt in infinitum pro arbitrio cogitantis. Tertia ex parte vniuersi, quia decet ea quæ sunt meliora & perfectiora plura etiam esse ac maiora: vnde quanta est perfectio excessus inter cœlum & elementa tanta videtur esse inter spirituales, & materiales naturas.

Est tamen incertus.

Secunda pars, de incertitudine illius numeri numerosissimi, est etiam apud omnes certa, nam hoc pendet ex arbitrio Dei, & ex scripturis nihil omnino constare potest, in quibus numerus semper afferatur indeterminatus, vnde comparationes omnes incertæ sunt; aliquid enim volunt plures esse homines quam sint An-

geli propter argumentum primæ rationis dubitandi, alij volunt longè plures esse Angelos quam sint homines propter argumentum secundæ, denique alij cum S. Thoma putant plures esse Angelos quam sint vel simul, vel successiue individua materialia in tota latitudine mundi sensibilis quod meritò multis videtur difficile: Hoc tantum videtur mihi esse probabilius, & scriptis Patrum, ac rationi conformius, longè plures esse Angelos quam fuerint, vel futuri vñquam sint homines vt numerus electorum qui habitaturi sunt Ierusalem superet numerum reproborum, qui congregabuntur in lacum congregatione vnius fascis & post dies aliquot visitabuntur, id est adhuc punientur post plura & plura secula. Deinde probabilius etiam est plures illos esse quam sint individua vilius speciei materialis proper rationes allatas, reliqua omnia incerta sunt.

Ad primam Resp. nullam esse rationem illam quā probatur plures esse homines quam Angelos, quod enim dicitur draco traxisse tertiam partem stellarum alias habet multas explicaciones, & ad litteram non intelligitur de Angelis, neque significat definitum numerum: imò neque verum est quod electi homines tot præcise sunt futuri, quot sunt Angelii reprobii; fortassis enim ruinas illas implebant maiori numero.

Ad secundam Respon. esse incertum quod Angelus virus non custodit nisi vnum hominem, hoc enim non est reuelatum. Parabola illa de 99. ouibus probat quod dī i. esse plures Angelos quam homines, quod autem præcise tantus ille sit excessus non infertur ex sola parabola, vbi non omnia quadrant ad amissum.

Solatio prima dubitatio.

Qualis sit distinctio Angelorum in varias Hierarchias & ordines.

Triple dubitatio.

Dixi differre inter se Angelos tūm specificè, tūm numerice, nunc inspicienda nobis est illa mirabilis res publica spirituum, que non est multitudo confusa & sine ordine, sed rectè ordinata distinctio in eas quas vocamus Hierarchias & ordines quibus nihil dici potest præclarus, *nunquid nosti ordinem cali, aut ponas similitudinem eius in terra*, vt dicitur Iob. c. 38. tria videntur ponenda primò, an in varias Hierarchias & ordines sint distributi Angeli. Secundò, vnde defum illa distinctio. Tertiò, qualis illa sit.

Ratio enim dubitandi est primò, quia si diuiduntur in Hierarchias eo modo Angeli vel illa diuersitas fundatur in natura, vel in gratia non est certum quod fundetur in natura, quia est incertum (vt dixi) vtrum specie differant Angeli qui sunt in diuersis Hierarchijs, si verò fundatur in gratia, & meritis, ergo non sicut semper illa distinctio dum Angeli viatores essent, imò cum non omnes Angeli responderint æqualiter gratiæ accepta fieri potuit, vt qui maiorem accepit gratiam minus responderit, atque ita ex Seraphinorum gradu descenderit ad gradum thronorum quod absurdum est. Denique si sola differentia meriti efficit istam distinctionem, sequitur etiam distingui debere varios ordines in Cherubinis v. gr. quia in æquali sunt eorum merita.

Secundò, diuersitas illa si petitur duntaxat ex varijs muniberis videtur quod duratura non sit in æternum, neq; appareat quomodo illa esse possit inter dæmones.

Tertiò, non explicatur in quo vero sensu dici possit quod multi homines ad eas Hierarchias assumendi sunt.

Dico primò, certum esse apud omnes Theologos quod spiritus omnes Angelici diuiduntur in nouem ordines, & tres Hierarchias.

Primò enim, sic colligitur ex scripturis, nam Seraphinorum meminit Ieremia c. 6. vbi duo Seraphim adstant

Assertio prima.

Ex Patriis.

stant iuxta thronum Dei, Genesios 3. collocatur Cherub. ante Paradisum voluptatis, deinde Cherubinos passim scriptura nominat, Coloss. 1. ponuntur throni, dominationes, & potestates, 1. Corinth. 15. ponuntur virtutes, denique tres ordines insimi recensentur c. 8. ad Romanos Angelii, Archangeli, Principatus, ubi nomen habes ordines probatos ex scriptura. Secundo, afferuntur ad veritatis huius probationem Patres quam plurimi à Suarez 1.2.c.13, Petavio 1.2.c.1. Coccio tom. 4.1.2. sed nemo id melius vel expressius dixit quam S. Dionysius 1. de Hierar. celesti quam profiteretur se didicisse à diuinissimo Magistro suo, siue ille Hierotheus fuerit, siue ipsem Apostolus qui narrauerat ei quae viderat in rupi. Alter est Gregorius Magnus qui Homil. 34. in Euangelia distinctionem illa explicat. Inuenies apud citatos Suarezum, Petavium & Coccium, Patres alios Graecos & Latinos. Tertiò, ratio etiam suadet huiusmodi distributionem inter puros spiritus fuisse necessariam præsertim, quia ut dixi specie illi differunt inter se, & si numerice solum differunt adhuc exigetur varietatem hanc Dei prouidentia; vbi enim pulchritudo est, ibi est etiam ordo, vbi autem est ordo, ibi subordinatio est, alijq; priores, alij posteriores, quod patebit amplius ex sequentibus.

Dico secundo, totam illam distinctionem Hierarchiarum, & ordinum desumi ex varijs muneribus quae habent Angelii, purgando, illuminando, perficiendo.

Hierarchia quid sit.

Ratio est, quia Hierarchia prout celesti, & terrena communis est reipublicæ, significat sacrum principatum; est enim collectio personarum sacrarum sub aliquo principe: vel melius dici potest principatus rerum sacrarum, quia est potestas ministrandi sacra, atque adeo collectio personarum sub aliquo principe cuius est potestas ministrandi sacra. Haec autem sacra vocantur ea, quae sunt media sanctitatis, & in Hierarchia quidem Ecclesiastica sunt sacra doctrina, Sacramentum, & Sacrificium. In celesti est diuinum lumen, quod communicatur purgando, illuminando, perficiendo. Definit ergo Dionysius Hierarchiam c. 3. *Est ordo diuinus, scientia & actio, deiforme quantum posse est similans, & per inditas diuinitas illuminationes in Dei similitudinem ascendens.* Quibus verbis omnia complexus esse videtur quae perficiunt Hierarchiam. Primo enim, est ordo diuinus ut explicetur quidditas & forma Hierarchia quae componitur ex variis personis à Deo constitutis cum potestate ministrandi sacra, & sanctificandi animas aut Angelos. Secundo, causa finalis totias Hierarchia vno est perfecta & similitudo cum Deo per sanctitatem, vnde dicitur deiforme quantum possibile est similans, & in Dei similitudinem ascendens. Tertiò, necessaria sunt media & instrumenta per quae finis ille obtineatur diuinæ unionis, & similitudinis, ea sunt scientia, potestas, & actio, quas reperiri oportet in mystis. Quartò, exercitium Hierarchia habent illa verba, per inditas diuinitas illuminationes totum enim Hierarchia munus illuminatio complet, cuius proprium est purgare, illuminare, perficere, quae sunt munera propria Hierarchiarum Angelicarum, in quibus deriuatur illuminatio a supremis ad infimas, eam autem ex se fundit primarium illud lumen quod in Deo residet, vel magis quod est ipse Deus, ab ipso enim purgatur, illuminatur, perficitur immediate prima Hierarchia, per ipsam deinceps secunda, & per istam tertia. *Ex ipso sapientia fonte* (inquit S. Bernard. l. 5. de consider.) *ore altissimi huiusmodi & refundentes fluente scientia uniuersis ciuitibus suis.* Vnde in ipsis etiam Angelis, sicut in Hierarchia Ecclesiæ distinguere licet *teletas & teletaræ* perficientes, & perficiendos: *μέτα τοις μεταπλεύοντας.* Vnde concludit Dionysius quod totum quod est in infimis ordinibus, est etiam in superioribus, sed cum excessu, & quidquid est in superioribus, est etiam in inferioribus, sed

quodammodo diminutum. Distinguuntur ergo Hierarchia per munus illuminandi seu comunicandi lumen scientie, quod dilponit ad unionem cum Deo summè pulchro. Purgando, id est, omnem, vel abolendo, vel arcendo maculam, deinde illustrando seu virtutes inferendo, quibus idonei efficimus ad unionem perfectissimam per contemplationem & amorem.

Dico tertio, ex tribus his Hierarchijs primam esse contemplatricem, secundam gubernatricem, tertiam executricem.

Tertia conclusio.

Prima ergo Hierarchia primarios Dei fulgores tota excipiens contemplationi addicta est admirando, adorando, laudando, continentque Seraphim, Cherubim, & thronos, quia scilicet ad perfectam contemplationem tria omnino sunt necessaria, tentio, cognitio, & dilectio. Thronis itaque conuenit tentio, quia ut ait S. Dionysius c. 7. *Ab omni terreni affectus humilitate longissime remoti, dinimum adventum expectantes, absque ullius perturbationis, ac materia impedimento, Deum in se recipiunt, Deumque ferentes obsequi deuotione ad ipsius fulgores recipiendos semper patent.* Thronorum ergo proprius character puritas est perfectissima, ratione cuius Deum in se ipsis dicuntur excipere, id est, sedes Dei esse, quod Deus ratione puritatis eximia præsentem se in illis specialiter manifestet, quia scilicet id quod inferioribus Angelis conuenit, specialius, & maiori cum perfectione conuenit thronis, in quibus ob puritatem sedet Deus. Cherubinorum propria est cognitio, sicut propria Seraphinorum dilectio est, quia feruentissimo amore in eum feruntur, suntque incensi, & incendentes.

Neque obstat quod in Patria æqualis cognitioni est amor, vnde non possunt excellere Seraphim in amore quin excellant etiam in scientia, in qua ramen excellere dicuntur Cherubim. Resp. enim Cherubinos non esse potiores scientia quam Seraphinos, quamvis ad ostendendam præcellentiam Seraphim supra Cherubim proprius eorum character sit amor perfectissimus, quia moraliter laudabilis est amare, quam cognoscere, immo semper perfectissimo amori iuncta est cognitio perfectissima non contra, vnde si præcellunt amore, scientia etiam præcellunt.

Secunda hierarchia, est gubernatrix, complectitur que dominationes, virtutes, & potestates; haec enim est præcipua prouidentia administratrix, recte autem notat Bonavent. tria exigi ad rectam gubernationem, primum est, distinctione eorum quae agenda sunt, quod est dominationum, nam illæ imperant, quid agendum sit. Secundum est, ordinatio modi agendi, & remoto impedimentorum, quod est porrectum, quia illæ præscribunt modum agendi & dæmones cohibent. Tertium est, exhibere facultatem ad operandum præsertim miracula quod est virtutum.

Munia secunda.

Tertia hierarchia executrix ordinum prouidentiae, continet principatus qui præsident regnis, Archangeli, qui principibus, Angelos qui priuatis personis.

Munia tertiae.

Ad primam Resp. certum mihi omnino esse, quod illa distinctione hierarcharum, & ordinum fundata est in natura, quamvis consummetur per gratiam: nec enim merita sola efficerunt Cherubim & Seraphim, sed natura etiam, quæ ceteris præstant. Vnde corrigit totum argumentum: mihi enim planè viderur vera communis sententia quæ docet Angelos diuersorum ordinum differre specie infimam, Angelos autem diuersarum hierarcharum differre specie subalternam. Quomodo autem data illis fuerit gratia maior secundum proportionem perfectionis naturalis, & quomodo illi responderint diceretur sequenti disputatione neque illo modo potest certò statui, vtrum plures sint species Angelorum etiam intra eundem Chorum fortassis enim etiam Angeli eiusdem ordinis specie differunt.

Solutio primæ distinctionis.

Solutio
secundæ.

Ad secundam Resp. diuersitatem illam ordinum, quatenus fundatur in natura, duraturam in æternum, & reperi etiam inter dæmones, quatenus autem habet annexa diuersa munera prouidentia circa mundi gubernationem, certè illa distinctio nō manebit, quia cessabunt operations illæ circa homines, & alias etiam vniuersi partes in quibus opus vix erit ministerio Angelico.

Solutio
tertiae.

Ad tertiam Resp. vix vllum alium esse posse sensum huius vulgaris dicti, quod homines assumendi sint ad Angelorum Hierarchias, nisi quod æquales futuri sint in meritis & gloria, quibusdam Angelis primæ, secundæ, vel tertiae Hierarchiæ, quod sine dubio verum est. Aliqui enim erunt forte superiores, quod de B. Virgine nemini est dubium. Non potest esse verum vulgare hoc dictum, si significet aliquos homines assumendos esse ad speciale locum Hierarchiarum & ordinum Angelicorum, quia nullus est huiusmodi locus specialis, sed neque verum est quod sint assumendi ad ministeria propria illorum, quia homines non mouent Sydera, non custodiunt alios homines, &c. Dicitur ergo, quod homines electi reparabunt Sionis ruinas, quia eorum aliqui æquabunt Seraphinos, alij Cherubinos, &c.

S E C T I O N E I V.

De extensione locali substantiae Angelice.

S. Thom. quæst. 52.

Pertinet etiam extensio localis ad substantiam ipsam Angelii, omnino independenter ab eius potentijis. Ut autem intelligatur exactè quomodo Angelus locum occupet, tria sint necessaria. Primo, vrum Angelus sit in loco diuisibili, & extenso. Secundo, per quam formam Angelus locum occupet diuisibilem. Tertio quomodo Angelus possit esse in loco.

S. I.

Vrum Angelus sit in loco diuisibili.

Prima dubitatio.

Ratio dubitandi primo est, quia vt aliquid sit in loco diuisibili, debet contineri, & ambiri loco, nam Angelus qui penetraret alium Angelum, non esset in eo vt loco, neque anima est in corpore vt loco, sed spiritus contineri non potest spatio cui est præsens, ergo non est in eo, vt in loco.

Secunda.

Secundo, Angelus est omnino indiuisibilis vt punctum, sed punctum non potest occupare locum diuisibilem, ergo neque potest illum occupare Angelus.

Tertia.

Tertio, si Angelus indiuisibilis occuparet locum diuisibilem, deberet dari aliqua forma per quam constitueretur præsens tanto loco, & illi coextenderetur, hæc autem forma nulla excogitari potest, non enim est Angelica ipsa substantia indiuisibilis & punctalis secundum se: non vbiatio, non vnius cum loco, vel extensio diuisibilis. Nam illa omnia extensa sunt: ergo Angelica substantia indiuisibilis non potest per se illis coextendi, sicut per se ipsam non potest coextendi loco diuisibili.

Prima conclusio tres habentes partes.

Dico primo, certum omnino esse quod Angelus est reuera præsens loco determinato, diuisibili, & extenso, neque illum esse in puncto tantum.

Præsens est loco diuisibili.

Prima pars, quod Angelus reuera existat in loco, & sit illi præsens probatur ex scripturis eidemfissimis, vbi dicitur Angelos mitti ad certa loca, dicuntur Deo assistere, &c. quia esse præsentem loco corporeo per suam substantiam non repugnat spiritui, imo nec Deo, qui rebus & locis per se ipsum vere præsens est non autem per suam tantum operationem.

Loco determinato.

Secunda pars quod Angelus sit in loco determinato, non autem vbiique, certum est ex fide, quia immensitas solius Dei propria est: Alioqui etiam An-

geli loco non mouerentur, neque mitti possent à Deo; implicat enim vt mouearis ad locum, in quo eras prius, est ergo Angelus definitè in loco, quia totus est in qualibet parte loci, cum sit impartibilis. Patres aliquando dicunt Angelum circumscribi loco, quia significant illum non esse immensum, non intendunt autem illum non esse in loco ad modum corporum.

Tertia pars, quod Angelus indiuisibilis sit in loco diuisibili, & extenso, probatur communiter, quia esse coextensum loco est maxima perfectio, quæ non pugnat cum ratione Spiritus, cum conueniat Deo, & aliunde conuenit animæ, quæ imperfectior est Angelo, & coextendit corpori, ergo multò magis illa conuenit Angelo.

Ad primam Resp. Angelum sufficienter contineri loco, vt dici possit esse in eo, quia sic præsens est loco, vt ille locus sit aliquid immobile ad motum Angelii. Vnde quando Angelus penetrat alium Angelum, non est in eo, vt in loco, quia ille Angelus quem penetrat, non est aliquid immobile, quam etiam ob causam anima non est in corpore, vt in loco.

Ad secundam Resp. negando, Angelum eodem modo esse indiuisibilem, quo punctum est indiuisibile, quia punctum est indiuisibile formaliter, & virtualiter. Angelus autem quamvis indiuisibilis sit formaliter, diuisibilis tamen est virtualiter.

Ad tertiam, in qua est tota difficultas, vt respondeatur videndum est accuratius.

S. II.

Quænam sit forma per quam Angelus coextenditur loco diuisibili.

Quænam sit forma per quam Angelus coextenditur loco diuisibili. Quinque sententia Vinque inuenio Doctorum sententias de ratione illa formalis, quæ coextendit Angelum loco. Prima vult, Angelum non esse præsentem loco nisi per suam nudam substantiam. Secunda docet formam illam esse operationem ipsius Angeli factam in loco, seu applicationem virtutis eius. Tertia ponit vniōem Angelii cum ipso loco. Quarta internum vbi. Quinta modum extensionis substantiae Angelii superadditum.

Ratio enim dubitandi primo est, quia substantia spiritualis potest esse quantitas, & extensio virtualis, & quæ ac quantitas ipsa materialis, ergo potest Angelus esse in loco diuisibili per suam substantiam propter indistantem, & intimè præsentem spatio reali aut imaginario in quo est, probatur conseq. quia si substantia est diuisibilis virtualiter potest coextendi modo diuisibili per se ipsam, ergo per se ipsam potest coextendi loco etiam diuisibili per se ipsam.

Secundò, tam potest explicari extensio Angelii per solam indistantiam substantiae Angelicæ a loco, quæ explicatur vbiatio interna per solam indistantiam & connotationem, sed per solam connotationem sine modo superaddito explicatur vbiatio, ergo explicari etiam potest extensio. Probatur maior, quia nullo argumento probari potest necessitas extensionis superadditæ quo non proberetur necessitas vbicationis. Potest enim esse Angelus & eius creatio & cœlum, quin Angelus sit in cœlo, ergo separatur Angelus ab illa vbiicatione, ergo vbiatio distincta est ab Angelo si extensio distinguitur ab Angelii substantia. Similiter idem datur extensio distincta, quia vbi est noua denominatio formalis ibi debet esse noua forma, seu noua denominatio obiectua, quod similiter est verum pro vbiicatione; Deus enim poterat eadem creatione creare Angelum, quā illum creauit in cœlo, & creare illum in terra, tunc Angelus qui est in cœlo diceretur esse in terra, & tamen nulla esset noua forma, quia esset idem Angelus, eadem creatio, eadem cœlum, & eadem terra.

Tertio,

Tertia dubitatio. Tertiò, extensio illa vel est indiuisibilis, vel diuisibilis; si primum mutatur infinites, quoties Angelus contrahitur, vel extenditur immo eadem ratione indigebit noua intensione, ut coextendatur loco diuisibili: si secundum ergo modus non sequitur naturam sui modificati quod absurdum est cur? enim si modificatum est spirituale, modus esse necessariò debet spiritualis, si autem modificatum sit indiuisibile modus esse poterit diuisibilis.

Affertio. Dico secundò, Angelus non est in loco diuisibili per nudam suam substantiam, sed exigit necessariò aliquid superadditum: illud autem nec est operatio ipsius Angelii, neque vno eius cum loco reali, neque vnicatio: sed est modus extensionis proportionatus extensioni, quam habent corpora, spiritualis & partibilis tamen, ac productus à substantia ipsius Angelii, dependenter ab eius voluntate libera.

Angulus egit modo superadditio. Primiò dixi, Angelum indigere aliquā entitate superadditā, ut coextendarur loco diuisibili contra Richar. Scot. Bonau. Gabriel. Greg. quos sequuntur Valentia, Conink, Martinon, qui tenent Angelum coextendi loco per nudam suam substantiam prout indistantem, & intime præsentem spatio reali, aut imaginario in quo est, contra quos.

Ratio efficax esse videtur, quia si Angelus coextenderetur loco per suam substantiam, non posset occupare locum aliquando maiorem, aliquando minorē, sed eundem locum necessariò semper occuparet, consequens est absurdum, quia anima rationalis coextenditur corpori aliquando maiori, aliquando minori, & quantitatem ipsam videmus condensari, aut rarefieri, ergo Angelica substantia ut coextendarit spatio extenso, egit entitate aliquā superadditā. Minorem video communiter admitti propter paritatem omnimodam animæ rationalis, probatur maior, manente in subiecto forma omnino eadem, manet etiam necessariò idem effectus formalis, qui non est aliud quam forma in subiecto, sed manente substantiā Angelii non manet extensio eadem ad locum, si Angelus occupat aliquando maiorem, aliquando minorē locum: ergo substantia Angelii non est tota forma per quam Angelus est in loco diuisibili.

Prima evasio. Respondent aduersarij primò, substantiam Angelii non esse totam formam, per quam Angelus occupat locum, superadditum enim ei connotatio indistincta à loco, sic enim explicatur (vbi) ergo explicari etiam potest extensio.

Sed contra nam substantia Angelii, quæ nunc est indistans à loco cubitali, & illum connotat, potest de novo esse indistans à loco bicubitali, & illum connotare, cū ante non connotaret, sed hoc non potest fieri nisi aliquid adueniat substantia Angelica, quia illa non potest conferre nouum effectum formalem, nisi aliquid noui ei adueniat, ergo ut substantia prius indistans à loco bicubitali, nunc de novo sit distans, debet accedere illi aliquid noui, nam implicat ut sine mutatione aliqua, sit in natura rerum aliquid noui, eo enim arguento solet probari extensionem esse aliquid superadditum corpori: Christi corpus in Eucharistia egere modo præsentia distincto, motum localem esse aliquid distinctum, à mobili & à loco.

Respondent secundò sufficere posse ad indistinctam hanc nouam substantiam Angelicæ, ut fiat motus localis per quem substantia prius cubitalis incipiat occupare duos cubitos, cur? enim erit impossibilis talis motus.

Sed contra, nam implicat motus localis saltem naturaliter, in quo non deseratur terminus à quo, locus nimirum qui prius occupabatur: sed quando Angelus ex cubitali fit bicubitalis non deserit priorē locum, & quando ex bicubitali fit cubitalis non acquirit nouū locū, ergo ille non est motus localis, si enim ille motus

est eiusdem rationis cum motu ordinario, certè per illum non acquiritur locus major, aut minor quam antea, sed tantum acquiritur nouus locus, & deferitur prior. Si autem est diversa rationis à motu locali ordinario, certè ille non est motus localis, & queritur quid hoc sit. Adde quod rarefactio & condensatio explicari similiter possent per motum localem, quod reicitur in physica.

Secundò dixi, operationem Angelii factam in loco non esse formam per quam Angelus coextenditur loco diuisibili, quod contra Scholam Thomisticam fusè probatum inuenies à Suarez, Vnsque aliusque passim, neque difficile videtur conuincere, quam parum hoc sit probabile. Primiò enim, id quod est posterius præsentia, & extensio Angelii ad locum non est forma constitutiva Angelum in loco: sed operatio Angelii in loco est posterior præsentia ipsius Angelii in loco quod probo manifestè, id quod est cōditio necessariò requisita, ut Angelus possit agere in tali loco, est prius quam operatio Angelii in loco, sed præsentia ipsius Angelii ad talem locum est conditio requisita ut Angelus agere possit in tali loco; Angelus enim agere non potest in distans ergo præsentia substantiæ Angelicae ad locum prior est, quam operatio eius in tali loco. Vnde manifestè sequitur quod operatio non facit illam substantiam præsentem loco. Secundo, iterum argumento: si Angelus constituitur in loco per operationem, Angelus est præsens omni loco in quo operatur, consequens est absurdum, nam mouet Angelus totum firmamentum, neque tamen illi toti est coextensus: immo sicut Sol non est in visceribus terræ ubi producit aurum, sed in cœlo manens agit per totum medium in quo non est, ergo similiter Angelus non est vbiunque operatur, fieri enim posset simile argumentum: non est major ratio cur Angelus sit in loco in quo operatur, & constituitur in loco per suam operationem, quam Sol, sed Sol non est vbi operatur, ergo neque Angelus. Præterea Angelus potest esse in loco vbi non operetur, Michaël enim nihil operatur in cœlo empyreo, cui præsens est: & Dæmon in inferis quam habet: operationem per quam fiat illis præsens: non lumen enim referre quid hic comminiscantur aduersarij, aiunt verbi gratia, Angelum temperare influxus cœli empyrei in terras & alia huiusmodi narrant planè improbabilia. Deinde præscindendo saltem per intellectum ab omni operatione facta in loco, Angelus substantia non minus est præsens loco quam substantia corporea: immo ipsa operatio Angelii spiritualis, v. g. visio beata coextensa est loco per se ipsam, ergo substantia etiam spiritualis potest esse in loco diuisibili per se ipsam.

Denique si Angelus occuparet locum indiuisibilem à quo hic operaretur, ergo non constituitur in loco extenso per operationem. Video Caietanum recurrere ad quandam applicationem virtutis Angelicæ ad locum, quæ non potest esse nisi operatio ipsius Angelii, vel eius substantia, vnde iisdem argumentis reiicitur, quibus hactenus communis Thomistarum sententia refutata est.

Tertiò, negauit formam illam quæ coextenditur Angelus loco, esse vniōem substantiæ Angelicæ cum loco, & cum corpore cui coexistit Angelus, id est vbi quoddam pendens à loco reali non autem ab imaginario, quod contra Vnsquem in tractatu de Eucharistia latè reiecitum est. Primiò enim, vno supponit præsentiam rerum vniōendarum, ergo per illam si datur, Angelus non fit præsens. Deinde illa vno vel est spiritualis, vel corporea: si primum, ergo illa non est in loco corporeo: si secundum, ergo illa non est in Angelo. Denique corpus est præsens loco sine illa vniōne cum loco ut in physica probabam est, ergo multò etiam magis spiritus.

Forma illa non est operatio.

Non est vno Angelus cum loco reali:

Quartò,

Non est
vbicatio.

Quartus, negauit ullam etiam in Angelo admitti debere vbicationem internam, per quam constituantur coextensus loco, primo enim, nullum vel in corporibus, vel in spiritibus admitti debet (internum ubi) ut in physica demonstrabam, alioqui dicendum est durationem etiam distinguere durante, relationem distinguere a fundamento, essentiam ab existentia, conseruationem a prima creatione. Deinde locus non est minus praesens Angelo, quam Angelus est praesens loco, ergo si necessaria est entitas modalis distincta in ipso Angelo, ut ille sit praesens loco, requiritur etiam similis modus in loco ut ille sit praesens Angelo. Deinde producerentur per motum infinita vbicationes totales, inquit illæ deberent produci instanti, cum ramen producantur per motum. Denique quod caput est intelligendo corpus, & locum simul, praecipuis aliis, omnibus, corpus intelligitur esse praesens loco, ergo sine ullo (ubi) corpus est praesens loco, ergo & Angelus. Secundus, etiam si daretur ubi distinctum, tamen per illud Angelus non coextenderetur loco, nam in corporibus extensio & praesentia localis non sunt idem, manet enim extensio mutata praesentia locali, ut patet.

Est modus
extensionis
distinctus.

Quintus asseruit formam illam esse modum extensio distictum, qualis necessariò admittitur in corporibus, quod probatum ex dictis manet; si enim Angelus non est in loco diuisibili per nudam suam substantiam, neque per operationem, neque per vbicationem in loco reali, vel imaginario, certè nihil videtur manere aliud quam extensio. Sicut enim ideo illa in corporibus distinguitur modaliter, quia illa possunt occupare aliquando maiorem, aliquando minorem locum, eadem etiam ratio suadet illam necessariam esse Angelis, ut possint occupare aliquando maiorem aliquando minorem locum.

Est spiri-
tualis.

Sextus, dixi hanc extensionem esse spiritualem, & tamen diuisibilem, quod fuisse probant Suares, Tannerus, & alii contra Vasquem negantem esse posse aliquid spirituale quod sit diuisibile. Ratio tamen est, quia extensio animæ ad corpus sive illa sit uno, sive aliquid distinctum ab vnione, necessariò est diuisibilis, ut probabam in libris de anima, alioqui tota extensio & tota vno anima cum corpore, continuo mutaretur quoties per calorem naturalem aliqua pars viventis evaporatur, aut alia per mutationem producitur, sive singulis instantibus homo moreretur, & resurgeret, ergo extensio Angelii diuisibilis est. Consequens probatur, quia sicut anima coexistit aliquando maiori, aliquando minori corpori, sic anima per modum extensionis coexistit aliquando maiori, aliquando minori loco, ergo debet aliqua noua pars accedere illi cum dilatatur, & altera decadere cum contrahitur, alioqui esset necesse, ut breuissimo tempore infinite producerentur extentiones totales, si Angelus successuè occuparet maiorem locum. Denique addebam extensionem illam produci per emanationem a substantia ipsius Angelii, sicut extensio quantitatis manat ab ipsa quantitate ad modum aliarum proprietatum. Quod tamen sit dependenter a voluntate ipsius Angelii, quia potest Angelus occupare aliquando maiorem, aliquando minorem locum prout voluerit.

Solutio
nrum da-
bitationum.

Ad primam Respon. satis ostensum esse corpora, & spiritus egero aliquo superaddito, ut coextendantur loco diuisibili aliquando maiori, aliquando minori. Substantia spiritualis, potest coextendi modo diuisibili per se ipsam, quia extensio illa formaliter illam extendit, non potest autem coextendi loco diuisibili per se ipsam, quia locus non est ratio formalis extensis Angelum.

Ad secundam Respon. negando extensionem Angelii quæ aliquando maior, aliquando minor est, explicari posse per solam connotationem, per quam ta-

men explicari potest vbicatio. Fatoe enim esse posse Angelum, eius creationem, & cælum ipsum, quin Angelus sit praesens cælo, unde sequitur Angelum separari ab vbicatione secundum id quod vbicatio illa dicit in obliquo, non secundum id quod dicit in recto. Vbicatio enim Angelii, & indistinctia eius a loco, non est aliud quam substantia ipsius Angelii connotans talem locum, propter motum localis precedentem, vel creationem factam ex decreto Dei terminata ad talem locum. Vbi vides nunquam excogitari posse nouam ullam praesentiam localis, quin assignari possit aliquid nouum saltem terminatiū per quod noua fiat connotatio. At vero cum Angelus extenditur ad maiorem locum nihil omnino est assignabile quod sit fundamentum aut ratio nouæ illius connotationis, sine qua implicari nouam connotationem. Deus enim creavit Angelum in tali, vel tali loco, Angelus autem se ipsum dilatat, aut contrahit, vbi nihil planè noui est ex cogitabile, si negas modum extensionis, eodem modo soluuntur alia omnia quæ adduntur in argumento.

Ad tertiam Resp. posse rei indiuisibilis modum esse diuisibile, quando res illa est virtualiter diuisibilis, quando autem non est virtualiter diuisibilis, tunc id esse impossibile, Angelii ergo substantia quia est diuisibilis virtualiter modum potest habere diuisibilem, sed quia illa non est virtualiter corporea ideo modum non potest habere nisi spiritualem; modus enim corporeus dicitur qui non potest extiteri nisi in corpore, implicat ergo ut res spiritualis subiecta in se rem corpoream, quia illa res esset corporea, & non esset.

§. III.

Modus quo Angelii possunt occupare locum
diuisibilem.

Diuiuit modus quo Angelus, vel est de facto, vel esse potest in loco naturaliter, vbi video multa quæ possunt in quibus vix apparere ratio dubitandi; primum vtrum possint Angelii plures esse in eodem loco, quod sine dubio est possibile propter parentiam quantitatis. Secundus, vtrum esse possint in spatiis imaginariis, quod certè multò facilius est intelligere quam de corporibus, de quibus in physica dictum est. Tertius, vtrum æqualem omnes occupent locum, quantus ille sit, & qualis figura. Quæ omnia incerta sunt, licet probabiliter dici soleat Angelos perfectiores habere maiorem extensionem, quam alios figuram loci Angelici adæquati, sphæricam facit Suares, quia cum se Angelus diffundit, versus omnem partem se diffundit: amplitudo huius loci est incerta, quamvis non existimauerim, posse unicum Angelum adæquari naturaliter toti mundo, sed posse tamen amplissimum occupare locum. His positis.

Ratio dubitandi primum est, vtrum Angelus pro libito possit occupare aliquando maiorem, aliquando minorem locum, probat enim hoc esse impossibile, difficillimum argumentum Scoti, quia videtur hinc sequi quod Angelus potest se ita porrigit in longum ut occupet simul totum cælum, & terram, quod venire potest in terras, non deserto cælo. Probatur autem hoc sequi ex proposit. 35. lib. 1. Euclidis. Quodlibet quadrangulum super eadem basi constitutum inter duas parallelas, etiam si protendatur in infinitum, eandem tamen habet aream cum quadrato, quod omnino sequitur ex infinita diuisibilitate continui; si enim baculum bipalmare secundum latitudinem secueris, efficies baculum quadripalmare, & si rursus secueris, efficies octopalmare,

Occupare
locum pro
libito.

& ita in infinitum, ergo Angelus occupans ynam Leucam tūm in longitudine, tūm in latitudine, potest in longitudine duas occupare Leucas, derrahendo suę latitudini medium Leucam, & iterum occupare quatuor Leucas, & sic deinceps.

Plura loca
discereta.

Carere
omni ex-
tentione.

Conclusio
nes ha-
bent par-
tes.

Angelus
occupare
potest alias
maiorem
locū alias
minorem.
Non potest
esse in lo-
cīs dis-
cretis.

Non potest
esse in
puncto.

Solutio
dubitatio-
num.

Secundū, videtur omnino quod Angelus potest esse in pluribus locis discretis. Si enim potest extensio Angelica diuisibilis esse in pluribus locis discretis secundum diuersas sui partes, potest etiam esse Angelus: sed extensio illa potest ita se habere, quia illa quæ distinguuntur realiter possunt existere separata, ergo Angelus esse potest in pluribus locis discretis.

Tertiū, videtur quod Angelus dimittere potest omnem extensionem, & restringere se ad punctum indiuisibile spatiū, quia si extensio ab eo distinguitur, certè potest ab eo separari, sicut nullā ratione probari potest quod corpus diuisibile non possit esse totū in puncto.

Dico tertio, potest Angelus occupare pro libito, aliquando maiorem, aliquando minorem locum, tametsi non possit esse naturaliter in pluribus locis discretis etiam inadæquatis, neque in puncto indiuisibili.

Prima pars probabilis tantum est, quia ex paritate animæ rationalis constat posse spiritum occupare aliquando maiorem, aliquando minorem locum.

Secunda pars contra Ferrariensem, & Thomistam omnes difficultè probatur, quia si potest Angelus Lugduni occupare 10. Palmos, Quare non poterit occupare Lugduni quinque, Parisis autem alios quinque. Probatur tamen quia experimur animam rationalem esse non posse in huiusmodi locis discretis. Deinde quia certum ex Scriptura est, quod unus Angelus in unum locum tendens, deserit alium, hoc autem non esset necesse si posset occupare plura loca discreta.

Tertia pars negans posse Angelum esse in puncto probata olim est in Physica, ubi ostendebam dari nullo modo posse indiuisibile mathematicum in continuo aliquo penetratio esset possibilis etiam naturaliter, nam duo corpora qua tangent illud indiuisibile, necessariò se inuicem penetrarent, quia necesse esset ut penetrarent illud indiuisibile aliquo indiuisibile additum indiuisibili faceret maius: sed non possunt ambo simul penetrare idem indiuisibile, quin se mutuo penetrerent, ergo naturaliter penetrabant se illa corpora si tangent indiuisibile. Deinde si Angelus sit in puncto debet in continuo cui coexistit, reperiri punctum indiuisibile. Nam ille Angelus est in loco sibi adæquato, quomodo enim erit in loco majori se, vel in loco inadæquato cum sit indiuisibile, sed locus ille adæquatus non potest esse nisi punctum, ergo ille Angelus habebit punctum sibi respondens in loco cui coexistit.

Ad primam Resp. verissimum omnino esse axioma illud Euclidis, quodlibet parallelogramnum super eadem basi constitutum, &c. Sed nego hinc sequi quod Angelus possit in longum occupare totum illud spatiū quod in latum occupat, adeo ut occupet spatiū infinitum in longitudine: indiuisibile autem in latitudine, quia sphæram habet limitatam, cum in longum tūm in latum, potest ergo mutare figuram finitam tantum proportione, non infinita.

Ad secundam Resp. disting. illam propositionem, illa quæ distinguuntur realiter possunt existere separata, si subiectum in quo unum existit, sit distinctum à subiecto in quo est aliud concedo, si non est distinctum, nego. Nam v.gr. quia manus distinguitur à pede potest extensio manus separata existere, ab extensione pedis. Sed quia anima quæ est in manu, non distinguitur ab anima quæ est in pede, propterea nequit extensio animæ quæ est in pede, separata manere ab extensione animæ quæ est in manu.

Ad tertiam allata est ratio, quæ probat Angelum etiam diuinitus esse non posse in puncto Mathematico.

Tom. I.

Q V A E S T I O N I I.

De naturali perfectione intellectus Angelici.

S. Thom. quæst. 54. 55. 56. 57.

Dixi hactenus ea quæ pertinent ad substantiam ipsam Angelicam, cuius probauit existentiam, conceptum quidditatuum, distinctionem, & extensionem: nunc ad potentias, & facultates substantia illi adiunctas deuenio, quarum prima & nobilissima est virtus intellectiva: Primaria teste Nazianz. radius a Deo in Angelum emanans, qui totius intelligentia est, & totius intellectus. Sun t autem in hac Angelica virtute quinque scitu dignissima. Primo, facultas ipsa intelligens. Secundo, species facultatem adiuuans. Tertio, obiecta quæ cognoscit. Quartio, ipse actus cognoscitus. Quinto, locuti o Angelorum quæ cognitionem proxime sequitur.

SECTIO I.

De ipsa potentia cognoscente Angelica.

Tria hūc breuiter quæ possunt, pendent enim ex iis quæ in libris de anima dicta sunt. Primo, vtrum sit in Angelis, & in qualibet substantia spirituali potentia intellectiva. Secundo, vtrum illa potentia distincta sit à substantia ipsius Angelii. Tertio, vtrum intellectus Angelorum specie distinctorum sint inter se specie distincti.

Ratio dubitandi est primo, quia ratio substantiæ spiritualis non dicit connexionem ullam essentialiē cum ratione intellectu, & potest tota intelligi sine illa, ergo potest dari substantia spiritualis quæ non sit intellectu. Probo antecedens, ratio substantiæ spiritualis dicit tantum negationem materiae & impenetrabilitatis, vel si velis illam esse positivam, significat dimentaxat vim penetrandi aliquid à se distinctum, sed hoc potest intelligi sine ratione intellectu, ergo ratio substantiæ spiritualis non habet connexionem necessariam cum ratione intellectu.

Triplex
dubitatio.

Secundo, neque ratio substantiæ connexionem dicit cum intellectu, quia multæ substantiæ non sunt intellectu neque ratio spiritualis, quia multa sunt accidentia spiritualia quæ non sunt intellectu, ergo substantia spiritualis non dicit connexionem cum ratione intellectu.

Tertiū, non est necesse ut intellectus Angelorum specie diuersorum, specie differant, si sensus externi animalium specie diuersorum non differunt specie, imo nec fortasse sensus interni, sed illi sensus non differunt specie, ergo nec intellectus Angelici specie inter se differunt. Adde quod intellectus illi si differunt specie debent habere diuersa obiecta formalia, non habent autem diuersa obiecta formalia, alioqui visio beata vnius Angelii specie differt à visione beata alterius Angelii.

Dico primò, in Angelis & in quibuslibet substantiis spiritualibus datur necessariò vis intellectu, adeò ut ex spiritualitate substantiæ inferatur essentialiter intellectus. Ita docet S. Thom. i. p. q. 14. art. 1. probans Deum esse intelligentem ex eo quod sit immaterialis, eamq; rationem approbant Ruiz, Suan, Herice, Molina, Falas, Arrub. reuiciunt autem illam Ocham, Bassolis, Gabriel, Arriaga & plures alij.

Affirmatio
Prima.

Primò, itaq; probatur euidenter intellectu vis Angelorum ex eo quod constet ex Scripturis & Patribus quod illi Deum vident, Deum laudant, capaces fuerū meriti, & peccati, ad quæ omnia certum est requiri vim intellectu.

Angeli
sunt intel-
lectui.

Secundo, difficultius prob. necessaria connexionis substantiæ spiritualis cum intellectu, & sanè illa probabilitas tantum est non omnino certa, sic enim licet ratione calcari: nulla est substantia, cui iam constituta in suo esse, non sit propria aliqua operatio, sed si substantia spiritualis non sit intellectu, non poterit ei conuenire.

Omnis
substantia
spiritualis
est intel-
lectu.

F F vlla

SECTIO 11.

De speciebus impressis intellectus Angelici.

S. Thomas q. 55.

Species impressæ simul cum potentia cognoscente principium solet esse cognitionis, ut patet ex libris de anima, hæc enim ratio est propter quam vocantur imagines & similitudines virtuales obiectorum, quia loco ipsius obiecti concurrunt ad cognitionem, comprehendendo potentiam & illam determinando. Explicata itaque potentia cognoscente Angelii merito ad explicandas species descendit quæ potentiam illam adiuvant, quomodo scilicet Angelus illis egeat, unde illæ habeat, quales illæ sint. Vnde mihi quatuor videntur esse huius loci propria. Primum sit existentia & necessitas specierum in intellectu Angelii. Secundum ad quæ obiecta species impressæ sint Angelis necessaria. Tertium principium à quo Angelus species illas accipit. Quartum quidditas & variae specierum illarum proprietates.

S. I.

Existentia & necessitas specierum in intellectu Angelii.

Dux potest hic esse quæstio, prima de facto vtrum illi Angelii qui nunc sunt possint omnia intelligere sine specie superaddita. Secunda de possibili, vtrum sit possibilis aliquis intellectus, qui nullis ad cognoscendum egeat speciebus.

Ratio enim dubit. est potest primò, quia si dantur in Angelo tales species, illæ vel determinant necessariò intellectum, vel determinant illum liberè, si necessariò, ergo Angelus omnia semper intelligit: si liberè, ergo prius cognoscitur obiectum quæ species determinerit.

Secundò, Angelus ad intelligendum non indiget species, si eius intellectus possit continere totam virtutem illius speciei vniuersalis quæ representat Angelo sua obiecta, sed Angelicus intellectus totam illam virtutem continere potest speciei vniuersalis, ergo Angelus intelligere potest sine speciebus vllis. Maior evidens est, probatur minor quia hoc non ostendit implicare, vnde vltius argumentor, possibilis est intellectus finitus qui continet totam virtutem illius coniuncti, nimirum intellectus & speciei vniuersalis, ille intellectus non egerit speciebus ad cognoscendum, ergo possibilis est intellectus qui nullis ad cognoscendum egeat speciebus. Probatur maior, intellectus qui continet virtutem coniuncti, quod est finitus, esset tantum finitus, sed intellectus qui se solo contineret virtutem intellectus & speciei huius vniuersalis contineret tantum virtutem coniuncti finiti, nam intellectus & illa species sunt coniunctum finitum, ergo intellectus non esset finitus. Major videtur evidens, quia continere virtutem finitam non est esse infinitum.

Dico primò, in intellectu Angelico requiruntur necessariò species ad intelligendum: neque viderit esse possibilis intellectus creatus, qui cognoscat omnia sine specie.

Primam partem communiter admittunt Theologi contra Durand. Ocham. Gabrielem Baconis, quibus assentitur Valsq. disput. 200. c. 3. etiam species admittit in intellectu hominis: sed immixtum planè, quia eadem rationes quæ suadent necessarias esse in humano intellectu species, probant etiam illas in Angelico requiri. Præcipua enim probatio perit ex memoria rerum præteritarum; debet enim dari aliqua ratio cur Angelus potius possit cognoscere obiecta præterita, quæ aduertit, quæ illa quæ non aduertit, cur possit scire actus suos præteritos, magis quæ futuros, sed si per actum priorem nulla imprimitur species intellectui, nulla potest assignari ratio huius cognitionis, ergo admittenda est in intellectu aliqua

Assertio secunda.

Assertio tertia.

Solutio trium dubitationum.

vlla operatio propria spiritualis; nō enim apparet, nec moueri poterit localiter, quia nō poterit ad hunc motum determinari cū non habeat gravitatem aut levitatem, vnde non magis poterit moueri sursum, quæ deorsum, ergo substantia spiritualis necessariò esse debet intellectuia. Deinde substantia perfectissima, qualis sine dubio est spiritualis debet esse viuens, sed si sit viuens necessariò est intelligens non enim viuit vitæ vegetatiæ, vel sensitiæ, ergo viuit vitæ intellectuia. Maior ex eo probatur, quia omnis substantia viuens est nobilior substantia non viuente, ergo si substantia spiritualis est nobilior, qualibet substantia corporeæ etiam viuente, necesse omnino est ut sit viuens. Denique constat substantiam eo esse perfectius intellectuam, quo magis recedit à materia, cognitione enim sit per recessum & elevationem à materia, ergo substantia quæ omnino expers est materiae, debet esse perfecto modo cognoscitiva, id est, intellectuia.

Dico secundò, probabilius esse quod intellectus Angelicus est omnino indistinctus realiter à substantia ipsius Angelii. Ita enim docui potentias animæ identificari cum anima, quæ per se ipsam est vita, vnde sequitur quod in Angelis distingui non potest intellectus multiplex re distinctus sed neque distinguiri etiam ratione potest intellectus agens cuius proprium munus sit purificare species, & possibilis, qui officiat ipsam intellectuionem: nam intellectus agens idem tantum ponitur in anima, ut producat cum phantasmatu species impressæ intelligibiles necessarias ad intellectuionem, sed hoc in Angelo necesse non est, quia non sunt in eo aliæ species quæ spiritualis, ut constabat ex dicendis statim.

Dico tertio, intellectum Angelicum distingui species, in modo & proximo genere ab humano: quin etiam intellectus Angelorum specie distinctorum distinctos esse inter se specificè.

Ratio est quia nulla est substantia in qua non sunt propriæ aliquæ quæ non conueniant vlli alteri substantia diuersæ speciei, sed dempto intellectu, nulla erit proprietas substantiæ Angelicæ specialiter conueniens, ergo intellectus illi necessariò distinguuntur species.

Ad primam Resp. esse connexionem essentialiæ substantiæ spiritualis, cum ratione intellectuui, ob causam quam attuli adeò ut sit impossibile, adæquatæ vnam intelligere sine altera. Fator quidem quod si substantia spiritualis sumatur inadæquatæ, non dicit aliud quæ negationem materiæ ac impenetrabilitatis, sicut materiale constituitur per impenetrabilitatem: si autem sumatur adæquatæ secundum omnia, quæ sunt illi essentialia, dicit etiam rationem intellectuui, ut probatum est.

Ad secundam Resp. substantiam spiritualem non esse connexam cum ratione intellectuui præcisè quatenus substantia est, neque scorsum ut est ens spirituale, sed coniunctum prout est substantia spiritualis.

Ad tertiam Resp. conced. sensus externos animalium specie diuersorum ex sententia magis probabili non esse diuersæ speciei ut probabam in libris de anima, videntur enim eadem habere obiecta formalia, de sensib. internis diuersa ratio est, viderurq. omnino illos specie distingui, & ratio ibi allata erat, quia præter sensus externos sunt inter animalia sufficiëtes proprietates per quas illa possint distingui, nam illæ sunt proprietates genericae tantum, at verò sublato intellectu Angelii nulla restat proprietas specifica, per quam vnu Angelus specie differat ab altero. Fator intellectus istos specie distinctos habere quoque obiecta formalia non quidem in ratione rei, quia eadem obiecta omnes cognoscunt, sed in ratione obiecti, quia modos tendendi habent diuersos. Neq; tamen hinc sequitur visiones beatas diuersorum Angelorum esse specie distinctas, ut tradebam in superiori tract.

Prima dubitatio.

Secunda dubitatio.

A. tertio.

aliqua species. Hoc autem valet *æquè* in Angelo, ac in homine, non enim minus recordatur Angelus præteriorum quam homo. Altera ratio necessitatis specierum est, quia ut obiecta cognoscantur, requiritur eorum præsentia, non enim cognoscimus ea quæ sunt valde diffusa, vel etiæ ea quæ opaco aliquo corpore teguntur, quod nō continget si potentia cognoscens, nihil deberet pati ab obiecto. Sed hoc etiæ verum est in Angelo, qui absentia nō videt, ergo manifestum est, quod in intellectu Angelico dantur species impressæ. Accedit ratio à priori, quia potentia cognoscens incompleta est, & indeterminata ad cognitionem suorum obiectorum, ergo determinari debet & compleri per speciem, cognitio enim imago est obiecti, ergo debet produci ab obiecto, vel à vicaria eius specie.

Secunda pars de possibili.

Secundam partem que agit de possibili fuisse probant Suares lib. 2. c. 3. Arrubal, & plures alij graues Theologi contra quosdam recentiores, quibus videtur non ostendi quod sit impossibilis intellectus se ipso cognoscens omnia sine specie. Et sicut ratio quæ hoc probet efficaciter, difficilis est. Primo enim argumentatur Suares, quia omnis intellectus creatus exigit completri ab obiecto, alioqui deberet continere obiecta omnia, contineret enim speciem obiectorum omnium, ergo & obiecta omnia latenter in esse intelligibili, sed quod continet obiectum in esse intelligibili, continet etiam illud in esse reali, ergo intellectus ille contineret omnia obiecta in esse reali. Hæc argumentatio difficilis est, quia ille intellectus non contineret obiecta, quæ cognoscet sine specie, sed contineret species illorum obiectorum, & illarum virtutem, suppleret enim tantum concursum illarum, ergo si contineret species facere posset totum quod illa faciunt.

Secundò, argumentatur Arrubal, quia nulla substantia finita sufficere potest, ad cognoscenda infinita, quæ cadunt sub intellectu. Verum si possibilis est species vniuersalis, quæ sufficere possit Angelo ad omnem intellectu, non appetit unde petri possit infinitas in intellectu habente vim finitæ speciei.

Argumentari ergo licet probabilius, quia implicat intellectus qui cognoscat omne intelligibile, præcisè ex eo quod est intelligibile, nam hoc prouenire non potest nisi ex infinite intellectus, id est ut dixi proprium est Deo, sed si Angelus nullis egeret species ad quidlibet cognoscendum, ille cognoscet quidlibet ex eo, præcisè quod est cognoscibile; non enim determinaretur per existentiam aut præsentiam obiecti, sed determinaretur præcisè ad cognoscendum per hoc quod obiectum est cognoscibile, ergo implicat intellectus qui cognoscat sine specie.

Deinde altera etiam ratio bona est, quia implicat intellectus cui tam sit debitum futura cognoscere, quam præsentia, & secreta cordium, quam res non secretas; nam illæ (ut postea dicam) sunt notaæ Deitatis: sed intellectui qui cognoscet omnia sine specie tam est debitum cognoscere futura quam præsentia, & res secretas quam non secretas, nam æqualiter contineret representationem illorum omnium, ergo ille intellectus implicat.

Ad primam Rep. Angelum libere uti posse suis species, propter confusam cognitionem obiectorum, quam habet aliquando ut constabit ex sequentibus,

Ad secundam, Rep. satis ostensum est quod implicat intellectus continens speciem vniuersalem representantem Angelo sua omnia obiecta: tota ergo difficultas est in illa propositione, intellectus qui contineret virtutem coniuncti finiti, non est nisi finitus, hoc enim distinguo intellectus qui contineret coniunctum finitum, in eo genere in quo est illud coniunctum, est finitus, concedo: ille intellectus qui contineret coniunctum finitum in diuerso genere, nego: sicut enim quantumcumque coniunctum ex intellectu & lumine

Tom. I.

gloriae sit finitus, ille tamen intellectus qui contineret vires illius coniuncti est infinitus, quia illud coniunctum continet aliquid quod est extra rationem intellectus finiti. Idem dico de illo intellectu qui contineret virtutem intellectus simul, & speciei vniuersalis, quæ quamvis finita sit, tam est extra totam rationem intellectus finiti, ut probatum est: atque adeo intellectus habens vires coniuncti huius finiti, est infinitus simpliciter, quia cognoscet quodlibet intelligibile, præcisè quia est intelligibile, & futura & secreta cognoscere posset ex propria sua ratione.

§. I I.

Ad quenam obiecta cognoscenda intellectus Angelici exigat species.

Quatuor sunt vniuersim quæ Angelus cognoscit. Primo, se ipsum, & sua accidentia. Secundo, alios Angelos, & res immateriales. Tertio, Deum & res supernaturales. Quartò, res materiales. De illis singulis potest dubitari, utrum requirantur necessariò species ad eorum cognitionem.

Ratio dubit. est primo, quia si Angelus potest seipsum cognoscere sine specie, quia sibi est maximè immediatus poterit etiam oculus videre se ipsum absque specie, quia sibi est maximè vicinus, & immediatus, consequens est absurdum, ergo & antecedens.

Secundò, si Angelus cognoscit se ipsum per suam substantiam debet dati duplex influxus, alter potentius alter obiecti, sed hoc erit impossibile, quia potentia non distinguitur a substantia, ut probatum est, ergo Angelus non cognoscit seipsum per suam substantiam.

Tertio, Angelus potest se ipsum abstractiè cognoscere in suis effectibus, sed illa cognitione fieri non potest per substantiam ipsius Angelii, ergo Angelus eget speciesbus ad sui cognitionem.

Dico secundò, Angelus ad intuituam cognitionem suæ substantiæ, suorumq; accidentium nullis eget speciesbus, ad cognitionem aliorum Angelorum, & rerum quarumlibet immaterialium si fuerint ab eo distantes, speciesbus indigeret, si fuerint proximæ, ac immediatæ, species non exigit, sed etiæ tamen necessariae sunt Angelo ad cognitionem cuiuscunque obiecti materialis. Ad cognitionem autem solùm mediatam Dei aut alterius obiecti eget speciesbus alicuius alterius obiecti.

Prima pars de cognitione ipsius substantiæ Angelicæ admittitur ab omnibus, probaturque, quia species non sunt necessariae ad cognitionem nisi ut suppleant absentiam, & intelligibilitatem obiecti, sed Angelii substantia, & omnis eius accidentia præsentia sunt intellectui, suntque maximè intelligibilia, cum sint spiritualia æquæ ac species, ergo ad illa intelligenda non sunt necessariae species. Dixi tamen species nō requiri ad cognitionem intuituam ipsius Angelii, quia si Angelus potest cognoscere se ipsum abstractiè, nihil dubito, quin ad eam cognitionem requiratur aliquid distinctum à substantia ipsius Angelii, quod miror negari à Suarez ac aliis pluribus. Cognitione enim abstractiæ sicut non potest fieri per propriam speciem, sic fieri non potest per propriam substantiam obiecti, ergo hæc cognitione fieri debet per speciem alienam, esse autem possibile hanc cognitionem patet, quia si potest Angelus cognoscere causas in effectibus, potest cognoscere seipsum in aliquo proprio effectu, v.g. cur cognoscendo reflexè cognitione sui nō poterit seipsum cognoscere.

Secunda pars, de cognitione aliorum Angelorum qui sunt ei prolixi immediati contra Suarezem probari posse videtur eadem ratione, quia ideo Michael se ipsum cognoscere potest per propriam substantiam, quia est spiritualis, & præsens intellectui, sed Gabriel est etiam ipsi præsens, ut suppono, & concurrere potest ad cognitionem Michaelis; si enim ab intellectu non distat, certè concurrere potest, æque

Triplex dubitatio

Assertio trimembris.

Ad sui cognitionem

Cognitionis aliorum Angelorum.

ac species, & æque ac substantia ipsa Michaëlis. Neque dicas quod principium concurrens ex parte obiecti debet necessariò inherere potentia cognoscendi ut ipsam determinet; hoc enim est aperte falsum, nam ad visionem beatam loco specie Deus concurrens, neque tamen inheret. Sed neque inconveniens est, quod Angelus inferior concurrat immediatè ad sui cognitionem quam habebit Angelus superior: frusta requirere videtur Suares, ut principium concurrens ex parte obiecti, sit tam nobile, ac Angelus intelligens, species enim non est tam nobilis: neque requiritur illa subordinatio, sed eterne necessariò determinat intellectum alterius ad sui cognitionem, eo modo quo determinaret ipsam species.

Quod si Angelus cognoscens distet ab Angelo cognoscendo, certum est necessariam esse speciem, quia suppono actionem naturaliter esse non posse in distans, & requiri concursum effectuum obiecti ad cognitionem, vnde sequitur quod unus Angelus distans non potest ab alio percipi sine specie: quod male video negari à Vasq. Martinon, & alijs paucis. Neque dicas intellectus non minus est completus ad eliciendum suum actum, quam voluntas ad suum, sed voluntas licet eget obiecto determinante, per modum puri termini, non tamen eget obiecto determinante per modum causæ: Verum disparitas redditæ est alibi quia actus voluntatis non est imago obiecti, atque adeo necesse non est ut procedat ab obiecto, à quo debet procedere intellectio ut sit imago.

Cognitio
rerum ma-
terialium.

Tertia pars de cognitione quacunque obiectorum materialium sive sint distantiæ, sive sint immediata, negatur à Vasq. Lessio, & alijs: probatur autem quia obiectum materiale sive præsens fuerit, sive distans, concurrens nullo modo potest ad cognitionem spiritualem, ut constabit ex dicendis statim. Neque probatione videretur indigere quod addebat de cognitione mediata, & abstractuæ Dei, aut obiecti cuiuslibet alterius; cum enim cognitio abstractuæ illa sit, quæ sit per species alienas, certè patet quod ad eam necessariò exiguntur species illius in quo aliud cognoscitur, aut certè aliquid aequalens species.

Solutio
rium du-
bitationi.

Ad primam Resp. esse disparitatem inter oculum, & Angelum, quia oculus ut videat requirit distantiæ obiecti, quam non requirit Angelus.

Ad secundam Resp. malè Vasq. & Caietan. existimare, quod solus intellectus Angelus concurrens tanquam potentia, substantia vero ipsa non concurrens ad modum obiecti, quod mihi probari non potest, quia ideo tantum Angelus scipit cognoscens non indiger species, quia eius substantia supplet potest, id quod faceret species, sed si solus intellectus concurrens, tanquam potentia, substantia non supplet concursus species, ergo præter concursum potentiae, debet etiam requiri concursus ipsius substantie. Sed difficultas hæc levius est ex suppositione, quod intellectus Angelii non distinguatur ab eius substantia.

Ad tertiam patet ex prima parte conclusionis quomodo ad cognitionem sui abstractuam Angelus eget species, aut aliquo alio supplete locum speciei.

S. III.

Vnde Angelus accipiat suas species ad in-
telligentum.

Hæc est præcipua difficultas circa istas species, quas propter ea nonnulli Theologi negant illas in Angelico intellectu reperi, quia explicari vix potest, vnde illas accipere possit Angelus; non enim potest illas habere, nisi vel ab obiecto quod cognoscitur, vel à sua substantia & intellectu agente, vel à Deo, qui vel illas omnes ab initio ipsi concreuerit, vel producat eas ad presentiam obiectorum. Quidquid enim hic statueris, habebit sane difficultatem.

Ratio autem dubitandi primò est, quia si Angelus potest recipere species ab obiectis etiam materialibus non est opus ut ex species à Deo ipso infusa sint sed illæ species produci possunt ab obiectis, nam ex sententia probabili phantasma materiae concurrens potest effectuè ad speciem immaterialem cum intellectu agente, ergo effectus spiritualis produci potest à causa materiali. Deinde argumentor cum Scoto non potest Angelus intuituè videre obiecta per species à Deo infusas, sed oportet ut eas recipiat ab obiecto existente. Quod probo, nam vel illa eadem species quæ repræsentabat obiectum antequam existenter, illud postea repræsentat quando existit & sic repræsentat existens antequam existat, vel non repræsentat, & sic Angelus duplè recipit speciem eiusdem obiecti.

Quod secundò, illæ species procedere possunt per emanationem à substantia ipsius Angeli, quia id quod est connaturaliter debitum alicui substantiæ manat effectuè ab ea substantia, tanquam proprietas connaturalis, alioquin negarem proprietates manare à substantia, sed species sunt aliquid connaturaliter debitum substantiæ Angelicæ, ergo emanant à substantia ipsius Angeli.

Quod tertio, ita species si à solo Deo produci possunt, sunt reuera supernaturales, nam hic est proprius character supernaturalitatis. Deinde si Deus creans Angelum dedit illi species rerum omnium quas per totam æternitatem erat cognitus, certè nulla potest afferri ratio, cur Angelus non cognoscat futura, & secreta cordium, si enim habet illorum omnium species, certè nulla potest afferri ratio, cur non ea cognoscat quid enim ei deest: si vero Deus illas species de novo modificat, hoc est dicere quod Deus producit nouas species, quia illa modificatio noua, est noua species, cum si noua repræsentatio obiecti, neque difficilius est produci nouam speciem, quam nouum modum. Dicere autem quod illæ species quæ priusquam obiectum existenter, illud non repræsentabant, repræsentant postea quando existit obiectum, videtur absurdum, ut fuse infra ostendetur.

Quarto, absurdum videtur ponere in Angelis infinitas actus species, vel certè infinitarum rerum repræsentatiuas, atque adeo æquivalenter infinitas: si autem habent species omnium quæ cognituri sunt tota æternitate, habent species infinitarum rerum repræsentatiuas, ergo non habent à Deo species. Imò deberent habere species illorum omnium quæ possunt cognoscere. Quæro enim, utrum Angelus qui nunc est, videret meum motu, si ego non hodie moueris isto numero motu quo mouor, sed moueris alio motu, ergo erunt in Angelo species omnium possibiliū.

Dico tertio, Angelus non potest habere species nisi à Deo, est autem probabilius quod ab initio sua creationis, illas omnes accepit: ita docent cum S. Thom. Thomistæ omnes, Suares, Molina, & melior pars Theologorum.

Ratio est, quia species Angelicæ non possunt esse nisi vel ab obiectis cognitis, vel ab ipsa substantia Angelii cognoscitis, vel ab ipso Deo: non sunt ab obiectis cognitis, neque ab ipso Angelo cognoscentes, ergo sunt à Deo.

Minorem negant multipliciter aduersarij. Primò enim Scotus, Alensis, Maior, Gabriel, Bassolis volunt species illas esse ab obiectis ipsis, sed eos video dimitto esse, nam alij volunt species totaliter produci ab obiectis ipsis, & in Angelo recipi: alij volunt non produci speciem ab obiecto, sed produci cognitionem: alij denique speciem produci partim ab obiecto, partim ab Angelo illuminante, ac elestante ipsum obiectum ad productionem effectus improprio nati. Contra quos tamen omnes ratio efficax primò est,

Non acci-
pit ab ob-
iecto.

est, quia obiectum purè materiale non potest con-naturaliter producere speciem spiritualem, sed si An-geli reciperent species ab obiectis materialibus, pos-let agens materiale producere effectum spiritualem, ergo non potest obiectum materiale producere speciem spiritualem, ergo non potest Angelus recipere species ab obiectis saltem materialibus. Maior in con-fesso est apud omnes; si enim posset agens materiale producere con-naturaliter effectum spiritualem non probaretur spiritualitas animæ rationalis ex opera-tionibus eius spiritualibus: in dī posset Angelus spi-ritualis trahi, & moueri ab agente corporeo. Deinde si species Angelica producerentur ab obiectis seque-rentur Angelos non posse quidquam intelligere nisi haberent obiecta prorsus indistincta, & immediata, hoc autem non est probabile, nam dæmones inuocati à Magis statim veniunt, certum autem est quod species produci non possunt ab obiectis ad tantam distantiam: in dī si obiecta vel materialia vel spiritua-lia producunt species in Angelis, debent producere illas per totum medium corporeum, atque ita species spirituales reciperentur in subiecto corporeo: quin etiam absente Angelo deberent semper obiecta pro-fundere species spirituales; quæro enim per quid? Angelo presente obiectum determinetur ad producendam speciem, quam antea non producebat. Non ab Angelo ipso, quia ille Angelus deberet cognoscere obiectum antequam in illud ageret, quomodo? enim ager si non cognoscat: ponere autem sympathiam aliquam inter formicam, & Angelum, per quam formica determinetur, prorsus absurdum est. Neque dicas obiectum materiale posse eleuari ab Angelo vt effectum producat spiritualem; hoc enim est impossibile, quia si Angelus eleuat obiectum materiale ad productionem huius speciei, debet illam continere, atque ita debet posse illam se solo producere: sed ne-que potest eleuare obiectum nisi efficiendo aliquid in ipso et obiecto, nihil autem efficit vt dixi, ergo non eleuat.

Non emanant à sub-stantia ipsi* Angelii.

Secundò, alij videntes quod obiectum profunde-re non potest has species maiunt dicere, quod illæ producuntur per emanationem à substantia, vel in-tellectu ipsius Angelii tanquam naturales eius pro-prietates, ita enim censent Bannes, & Granadus, sed omnino improbabiliter, quia si substantia ipsius Angelii produceret in se species eorum quæ potest intel-ligere, produceret in se species omnium possibilium, quia nullum est possibile, quod non possit intelligere, nec est maior ratio, cur de facto producat nunc spe-cies huius mundi existentes, quam alterius; si enim creasset alios homines, & alios Angelos, certè Ange-lus habet illorum species emanantes à sua substan-tia, ergo nunc de facto producit illorum species, quia esset eadem substantia quæ nunc est. Neque satis facit Granadus cum ait istos Angelos habere connexio-nem cum istis creaturis, quæ nunc sunt, non autem cum alijs; hoc autem absurdum est, quia Michaël v. gr. non magis est connexus cum hac multa nume-existente, quam cum alia quæ nunquam erit, si enim ista existeret, quæ illam cognoscere posset, & exige-re habere illius speciem.

Tertiò, itaque reliquum est, vt ista species produci non possint nisi à causa prima, cum à nulla causa secunda illæ produci possint, sed tota difficultas su-perest, verum ab initio creationis Angelorum, Deus illis species omnes tribuerit rerum illarum quas erant cognituri: an vero eas producat quotidie ad præsen-tiam obiectorum, sic enim explicatur facilius quomo-do Angeli non cognoscant futura, & secreta cordium & quomodo non egeant speciebus infinitis, aut infi-nita repræsentantibus.

Sed mihi nihilominus attentiū illa cogitanti vide-

tut probabilior S. Thomæ sententia, quæ ponit spe-cies illas omnes à Deo infusas esse Angelis ab initio. Probatut autem primò, quia certum est quod pluri-marum rerum species Deus infudit Angelis ab initio, alioqui creasset eos in statu infantili, in quo nihil prorsus scirent, neque scire possent nisi studerent, & longo tempore disserent, vnde dicitur Angelus fu-isce ab initio plenus sapientiæ, & decore, ergo proba-bilior est, quod omnes species Deus ab initio Angelis tribuit; non enim maior est ratio de aliquibus potius quam de alijs. Deinde videretur gratis dici quod Deus nouas semper, & nouas species per se ipsum fornet, quas æquæ producere potuit ab initio.

Solutio
Angelus accipere non potest species ab obiectis, vel materialibus, quæ non possunt producere aliquid im-materiale, vel ab immaterialibus, quæ non possunt agere in distans, neque vlo modo videtur probabi-le quod phantasma effectuè concurrat, ad produc-tionem speciei spiritualis vt suppono ex libris de anima.

Deinde ad argumentum Scoti respondeo posse co-gnosci obiectum intuituè per speciem non produc-tam ab ipso obiecto, sed à Deo: Cognitio enim intuituè est, quæ res cognoscitur vt est in se, non au-tem instar alterius, quod potest fieri per speciem à Deo productam. Ad probationem dico quod species quæ repræsentabat obiectum possibile, non potest re-præsentare illud existens, neque mirum est duas in Angelo esse species quarum vna repræsentet obiectum in statu duntaxat possibili, altera illud repræsen-tet in statu actualis existentiae: vel certè vna species æquivalens pluribus, vt mox dicam poterit vtrumque illum statum repræsentare.

Ad secundam etiam constat quod species emanare nullo modo possunt à substantia ipsius Angelii, cum non sit maior ratio, cur emanent illæ species, quam aliae. Ad probationem ergo respondeo, maiorem illam non esse absolute veram id quod est con-naturaliter debitum alicui substantiæ manat effectuè ab illa sub-stantia. Hoc (inquam) non est semper verum, quia forma debita est materie, neque tamen effectuè pro-ducitur à materia. Deinde distingui etiam potest ma-ior, proprietas manat à substantia, si sit proprietas de-terminata, ita vt exigatur potius quam altera conce-do: si non sit proprietas determinata nego. Aliquæ species exiguntur ab Angelo, non certæ, quædam ac determinata id est non est maior ratio, cur hæc pro-ducatu potius, quam altera, quia non sunt proprie-tates determinatae.

Ad tertiam Resp. Angelum & animam rationalem non produci nisi à solo Deo, & tamen non esse super-naturales: falsò enim nonnulli vocant illud super-na-turale, quod à solo Deo produci potest, quod mani-festè fallsum est, quia supernaturale potius est illud, quod cuiilibet subiecto creato, aut creabili est priorsus indebitum, ista itaque species quamvis à solo Deo produci possint, non sunt tamen nisi naturales, de cognitione futurorum, & secretorum cordis dice-tur sct. 3.

Ad quartam Resp. Angelos habere infusas species rerum omnium, quas tota aeternitate cognituri sunt neque tamen illas species esse numero infinitas, quia vna species repræsentare potest plura vt dicetur statim, vbi etiam explicabitur quomodo vna species fi-nita possit repræsentare successuè infinita, si ego non mouerer hodie isto motu quo nunc mouor, sed mo-uiceras, Deus impressisset Angelo speciem motus illius quem eram habiturus, non impressisset spe-ciem motus huius qui nunc est, si futurus ille non fuisset: vnde nego quod nunc sunt in Angelo species rerum omnium possibilium.

Quidditas & proprietates specierum Angelicarum.

Non loquor nisi de illis speciebus quas Angelus accipit a Deo, nam de illis quas imprimit ipse sibi deseruientes ad memoriam, nihil esse potest controversiae de illis autem alijs, primò queritur, vtrum illæ possint esse vniuersales, repræsentantes plura. Secundo, vtrum omnes repræsentent obiecta intuitiue. Tertiò, vtrum repræsentent vniuersalia.

Triplex dubitatio.

Ratio ergo dubitandi primò est, quia si species Angelicæ sunt vniuersales poterit species vna vniuersalis finita manens repræsentare infinita; valet enim argumentum calculatorium, quod species eo est perfectior quo repræsentat plura, ergo infinitè perfecta est si repræsentet infinita. Deinde si species vna repræsentet plura obiecta specie diuersa, erit in multiplici specie quod implicat, alioqui actus idem esse poterit actus scientiæ, & fidei.

Secundo, si esse potest vniuersalis illa species, poterit repræsentare omnia possibilia & omnia futura, hoc autem est inconueniens, quia dictum est sapientiis quod eadem visio videre non potest se ipsam, non magis autem implicat vnum, quam aliud, quia eadem rationes pro vtroque militant.

Tertiò, deberet necessariò Angelus cognoscere simul omnia, quæ per eandem speciem vniuersalem repræsentantur: si enim excitatur species, debet necessariò repræsentare illa omnia quorum est species, voluntas autem non potest excitare speciem, quia sic prius obiectum cognosceretur quam species est ex excitata. Denique illa species est simili pluribus rebus dissimilibus, quod patet esse prorsus impossibile.

Dico quartò, esse valde probabile quod species omnes infusæ Angelis, sunt ita vniuersales, vt per vnam plura obiecta repræsententur: omnes repræsentant obiecta intuitiue, non abstractiue: neque repræsentant immediatè vniuersalia sed tantum singularia.

Sunt vniuersales.

Prima pars, quod vniuersales sint hæ species, communiter admittitur, quia species repræsentans multa obiecta disparata non magis implicat, quam potentia quæ attingat etiam plura obiecta: sed si possibiles sint species huiusmodi, conuenientius est attribuere illas Angelo, quam ponere in eo multitudinem innumerarum specierum minutissimarum: non enim fieri debet per plura, quod fieri potest per pauciora, ergo dicendum est esse in Angelis species aliquas vniuersales, quantæ verò illæ sint, & quam multa obiecta repræsentent, & vtrum Angeli quo sunt superiores, eo pauciores habeant species, easque magis vniuersales incertissimum est.

Sunt intuitiue.

Secunda pars, afferens species illas esse intuitiue euidens est, quia potest Angelus cognoscere abstractiue obiecta per species obiectorum quæ cognoscit intuitiue, ergo non est necesse vt accipiat species ad ea quæ cognoscit abstractiue. Quo eodem arguimento probatur species istas repræsentare immediatè singularia, non autem vniuersalia, quia ex speciebus singularium facile deuenire potest Angelus ad cognitionem vniuersalium.

Repræsentare potest infinita.

Ad primam Respondeo posse vnam speciem finitam repræsentare infinita saltem successiue, nam sicut potentia cognoscens, quamvis sit cognoscitius rerum infinitarum, finita tamen est, nulla ratio probare potest speciem fore infinitam, si repræsentet infinita, id est si possit concurrere successiue ad cognitiones obiectorum infinitorum: Calculatio autem illa sèpè reiecta est; species enim geometricè,

non arithmeticè perfectior est quo plura repræsentat, quia perfectio eius non est maior gradualiter, sed tantum in diuersa specie. Sed neque absurdum esset, vt illa species repræsentaret simul infinita concurrendo ad cognitionem finitam infinita repræsentantem, potest vna species impressa repræsentare plura obiecta diuersa speciei sub eadem ratione formalis ideo vnius erit speciei vbi disparitas est de actu qui haberet plura obiecta formalia, & esset in multiplici specie.

Instans.

Instabis, cognitionis quæ repræsentat infinita comprehendens, infinita est, ergo illo species impressa, esset infinita, quæ repræsentaret virtualiter comprehendens infinita. Probatur antecedens, cognitionis quæ attingeret comprehendens Deum infinitum esset infinita, ergo similiter cognitionis quæ comprehendens attingeret obiecta infinita esset infinita, quod enim adaequatur infinito non est finitum.

Respon. posse cognosci etiam comprehendens, infinita extensiue, per cognitionem intensiue finitam, vt constat ex dictis de scientia Christi: Disparitas est inter cognitionem Dei comprehendens, & comprehensionem obiectorum infinitorum, quæ singula essent finita, quia illa cognitionis habet obiectum infinitum intensiue, quod est ex se cognoscibile per cognitionem essentialiter infinitum: altera vero habet obiectum extensiue duntata infinitum.

Ad secundam Respondeo esse impossibile, vt Repræsentare species impressa non repræsentet se ipsam; patet enim quod Angelus vt cognoscat suas species impressas, non eger alijs speciebus impressis: sicut enim dixi posse Angelum cognoscere se ipsum per propriam substantiam, sic species eo ipso quod est immediata intellectui, se ipsum etiam repræsentat, neque alia indiget species per quam repræsentetur, vnde non apparet quod implicet species impressa quæ repræsentet omnia possibilia, est autem dispar omnino ratio speciei impressæ. Fateor enim quod sèpè dixi, esse impossibile, vt creare cognitionis cognoscat se ipsum, & sit formalis imago sui ipsius, quamvis posset aliqua species esse imago virtualis sui ipsius; nam esse imaginem virtualis sui ipsius, est posse producere sui imaginem, quod facit quotidie intellectus, in d & quilibet pictor pingere potest se ipsum, sed non potest esse imago sui ipsius: omnis igitur imago formalis specificatur immediatè ab obiecto suo, & dicit ad illud relationem, quia immediatè illud respicit, non autem mediante actu: similitudo autem virtualis, non necessariò specificatur ab obiecto suo, neque semper dicit ad illud relationem, quia non immediatè respicit obiectum, sed tantum mediante actu cuius est productiva; ideo enim tantum dicitur imago, quia productiva est actus qui est imago, ergo ab illo actu specificatur, non ab obiecto.

Ad tertiam Resp. speciem vniuersalem non repræsentare semper in actu secundo illa omnia, quæ repræsentant in actu primo, quia excitare debet voluntatem Angeli, prius confusè cognoscens illud obiectum. Nam Angelus in suis speciebus reflexè cognitis habet notitiam quandam confusam omnium obiectorum, quæ repræsentantur per illas, & inde pro libito excitat species ad cognitionem obiecti quod vult cognoscere: facilè autem sic intelligitur, quomodo species vniuersalis moueat ad cognitionem vnius obiecti, non mouendo ad cognitionem alterius, neque illo modo implicat ut aliqua species sit virtualis similitudo rerum dissimilium, quatenus potest producere cognitionem rerum dissimilium.

Sectio

De perfectione naturali Angelorum. 231.

SECTIO III.

De obiecto intellectus Angelici. S. Thomas,
Quæst. 54. 57.

HAecen dixi principia cognitionis Angelicæ, nunc obiectum eius latissimè patet; Constat enim quod Angelus quilibet res omnes cognoscit tūm spirituales, tūm materiales ordinis naturalis, alios verbi gratia Angelos & se ipsum, res etiam existentes in mundo quoad earum naturam & proprietates, sed non est tamen necesse, ut singulas cognoscat in particulari. Deinde plura sine dubio cognoscit ē possibilibus tūm per species à Deo infusas, tūm in rebus existentibus ut in causis: res præteritas cognoscit quarum species habet à Deo inditas, vel quæ sunt ab eo cognitæ dum existerent, quæ omnia facilia videntur, neque vllæ agent probatione, restat ergo quadruplex controversia. Primò, vtrum cognoscat res futuras. Secundò, vtrum cognoscat secreta cordium. Tertiò, vtrum cognoscat naturaliter res supernaturales. Quartò, vtrum & quomodo cognoscat naturaliter ipsum Deum.

§. I.

Vtrum Angeli cognoscant futura. S. Thomas,
Quæst. 57. art. 3.

IN hac controversia celeberrima distinguendum in primis est duplex genus futurorum; aliqua enim futura pendent à causis necessarijs, cuiusmodi v. gr. est eclipsis futura, quædam pendent à causis liberis, ut quod Petrus cras sit peccatus: futura primi generis, certum est cognosci ab Angelo, non in se ipsis, sed in suis causis, quas non potest cognoscere, quin cognoscat effectus ex illis necessarij sequuturos nisi Deus impedit, sub ea ergo conditione illos effectus cognoscit.

Tota ergo difficultas est de cognitione futurorum, quæ pendent à causa libera.

Est autem ratio dubitandi primò, quia si est possibilis aliqua creatura quæ connaturaliter cognoscat futura contingentia, & quæ ac præterita, certe nulla est ratio propter quam negetur Angelis hæc cognitione, sed nulla potest afferri ratio quæ probet impossibilem esse creaturam cui cognitione hæc sit debita connaturaliter, ergo nulla est ratio, cur dicatur futura non cognosci ab Angelo.

Secundò, si concreatae sunt Angelis species omnes ut supra statuimus, non videtur dubium, quin Angelus cognoscet futura. Nam quotiescumque potentia instruēta est omnibus prærequisitis ad cognoscendum obiectum, Angelus illud necessario cognoscit, sed intellectus Angelii habens speciem obiecti futuri est instruēta omnibus ad cognoscendum prærequisitis, ergo Angelus si haberet concretas species, necessarij cognoscit futura. Maior nota est, probatur minor, si quid deesset Angelo habenti speciem futuri, esset existentia ipsius obiecti, sed existentia obiecti, non est vnum ex prærequisitis ad illud cognoscendum, alioqui non posset Angelus cognoscere possibilia, quamvis haberet eorum speciem propriam, inquit nec posset cognoscere præterita, si rei existentia est necessaria conditio ad cognitionem intuitivam, tota enim ratio cur præterita & quæ cognoscantur, ac præsentia, est quia intellectus haberet speciem illorum, ergo si & quæ habeat speciem futuri, ac præteriti, & quæ cognoscet vnum, ac aliud.

Tertiò, certum est futura etiam libera sapissimè à dæmonibus prædicti, ut demonstrant veterum oracula, & auguria, variaeque prænotiones, quarum plenū sunt omnes libri, & tradit latissimè Augustinus li-

bris de prænotione dæmonum, & sapè alibi; Tertullianus cap. 22. Apologet. Clemens Alexandrinus in protrept. Picus in opere de prænotione Sirenus l. de fato, Delrio l. 3. de Magia.

Dico primò, Angelos nullo modo possè certò cognoscere futura contingentia, inquit nec possibilem esse vllam creaturam cui hæc cognitione futurorum sit connaturaliter debita. Ita supponunt vnanimiter Theologi, sed rationem vix afferunt quæ probet efficaciter impossibilitatem huius creaturæ.

Primi, aurem ex scripturis ita certò colligitur Isaia 41. Annunciate que ventura sunt in futurum, & dicemus quia dij estis vos, & iterum cap. 46. recordamini prioris seculi, quoniam ego sum Deus, & non est ultra Deus, nec est similis mei, annuncians ab exordio non issima, & ab initio que necdum facta sunt dicens, &c.

Danielis 3. Est Deus in celo reuelans mysterium. Ex quibus testimonij planè infertur quod futurorum prænotio sit certa nota Deitatis, ergo implicat ut illa communicetur vllæ creaturæ. Confirmatur quia, ex tractatu de fide constat quod propheta motuum est credibilitatis efficacissimè suadens veritatem reuelationis diuinæ, vnde fit ut religio illa certò probetur esse diuina in qua sunt prophetiae, sed si dæmon futura prænoticeret, vana esset illa nota veræ religionis, ergo certum est quod dæmon illa non prænotoscit. Et eam esse omnium Patrum mentem fuisse ostendit Suarez l. 2. c. 9. vbi citat Chrysost. Origen. Hieron. Cyril. Iustinian. Euseb. Damasc.

Conclusio.

Secundò, tamen ratio quæ id probet videtur difficultis: non enim primò illi placent qui probant ex eo quod Deus non concurrat cum speciebus quas infudit, vel certè quod species eorum non produxit; hæc enim ratio petita solum ex Dei voluntate probat Angelos non habere hanc cognitionem, sed non ostendit cognitionem illam futurorum, & species esse non posse debitas Angelo, aut vlli creaturæ, cur? enim nulla creatura erit possibilis cui debita sunt hæc species. Neque secundò probari potest ratio Granadi quia, inquit, non potest Angelus cognoscere futura libera impedienda non esse à suis causis: Nam hoc est petere principium, quia non impediari aetum à sua causa, est effectum produci à sua causa. Caietanus etiam non videtur recte argumentari, quia (inquit) cognitione fit per assimilationem, quæ cum sit relatio exigit terminum actualem: sed hinc sequeretur cognoscere non posse possibilia, & præterita. Denique Scoti ratio non probat intentum, quia, inquit, species ab obiectis accipit Angelus, quas accipere non potest à re futura; sed cum cerrum sit multa possibilia cognoscere ab Angelo, quero cur debitæ possint esse species possibilium magis quam futurorum.

Melior iraque videtur esse ratio S. Thomæ, quam etiam meritò approbat Suarez c. 10. quia nulla creatura connaturaliter potest cognoscere obiectum aliud quod in se ipso præcise, quia illud est cognoscibile, quia eo modo cognoscere obiectum, est habere cognitionem infinitam, eternam, & immutabilem, cui debetur cognitione cuiuslibet cognoscibilis, sed qui connaturaliter cognoscit futura, cognoscit obiecta præcise quia sunt cognoscibilia, ergo nullus intellectus creatus potest cognoscere futura connaturaliter. Maior clara est, ut dixi, prob. minor, ille intellectus cognoscit obiectum præcise quia est cognoscibile qui cognoscit futurum in se ipso præcise quia est futurum, sed qui cognoscit futurum connaturaliter cognoscit illud præcise, in se ipso quia est futurum, ergo cognoscit illud præcise, quia est cognoscibile, quod solius intellectus infiniti proprium est. Maior pater ex dictis de scientia Dei vbi constat Deum cognoscere futura in se ipsis, quia debet cognoscere omne cognoscibile, ex eo præcise quia est cognoscibile, nam cognoscere rem futuram in

Secunda
ratio.

Ratio san.
Thomæ.

in se ipsa, est cognoscere illam quia futura est, seu quia cognoscibilis est, minor ergo probatur, quia intellectus Angelicus non potest cognoscere futura nisi cognoscat illa vel in causis liberis præcisè sumptis, vel in ipsis futuris: non potest illa cognoscere in causis liberis, quia illæ sunt omnino indiferentes, neque magis ostendunt effectum futurum, quam non futurum, cum ad utrumque sint æqualiter indeterminatae, in eo eam ob causam Deus non potest cognoscere illos effectus in causis liberis, ut demonstrabam alias, ergo sequitur ut Angelus illos effectus futuros cognoscat solum in se ipsis, quod ostensum est esse impossibile.

Confirmatur, quia non potest Angelus cognoscere actus secretos causæ liberae, tunc quando illi existunt, ut probabo statim, ergo non potest etiam illos cognoscere antequam sint. Sed si cognosceret futura libera cognosceret etiam secreta cordis, ergo Angelus non potest cognoscere futura libera. Neque dicas hinc sequi quod Angelus potest cognoscere actus liberos suæ voluntatis futuros cum cognoscat illos presentes. Sed contra, si enim Angelus cognosceret futura libera suæ voluntatis, cognosceret etiam multos actus voluntatis alienæ, nam illi sæpè magnam habent connectionem, & vnu est obiectum alterius. Ex quibus fatis omnino liquet responsio ad primam.

Ad secundam autem tota difficultas restat, quomodo Angelus possit habere species concreatas, atque ad eum totum quod ad cognitionem futuri necessarium est, & tamen non possit illud cognoscere, quid enim deest Angelo habenti potentiam & species quominus cognoscat futurum, quæ, ac cognosceret illud quando erit præsens non enim satisfaciunt plures Theologi qui aiunt species modisficiari a Deo, tunc quando existit obiectum, unde fiat ut obiectum quod prius cognoscetur ut possibile cognoscatur ut futurum. Verum hæc modisficio est productio nouæ speciei, nam ille modus nouam efficit cognitionem, ergo est noua species, deinde tam requiritur species representans futurum distincta à specie quæ representabat possibile, quam requiritur species representans præteritum, præter speciem quæ representat futurum, sed species representans rem præteritam, distinguuntur à specie quæ representat futuram, ergo species quæ representat rem futuram distinguuntur à specie quæ representat possibilem.

Verius ergo dici posse videtur sæpiissimè contingere ut causa indigat aliqua conditione extrinsecâ, quæ sublatâ non operabitur, ut ignis indiget approximatione, species igitur datae Angelo huiusmodi esse possunt, ut non possint agere nisi posita existentia obiecti, quid enim impedit quo minus sint possibles huiusmodi species, quæ absente aut nondū existente obiecto non mouent potentiam, eo autem præsente mouent, quia existentia obiecti conditio est, quæ sublatâ species non agat. Et hoc quibusdam etiam exemplis satis appositè confirmari potest. Primum sit, specierum visibilium, quas certum mihi est effundi ab obiectis etiam absente lumine, & tamen donec producatur lumen species illæ non mouent potentiam, statim ac illuminatur medium, species fungitur suo munere. Quidni: ergo potuerit Deus similiter tales Angelis species infundere, quæ requirant specialiter præsentiam obiecti, eo autem non existente similes sint speciebus visuis absente lumine. Si autem huiusmodi sint, non erit difficile intelligere, quomodo Angelus non cognoscat futura, quamvis habeat species rerum qua futura sunt. Alterum exemplum affert Arribal etiam satis conforme rei quam explicamus; fides enim infusa sine vila sui mutatione, incipit de nouo inclinare ad assensum ad quem ante non inclinabat; si enim vel de nouo reueletur aliqua veri-

tas quæ reuelata prius non erat, vel certè incipiat sufficienter proponi: idem ille habitus qui prius non inclinabat ad illam credendam incipit ad ea in inclinare per solam mutationem extrinsecam factam in obiecto. Scio aliquid afferri posse disparitatis inter habitum fidei, & speciem impressam, sed illa tamen non impedit quo minus illo etiam exemplo explicetur quomodo species pendeat ab existentia obiecti, & illud non representet quandiu futurum est quamvis nihil de nouo imprimatur Angelo. Sicut paries (A) incipit esse similis parieti (B) quamvis nulla fiat mutatio in pariete (A) sed tantum in pariete (B).

Instabis gratis omnino fingi, quod species Angelica spirituale pendeant ab obiecto corporeo existente actu; tunc enim illud obiectum quando existit inciperet determinare potentiam, & in ea pro duceret aliquid noui. Deinde hinc sequitur quod Angelus per has species non cognoscit præterita.

Resp. nullo modo illud gratis fingi, sine quo explicari non potest quomodo Angelus non cognoscat futura. Neque verò est opus ut obiectum determinet speciem agendo in illam, quemadmodum lumen non agit in obiectum visibile, neque in speciem ab eo productam, quæ tamen incipit mouere potentiam præsente lumine. Fateor res præteritas non cognosci per speciem quæ representatur res futura vel existens; res enim præteritas cognoscit Angelus per species memorias, quas ipse sine dubio imprimit sibi per actus suos.

Scio aliter & fortasse facilius solui posse argumentum. Altera lumen illud, si dicas species illas esse in Angelis, sed illas lumen, non mouere potentiam quandiu res futura est, quia Deus negat illis concussum qui est indebitus Angelo, eo quod ille conaturaliter non exigat cognoscere futura. Species enim illæ non exigunt diuinum concursum, quandiu illud obiectum futurum est. In qua responsive hoc unum videri potest difficile, quod in rebus naturalibus recursus ad causam primam non debeat admitti quoties alio modo explicari possunt.

Ad tertiam Resp. Angelos nullo modo posse certò prædicere futura libera: dicunt enim illa solum conaturaliter vidento effectum, & inclinationem eorum quibus hæc prædicunt, cum enim sciant, se illos facilimè sèpè superare, prædicunt etiam probabiliter ea ad quæ decernunt illos mouere. Deinde responderet etiam Augustinus Deum sæpiissimè in pœnam hominum permittere, ut Angeli boni reuelent malis Angelis ea quæ ipsi didicerunt a Deo.

§. II.

Vtrum Angelis cognoscant secreta cordium.

S. Thom. Art. 4.

Hæc etiam difficultas obscurissima est, in qua video queri posse tria. Primo, an etiam ex fide certum sit quod Angelus non cognoscit cordium secreta. Secundo, quænam sint secreta illa quæ ignota sunt Angelis. Tertio, quænam ratio naturalis probet secreta cordium ignorari ab Angelis: vtrum scilicet id ex sola petatur Dei voluntate, an verò ex naturali Angelorum impotentia.

Ratio enim dubitandi primò illa eadem est, quæ probabat futura cognosci naturaliter ab Angelo. Si enim Angelus habet species a Deo infusas illorum secretorum certè potest illa cognoscere: certum est autem quod species illas habet, ergo potest illa cognoscere. Neque responderi potest huiusmodi esse illas species, ut non possint agere quandiu res secreta est, incipiunt autem agere statim ac Angelus vult aperiri secretum suum; hoc enim factum omnino est, quia ille actus voluntaris alienæ non potest excitare speciem Angeli ut agat cum prius non ageret, sed neque recurrere

Solutio
tertiae du-
bitationis.

Prima
dubitatio

De perfectione naturali Angelorum.

233

recurrere oportet ad Deum, ergo Angelus cognoscit secreta cordium.

Secunda dubitatio: Secundò, si Angelus non posset cognoscere illa secreta, deberet posse afferri aliqua ratio quæ ostenderet hoc obiectum esse supernaturale ac improportionatum cum intellectu Angeli, hoc autem non ostenditur, nam ratio quæ petitur solùm à libertate voluntatis videtur nulla, quia si voluntas mea non esset libera ex eo quod Angelus cognosceret eius actus, certè multò minus libera erit quandoquidem Deus illos cognoscit; nulla enim ratio probat violari libertatem ex cognitione Angeli, quæ non probet illam violari ex cognitione Dei.

Tertia dubitatio: Tertiò, in actu illo secreto sunt tantum tria, entitas actus, libertas, & immanentia, entitas nō superat modū essendi Angeli, nam Angelus cognoscit tuos actus eiusdem planè rationis cum istis quos ignorat, vel etiam perfectiores: Libertas non est nisi denominatio extrinseca in actu, quæ non potest facere, vt ille sit improportionatus quandoquidem cognoscitur actus liber, quando voluntas manifestat secretum: idem dico de immanentia: ergo secretum cordis non est obiectum improportionatum cum intellectu Angeli.

Conclusio: Dico secundo, esse omnino certum ex fide quod Angeli nullo modo cognoscunt secreta cordium, id est actus omnes tūm voluntatis, tūm intellectus, imò etiam nullum esse intellectum creabilem, à quo naturaliter illa cognosci possint.

Prima pars Prima pars certa est apud omnes, sic enim primò, colligunt ex Scripturis vbi cognitio secretorum cordis dicitur propria esse solius Dei; 2. Paralip. cap. 6. *Tu solus nosci corda filiorum hominum*: Ierem. 13. *primum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud, ego Dominus scrutans & probans renes*. Matth. 9. & 12. probat Christus suam diuinitatem ex eo quod cogitationes & voluntates secretas notas habeat. Secundo, Patres suffragantur vnamimenter Chrysost. homil. 23. in Ioan. *Humanorum cordium cognitione solius Dei est qui ea formavit*. Athana. q. 27. ad Antiochum, *præciosus rerum & cordium solus est Deus, nec enim Angelis cordis absconditæ vel futurae vident*. Dabunt alios plurimos Suares cap. 21. Vafq. disp. 209. vt planè constet rem compertam esse.

Secunda pars: Secunda pars docet nomine (secretorum) intelligi primum actus voluntatis tūm liberos, tūm necessarios, deinde cogitationes etiam intellectus, species & habitus, non autem actus imaginationis, & appetitus sensitui quos certum est cognosci ab Angelis cum nulla ratio euincere possit contrarium. Primò autem, quod actus voluntatis præsertim liberi non cognoscantur certum est apud omnes, quia illa maximè propriè sunt secreta cordium de quibus loquuntur Scripturæ ac Patres.

Actus voluntatis: Neque audiendus est Albertinus qu. 10. ex primo principio dum ait illos etiam actus secundum suam substantiam cognosci ab Angelis, ignorari autem utrum illi eliciti sint libere, quia si Angelus videt actu voluntatis in se ipso cum cognitione indifferenti, videt illum esse libere elicitem. Non videtur etiam probabile, quod ait Héricus omnes actus alienæ voluntatis notos esse Angelis prater intentionem finis: Hérucus cognoscit substantiam actuum non intentionem, & remissionem; Argentina cognoscit actum non determinationem voluntatis: Martinus cognoscit actum, vt est absolutus, non cognoscit vt est respectuus. Quæ omnia refutatione vix indigent, cum aperte Scriptura & Patres negent cognoscit actum ipsum secretum, & eadem ratio probat de omnibus actibus voluntatis etiam iis qui sunt necessarij, vt constabit etiam ex statim dicendis.

Cogitationes: Deinde quod cogitationes etiam intellectus ignorantur ab Angelis video negari à Vafq. Hurtad. Deza, Tom. I.

sed sancè immeritò, quia Scriptura æquè reseruat solum Deo cognitionem cogitationum, ac cognitionem actuum voluntatis, 1. Paralip. c. 28. *Omnia corda scrutatur Dominus & uniuersas mentium cogitationes intelligit*. Hebr. 4. *Verbum Dei dicitur esse discretor cogitationum, & intentionum cordis*: Matth. 9. probat Christus se Deum esse: *Vnde cogitationes eorum, & dicens, Ut quid cogitatis mala, &c.* Deinde non possunt intelligi ab Angelo cogitationes, quin cognoscantur etiam actus voluntatis liberae, quia nemo vult aliquid libere, quin reflexè sciat consensum suum. Denique tota ratio quæ probat ignorari actus voluntatis; probat etiam ignorari cogitationes vt patebit statim, & eadem ratio probat cognoscere etiam non posse species, & habitus producētos per actus, quia inde actus ipsi voluntatis cognoscantur. De imaginationibus autem & de actibus appetitus sensitui nulla inter Doctores diffensio est, omnes enim fatentur illos Angelis esse notos cum nulla ratio probet contrarium. Sicut etiam certum est, quod quoties externo aliquo signo manifestatur actus internus voluntatis aut intellectus, Angelus eum necessariò intelligit, quia ille definit tunc secretus esse.

Tertia pars: negans intellectum creatum esse possibilem cui cognitione hæc secretorum debita sit, continet totam quæstionis huius difficultatem, est enim assignanda ratio aliqua, quæ probet efficaciter Angelum non cognoscere huiusmodi secreta, nam illa etiam consequenter probat impossibilitatem intellectus qui cognoscet illa, sed hæc ratio non facile inueniri potest.

Primò enim, ratio quam habent Suar. & Molin. vi. detur petere principium, quia (inquit) Angelus species non habet illorum secretorum. Sed quæritur quare Angelus non habeat illas species, si secreta cordium sunt obiecta proportionata cum intellectu ipsius Angelis, nam Angelus vt dixi concreatas habet species eorum, quæ naturalem eius captum non superant. Secundò, non satisfacit etiam Vafq. dum ait nullam huius rei rationem reddi posse, sed id reducendum esse in naturam ipsorum Angelorum. Sed hoc vt vides non est reddere rationem rei quam inuestigamus. Tertiò, alij modos habent loquendi obscurissimos, v.g. non posse cognoscere actus nostros, quia sunt in profundo animæ, quia carent illuminatione, quia vñti non sunt cum potentia Angelii cognoscētis, quia soli Deo subduntur, & potentia cognoscētis, & ideo illi tantum noti sunt, quia non sunt naturales, sed liberi. Hæc enim omnia non sunt nisi verba, & significant nihil. Quarto, etiam non satisfacit Scotus, Ochamus, Gabriel, & plures recentiores quia (inquit) Deus impedit ne cognoscantur ab Angelis hæc secreta. Sed quæritur ratio, quare Deus impedit cognitionem hanc debitam Angelo, & non improportionatam cum ipso, debet enim probari hæc impropositio.

Vera ratio Vera ergo ratio cur Angelus, & alia quælibet creatura possibilis naturaliter non possit cognoscere secreta cordium peti non potest nisi ex natura & perfectione create libertatis, & ex dominio eius in tuos actus; sic enim possumus rationcinari, perfecta libertas voluntatis exigit vt voluntas perfectum habeat dominium in omnes tuos actus, adeò vt sine timore, ac coactione illos eliciat: sed si secreta cordis cognoscantur naturaliter ab aliqua creatura, voluntas coacte omnino & cum meru elicet tuos actus; est enim certum, quod sacerdote cogeretur ab illis abstine, cogeretur etiam illos reprimere, mutare, vel etiam nolens elicere, ergo illa secreta naturaliter sunt improportionata cum intellectu Angelico, non quod superent eum in modo essendi, sed quod sint actus creaturæ liberae habentis dominium perfectum in tuos actus.

Accedit altera quoque ratio propter quam ignorari etiam debent actus necessarij, quia scilicet concordia, & pax creaturæ rationalis exigit, vt secreti sint omnes

Gg eius

eius actus interni, si enim nota aliis essent nostra voluntates etiam necessariae, innumera statim odia exardescerent oīrentur contentiones, etiam si actus illi non essent nisi motus primo primi, nam etiam illi maximè cupimus aliis esse ignotos. Ratio ergo proxima, cur ignorantur secreta cordium est, quia libertas voluntatis exigit naturaliter, ut actus eius tandem lateant, quādiū ipsa non eos manifestat. Vnde.

Solutio
difficul-
tum.

Ad primam idem responderi potest, quod dictum est de futuris. Primo enim dici posset, speciem secreti à Deo infusam esse talis naturæ, ut non exigat concursum diuinum, quādiū actus ille voluntatis secretus est. Imò illam exigere tanquam conditio-
nem, ut voluntas manifestari velit hoc secretum. Nulla enim ratio probare potest, esse impossibilem speciem talis naturæ, ut non moueat potentiam nisi posita tali conditione, quod voluntas velit suum actum manifestum esse, vel certe quæ non exigat diuinum concursum, quādiū actus ille secretus est. Secundò, valde probabiliter docet Suares Angelos non habere infulas species horum secretorum, quas accipiat, vel ab ipso Deo, vel ab obiecto spirituali, quando reuelatur secretum. Est enim verisimile, quod obiecta spiritualia possunt imprimere sui spe-
cies, sed est difficile dicere, quomodo agere possint indistans quod non videtur abludum Suari. Sed mihi prior responsio de existentia diuini concursus videtur probabilior.

Ad secundam satis allata est ratio ex libertate voluntatis, ob quam secretum cordis nulli creaturæ potest esse proportionatum, Deo autem maximè debita est hæc cognitio, quem quia cernit omnia solus, verum possit dicere solē: est ergo impossibilis libertas cuius actus sint Deo secreti qui supremus est dominus, & debet etiam concurrere ad omnes actus crea-
tos. Vnde nego violari libertatem creatam ex cogni-
tione Dei, sine qua implicat actus illos elici, sicut violaretur ex cognitione creaturæ à qua non pendent essentialiter.

Ad tertiam Respon. entitatem actus secreti non es-
se improportionatam cum intellectu Angeli, sed il-
lam entitatem ut liberam esse improportionatam, ut
fatis ostendit videor. Fateor enim, quod libertas
est solū denominatio extrinseca in actu, sed illa tamen sufficit, ut Angelus proportionem non habeat
cum actu quādiū ille secretus est.

§. III.

Vtrum Angeli cognoscant obiecta supernaturalia.

Superna-
turale.

Ens supernaturale propriè illud tantum est, quod est indebitum cuilibet subiecto creato, cuiusmodi sine dubio sunt mysteria gratiæ, quæ fide credimus, v. gr. vno hypostatica, modus praesentia, quem in Eucharistia Christus habet. Potest autem aliquid esse supernaturale, vel secundum substantiam, si eius entitas nulli subiecto creabili possit esse debita: vel secundum modum extrinsecum, si eius entitas naturalis sit, sed modo tamen sit qui non sit debitus vli subiecto, ut cum visus cœco restituitur, actio illa productiva oculi, naturalis est, sed modus tamen quo producitur est propter indebitus & super-
naturalis, quia sit sine dispositionibus præuis.

Non est dubium, quin cognoscere possit Angelus res supernaturales secundum modum quis? enim non videat oculum restitui cœco, aut vitam mortuo: dif-
ficultas igitur est de cognitione rerum supernaturalium secundum substantiam, tūm intuitiua, quā cognoscat illa in se ipsis, tūm abstractiua, quā cognoscantur per aliquem effectum ab iis prodeunte.

Triplex
dubitatio.

Ratio vero dubitandi est primo quia, cognitio rei increata, ac infinita non est necessariò increata, & infinita; Deum enim naturaliter cognoscimus, imò

vifio Dei connaturaliter elicetur ab intellectu habente lumen gloriæ, ergo cognitio rei supernaturalis non necessariò est supernaturalis, neque necesse est ut cognitio, & obiectum sint in eodem modo essendi: confirmatur quia, Angelus inferior naturaliter cognoscit Angelum superiorē, & tamen non est in eodem gradu essendi, ergo non est necesse, ut obiectum, & potentia conueniant in modo essendi.

Secundò, Angelus naturaliter potest abstractiū cognoscere obiectum supernaturale posita reuelatione, nam Dæmones sciunt mysteria Fidei, quæ nos etiam cognoscimus naturaliter, ergo non est vla ratio cur non possit etiam cognoscere illa intuitiua. Imò cum elicio actum Fidei, naturaliter cognoscit illum meum actum, ergo naturaliter potest à nobis cognosci obiectum supernaturale.

Tertiò, Angelus cognoscit Deum esse omnipotens, ergo cognoscit illum posse aliquid supra vi-
res naturæ, ergo cognoscit possibiliter rei super-
naturalis. Deinde Angelus videt omne quod non im-
plicat, esse possibile: videt autem non implicare vno-
nem Hypostaticam, neque gratiam, neque creatio-
nem quantitatis extra subiectum, ergo cognoscit illa
esse possibilia.

Dico tertio, nullum Angelum posse cognoscere Conclusio. intuitiū ac evidenter in se ipsis res supernaturales secundum substantiam existentes, imò nec eas immediate posse cognoscere ut possibiles, ita docent communius omnes Theologi contra Scotum, sed ratio tamen qua id efficaciter probetur difficultis est: Et ferè omnes quæ afferri solent, probant similiter quod naturaliter cognosci non potest Deus cognitione crea-
tæ, iis itaque omisssis.

Ratio illa sit, quā probabam oīlium esse impossibilem Probatio. intellectum creatum, qui Deum cognoscat naturaliter, sic enim argumentari licet ex dictis eo loco, omnis cognitio intuitiua connaturalis, debet esse proportionata obiecto, & conuenire in modo essendi cum eo, id est habere modum essendi proportionatum modo essendi obiecti, quod cognoscit intuitiū, & naturaliter, sed cognitio naturalis non est in eodem gradu essendi, in quo est obiectum supernaturale, imò habet modum essendi omnino improportionatum, ergo nulla cognitio naturalis potest intuitiū attinere rem supernaturalem.

Maior probata multipliciter oīlium est; ut à priori tūm à posteriori, quia scilicet modus cognoscendi sequitur modum essendi, ergo implicat ut cognitio attingat obiectum intuitiū à quo supereretur in modo essendi, deinde semper obiectum est in cognoscente, id est obiicitur cognoscenti, per modum ipsius cognoscientis, nam hæc est sola ratio cur potentia materialis nihil possit cognoscere nisi materia, cur intellectui coniuncto materia, non possit ens spirituale obiecti nisi per modum materialis: hinc fit ut Deum, & Angelos non possimus cogitare nisi humanæ vestitos specie quorum omnium alia nulla est ratio, nisi quia obiectum semper obiicitur cognoscenti ad modum ipsius cognoscientis, ergo potentia cognoscens nunquam attingit naturaliter obiectum ut est in se, si ab eo supereretur in modo essendi nullam habente proportionem cum ipsa. Quā eadem ratione probatur quod non potest Angelus naturaliter cognoscere quidditatiū, ac evidenter mysteria gratiæ, etiā ut possibiles, quia scilicet non habet modū essendi cum illis proportionatū.

Ad primam, Resp. cognitionem intuitiua, & Solutio-
naturalem rei infinitæ ac increatae, necessariò esse dubitatio-
num. infinitam, ac increata, ideo enim solus Deus se ipsum naturaliter cognoscit intuitiū: intellectus instruetus lumine gloriæ connaturaliter non vi-
det, quia visionem non recipit connaturaliter, elicit vero connaturaliter, sed non sine vla eleuatione:

ego

ego autem loquor de cognitione quæ naturaliter sine villa eleuatione tūm eliciatur, tūm recipiatur: ad hanc enim contendo requiri ut potentia, & obiectum conueniant in modo essendi proportionato.

Ad confirmationem autem respondeo Angelum inferiorem posse cognoscere intuitiū Angelum superiorem, quia licet sit diversi ordinis non est tamen diversi ordinis omnino improportionati, cum uterque sit in ordine substantia spiritalis.

Ad secundam etiam Respon. posse abstractiū attingi obiecta supernaturalia cognitione naturali, quæ etiam cognoscitur ipse Deus, quia obiectum quod confusè solum: & abstractiū attingitur non necessariò conuenit in modo essendi cum potentia cognoscente, sicut conuenit cum potentia cognoscente intuitiū ac quidditatiū.

Similiter Angelus eliciens actum Fidei cognoscit se illum elicere cognitione confusâ & experimentali, non autem cognitione intuitiū, & quidditatiū: fateor autem ens supernaturale posse ab Angelo experimentaliter & confuse cognosci, quia non cognoscit quidditatem, & supernaturalitatem illius actus.

Ad tertiam Respon. Angelum cognoscere naturaliter Deum esse omnipotentem, atque adeò posse totum quod est possibile: sed non cognoscere naturaliter nisi per coniecturam quod sit possibile aliquid supra vires naturæ, idèo distinguo hanc consequentiam, ergo Angelus cognoscit Deum posse aliquid supra vires naturæ ex suppositione quod illud sit possibile, concedo, itavt cognoscat evidenter illud esse possibile, nego. Deinde quamvis Angelus videret non implicare unionem hypostaticam, gratiam, & creationem quantitatis extra subiectum, posset tamen semper dubitare, utrum aliquid hic sit quod ignoret, quamvis de vnione hypostatica, sit alia ratio ut dicetur tract. 7.

S. IV.

An & quomodo Angelus naturaliter Deum cognoscat.

Duo certa sunt in hac cognitione quam Angelus naturaliter habet de Deo: primum est, quod Deum non cognoscat immediate ac intuitiū, cum nullus sit intellectus creabilis cui visio Dei, possit esse connaturalis. Secundum est, quod Deum cognoscat abstractiū ex creaturis, cum à nobis etiam inuisibiliā Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciantur, quod multo magis conuenit Angelis, qui effectus plures creatos comprehendunt, atque adeò cognoscunt dependentiam essentialem eorum à Deo; non ergo dubium est, quin Deum cognoscant in creaturis, tanquam in medio prius cognito, non non autem tanquam per speciem impressam, quæ ita dicit in cognitionem obiecti, ut ipsa non cognoscatur; Angelus autem non cognoscit Deum naturaliter nisi cognitis prius creaturis, ergo cognoscit Deum in illis tanquam in medio prius cognito.

Tota ergo difficultas superest primò, utrum Angelus ita cognoscat Deum abstractiū, ut etiam cognoscat illum quidditatiū. Secundò, utrum cognoscat naturaliter Deum etiam ut est Trinus: quæ duo fuisse in tractatu superiori disputata, breuiter tantum hīc attingi debent.

Ratio enim dubitandi est primò, quia potest in Angelo dari cognitione quidditatiū quæ sit abstractiū, si possit dari cognitione quidditatiū alicuius Attributi diuini, ut est in se, quin cognoscatur actualis eius existentia: nam omnis cognitione intuitiū cognoscit rem ut praesentem, & existentem: sed potest dari cognitione quidditatiū diuini alicuius attributi sine cognitione existentia illius: nam si potest, ut dixi aliis, cognosci quidditatiū Iustitia Dei,

Temp. I.

qui cognoscatur misericordia, quia scilicet cognitione intuitiū non necessariò est adæquata, certè nullā ratione probari potest quod attributum non possit cognosci sine actuali existentia, ergo Angelus potest quidditatiū cognoscere Deum licet non cognoscat eum nisi abstractiū.

Secundò, creatura pender essentialem à tribus diuinis Personis, ergo qui cognoscit comprehensiū creaturem cognoscit etiam Trinitatem. Neque di-

scenda dubitatio.

cas creaturas pendere à tribus Personis, prout sunt vnum in omnipotencia & volitione. Contra enim argumentor, Spiritus Sanctus procedit à Patre, & Filiō prout sunt vnum spiratione actiua, & volitione, Pater enim, & Filius sunt vnum Spirator, sicut tres persona sunt vnum Creator: & tamen qui comprehendet Spiritum Sanctum, cognoscet necessariò Patrem & Filiū, ergo qui cognoscit creaturam comprehensiū, cognoscit etiam tres personas diuinas.

Tertiò, quando Angelus cognoscit Deum ex creaturis, vel cognoscit Deum & creaturem vna & eadem cognitione, vel diuersa: non eadem, quia cognitione creaturæ, causal cognitionem Dei, ergo ab illa distinguitur: non diuersa, quia obiectum materiale, & obiectum formale cognoscuntur uno & eodem actu.

Dico quartò, Angelum naturaliter non posse cognoscere Deum quidditatiū, sed neque posse cognoscere illum ut est Trinus in personis: cognoscere autem illum euidenter, ut vnum est eodem actu quo cognoscit creaturem.

Conclusio.

Prima pars, de impossibilitate cognitionis quidditatiū Dei, quæ non sit intuitiū probata est, cum egi de specie impressa Dei contra Scotum, Arriag. Martinon, qui putant illum posse representare Deum quidditatiū, quin representet intuitiū.

Cognitio quidditatiū.

Ratio autem est clara, quia cognitione quidditatiū Dei est illa, quæ representat distinctè propriam quidditatem Dei, sed nulla cognitione abstractiū potest representare distinctè propriam quidditatem Dei, quod probatur, quia cognitione abstractiū Dei, dicitur illa, quæ Deus cognoscitur per speciem creaturæ, sed species creaturæ non potest distinctè representare proprium conceptum Dei, quia representat solum distinctè id, quod est commune Deo, & creaturis, cognitione autem quæ sit per conceptus communes, non potest esse cognitione distincta proprij conceptus, ergo Angelus non potest cognoscere quidditatiū Deum, cum cognoscat illum abstractiū tantum. Alij probant impossibilitatem huius cognitionis ex eo quod omnis cognitione quæ attingit quidditatem Dei, debeat attingere illius existentiam, cum existentia sit de essentia Dei, omnis autem cognitione, quæ attingit existentiam Dei est intuitiū, ergo implicat cognitione quidditatiū, quæ sit abstractiū. Sed hoc argumentum est difficile, quia si possit attingi vnum attributum sine alio quidditatiū, quare non poterit attingi etiam quin attingatur actualis existentia: Deinde alicuius rei existentia potest cognosci abstractiū, si fiat per species alienas, verior ergo est ratio quam attuli.

Secunda pars, quod Deum ut Trinus est non cognoscat Angelus naturaliter, communis est in materia de Trinitate, quia si Angelus non cognoscit Deum nisi per creaturem non cognoscit eum nisi ut est cognoscibilis per creaturem, sed per creaturem non est cognoscibilis, ut est Trinus, quia creaturem pendent à tribus Personis, prout illæ sunt vnum in essentia, & omnipotencia, non autem prout distinguuntur personalitatibus, ergo Angelus non cognoscit naturaliter Deum, ut Trinus est.

Cognitio Trinitatis.

Tertia pars, quod eodem actu possit Angelus cognoscere Deum, quo cognoscit creaturem probatur ex

Eodem actu cognoscitur Deus & creatura.

Gg 2 dictis

dictis de cognitione creaturarum in Verbo. Nam obiectum materiale eodem actu cognoscitur, quo atttingitur obiectum formale, ut patet ex actu Fidei, quo creditur vno actu articulus, & reuelatio, sed quando Angelus Deum cognoscit in aliqua creatura, Deus est obiectum materiale cognitum, creatura vero est obiectum formale, ergo eodem actu cognoscuntur Deus, & creatura. Neque absurdum est quod eadem cognitio respectu diuersorum, sit abstractiua simul & intuitiva: vtrum autem ille sit discursus, postea dicetur. Neque video cur neget Suarez Angelum semper cognoscere Deum perfectius ex creaturis perfectioribus, cum infinitas Dei distinctius cognoscatur ex creaturis perfectioribus, effectus enim perfectior, perfectiorem causam requirit.

Solutio
primæ ob-
iectiæ.

Ad primam Resp. primum quidem, quod naturaliter nulla potest dari cognitione quidditatiua vnius attributi diuini, vel adæquata, vel inadæquata (vt ostendi olim) quia scilicet cognitione quidditatiua vnius attributi debet esse distinctus, & proprius conceptus illius quem conceptum naturaliter non habemus: quamuis ergo supernaturaliter esset possibilis cognitione, quæ attingeret quidditatiuè aliquod Attributum diuini, quin attingeret illud intuitiuè, non sequitur tamen quod illa cognitione esset possibilis naturaliter. Deinde nego cognitionem intuitiuam vocari ex eo quod attingat existentiam obiecti, quæ (vt dixi) cognosci potest abstractiuè; dicitur enim intuitiuè quia fit per speciem propriam. Esto igitur cognosci possit quidditatiuè attributum, quin cognoscatur actualis eius existentia, nego tamen illud posse cognoscari quidditatiuè, quin cognoscatur intuitiuè, quia non potest cognosci quidditatiuè, quin cognoscatur per speciem propriam, vt ostendi.

Solutio
secunda.

Ad secundam Resp. creaturam essentialiter penderet à tribus Personis prout sunt vnum in essentia; non autem prout distinguuntur proprietatibus: est autem magnum discrimen inter Spir. Sanct. & creaturas, nam Spiritus Sanctus ita procedit à Patre & Filio, vt Paternitas & Filiatio constituant formaliter principium productiua Spiritus Sancti, alioqui Spiratio passiva non distinguueretur realiter à Paternitate, & Filiatione, cum in diuinis non possit esse distinctio, nisi vbi est oppositio, non est autem oppositio nisi vbi est producacio, si ergo Paternitas, & Filiatio non producunt spirationem passiuam, certè ab ea non distinguuntur. Quomodo autem hinc non sequatur quod Pater & Filius sint duplex principium spiratiuum, alias dictum est: At vero creaturae non exigunt formaliter tres personas; si enim per impossibile omnipotentiam existaret in vno supposito eodem modo produceret creaturas, nam omnipotentia per creaturas cognoscitur ut existens in aliquo supposito, non autem existens in tribus suppositis. Ex quo etiam soluitur id quod solet objici actiones esse suppositorum, atque adeò omnipotentiam per se pendere à tribus substantijs, quia non est maior ratio cur ab vna potius penderet quam ab alia. Resp. enim omnipotentiam pendere formaliter in operando ab aliqua substantia, hac nimis vel illa non autem ab vna potius quam alia: ideoque cognitione operatione omnipotentiae, non cognoscitur statim triplex substantia. Pater autem quid hic significet nomen (dependentia).

Solutio
tertia.

Ad tertiam Resp. Angelum quando cognoscit Deum ex creaturis, vno actu cognoscere vtrumque. Neque vero tunc cognitione creaturae causat cognitionem Dei efficienter, sed tantum creatura cognita eodem actu est obiectum formale huius cognitionis, sicut quando reuelatio est causa credendi articulum reuelatum, & quando Deus est causa cognoscendi creaturas.

SECTIO IV.

De actu intellectus Angelici. S. Thomas,

q. 54. 58.

Explicatis obiectis quæ cognoscit Angelus, sequitur actus ipse intelligendi, seu modus, quo intelligit illa omnia. Vbi præter ea quæ Angelica intellectio, & humana communia sunt, video propria esse posse quinque quæ de Angelo quæ possint. Primum est, distinctio intellectio Angelicæ à substantia ipsius Angelii, siue vtrum Angelus sit sua intellectio, vel etiam vtrum sit possibilis aliqua creatura quæ intelligat actu per suam substantiam. Secundò, intellectio huius Angelicæ perpetuas, & necessitas: id est, vtrum intelligat semper omnia quæ potest cognoscere vel saltum aliqua, & per quid determinetur ad cognoscendum vnum potius quam aliud. Tertiò, intellectio huius simplicitas, siue, vtrum Angelus intelligendo componat & discurrat. Quartò, perfectio extensua, seu quam multa cognoscat simul. Quintò, perfectio intensua, siue, vtrum Angelus comprehensiuè cognoscat omnia.

S. I.

Distinctio intellectio Angelicæ à substantia ipsius Angelii, siue vtrum Angelus sit sua intellectio. S. Thom. q. 54. a. 1. & 2.

Id est, vtrum actualis intellectio, & volitio etiam ipsius Angelii non sit aliquid distinctum ab ipsa substantia Angelii sed sit illa eadem entitas substantialis Angelii, prout terminata ad hoc vel illud obiectum, & connotans illud de nouo, sicut sibi dictum est, quod intellectio & volitio Dei non sunt aliquid superadditum & distinctum entitati Deo, sed ipsa Deitas prout terminata ad obiecta, quæ cognoscit, vel amat.

Ratio autem dubitandi est, quia nulla ratio potest difficultas efficaciter ostendere quod implicet substantia creatura quæ sit sua intellectio, & volitio, ita ut nihil per intellectio, & volitionem superaddatur substantiae terminatio & connotatio obiecti; non enim ostendit hoc ita proprium esse Dei, ut nulli creaturæ conuenire possit: nam inde non sequeretur quod creatura illa esset sua actualis existentia, neque quod esset immutabilis, neque quod esset infinita; nam actio est essentialiter actus, neque tamen essentialiter existit, immutabilitas huius substantiae non sequitur, quia posset non existere, imò posset de nouo terminari ad obiecta quæ prius non connotabat. Denique nullo argumento demonstratur infinitam esse substantiam, quia est sua intellectio, & per se ipsam terminatur ad obiecta, non autem per aliquid superadditum.

Dico primum, intellectio Angelii esse aliquid distinctum realiter à substantia ipsius Angelii, imò implicare ut aliqua substantia creabilis, sit sua intellectio; aut volitio actualis, ita docet S. Thom. hic, & communiter Theologi omnes cum eo, contra Commentatorem 12. metaph. ad textum 95. cui ex parte confitit Durandus sentiens cognitionem Angelii de se ipso esse substantiam ipsius Angelii.

Primum ergo, ita tradunt expressè plurimi Patres, Dionys. lib. de cœlest. Hierar. cap. 11. distinguit in supremis substantiis substantiam, virtutem, & operationem, idem habet Ansel. l. de casu diaboli c. 8. vbi negat voluntatem Angelii, id est, eius volitionem actualē esse ipsius substantiam: & lib. de concordia gratiæ, ac libertatis distinguit voluntatem instrumentum, & voluntatem vsum: id est potentiam, & actum, S. Leo epist. 91. cap. 5. folius Dei proprium esse docet, v. s. sua

sua sapientia, quia nullius participationis indigus est.
Deinde facilis ratio est quantum spectat ad Angelos actu existentes: nam intellectio Angelii potest esse supernaturalis, & erronea atque adeo mala, quod est multò verius de operatione voluntatis, sed Angelica substantia neque supernaturalis est, neque mala; Deus enim non creat malum, ergo Angelica substantia non est sua intellectio.

Angeli etiam possibles.

Probatio-nes minus efficaces.

Secundo tamen difficillima est ratio, quæ probet implicare substantiam quæ sit sua operatio, & mutetur duntaxat per terminationem ad obiecta. Probat id variis rationibus S. Thom. art. 1. quas merito difficiles esse fatentur Suar. lib. 2. c. 1. Valent. q. 5. p. 4. quia (inquit) impossibile est ut aliquid quod non est actus purus, sit sua actualitas, si autem esset suamet actio, esset sua actualitas, actio enim est actualitas virtutis, sicut esse est actualitas essentiae. Hæc inquam ratio difficilis est, quia ipsam actio essentialiter actio est, & tamen non est sua actualitas, id est, sua existentia, quia posset non existere. Cum ergo dicitur actio est actualitas virtutis, si nomine (actualitatis) intelligatur existentia, negari debet, si intelligatur actuale illius exercitum debet concedi: sed inde non sequitur quod virtus sit sua existentia, quod intendebatur in argumento. Addit. S. Doctor esse impossibile, ut creata intellectio sit subsistens, quia intelligere subsistens esse non potest nisi unum, sicut abstractum subsistens esse non potest nisi unum; disparitas tamen est inter intelligere subsistens, & abstractum subsistens; abstractum enim subsistens est ipsum esse, atque adeo est primum, & infinitum esse, quod necessario unicum est: intelligere autem subsistens non necessario est torum esse: vel certe hoc non ostenditur.

Deinde ratio Scoti in 4. d. 1. q. 1. quam approbat Suarez disp. 35. metaph. sect. 4. non videtur efficax, quia inquit, Angelus plurima de nouo intelligit, & non est semper in actu secundo intelligendi omnia, quæ potest intelligere: si autem esset sua intellectio, nihil de nouo intelligeret, quia eius substantia semper eadem manet. Eodem pertinet ratio quam habet Arribal in notis huius Articuli, quia semper Angelus intelligeret omnia quæ potest intelligere, atque semper cognosceret infinita.

Sed hoc argumento non infringitur ratio eorum, qui dicerent intellectiō Angelii esse ipsam substantiam Angelii, prout variè terminatam ad obiecta, qualem certum est esse cognitionem diuinam, sicut ergo Deus non semper cognoscit omnia quæ potest cognoscere, neque vult omnia, quæ velle potest, in modo multa de nouo cognoscit existentia eo ipso, quod variè terminatur ad obiecta probandum restat, quare Angelus non possit cognoscere aliquid de nouo, eo ipso quod terminaretur de nouo ad obiectum, ad quod prius non terminabatur. Præterea non videtur efficacior recentiorum argumentationis, ex eo quod creatura, sicut non potest esse suus finis, sic neque potest esse assequitio sui finis, finis enim est id cuius gratia fit aliquid, sed si creatura esset sua operatio, creatura esset assequitio sui finis, ergo creatura non potest sua operatio. Responderi potest nullam quidem creaturam esse posse suum finem, sed non implicare ut sit assequitio sui finis, nam etiam operatio ipsa est assequitio sui finis. Cum ergo dicitur finem esse id cuius gratia fit aliquid, illud (fit) significat actionem transcurrentem, vel latè admodum lumen.

Denique argumentahtur etiam alij parum efficaciter ex libertate voluntatis; si enim Angelus esset sua volitio, non posset velle, vel nolle, quia libertas esse non potest sine potestate variandi in se propositionem obiecti. Hæc enim noua propositione non sit per

Tom. I.

solam terminationem extrinsecam, alioqui obiectum deberet ignorari, quia deberet cessare terminatio potentia ad obiectum. Sed hoc etiam sustineri difficile potest, quia posset Angelus velle, vel nolle sine nouo actu per solam connotationem nouam obiecti: propositio autem noua obiecti indifferentis necessaria non est ad nouum actum voluntatis, quia eadem stante propositione obiecti possum velle, vel nolle.

Ratio probabilior.

Vides igitur difficiles esse rationes illas omnes donec ostendatur vim illam connotandi obiecta sine via mutatione intrinseca, oriri ex infinite naturæ quod sic demonstrari potest: omnis cognitione finita specificatur necessarij ab obiectis, & ad illa referunt transcedentaliter, cognitione enim diuina ex sola infinite habet, quod ad obiecta solùm terminetur, non autem specificetur, ergo implicat ut cognitione finita perseveret eadem secundum entitatem quin perseveret eadem secundum terminationem ad obiecta. Sed si operatio Angelica esset eius substantia mutaretur eius terminatio immutata entitate, ergo implicat ut operatio Angelica sit ipsa eius substantia. Deinde ideo tantum Deus potest sine intrinseca mutatione velle, ac nolle, quia eius actus necessarius æquivalat omni actui, alioqui non posset esse volitio, & nolitio: amor, & odium. Sed propter infinite naturæ habet Deus quod actus ipsius æquivalat omni actui, ergo ex sola infinite naturæ habet Deus quod sine sua mutatione intrinseca posset velle, ac nolle per solam terminationem ad obiecta. Ergo implicat ut creatura finita sine sua mutatione velit, ac nolit per solam terminationem ad obiecta. Præterea potest Angelus cognoscere obiectum, aliquando perfectius, aliquando minus perfecte, eodem prorsus manente obiecto illa noua perfectio non est in obiecto, neque in substantia ipsius Angeli, ergo est in actione ipsius Angeli.

Altera etiam ratio videtur optima quæ petitur ex peccabilitate creaturæ; si enim implicat creatura impeccabilis, implicat creatura quæ sit sua operatio, sed implicat creatura quæ sit impeccabilis, ergo implicat creatura quæ sit sua operatio. Probatur maior quia illa creatura est impeccabilis, quæ non potest deficere à regula recte rationis, sed creatura quæ esset sua cognitione & sua volitio non posset deficere à regula, nam volitio identificaretur cum cognitione quæ regula est, atque adeo non posset ab illa deficere, ergo esset impeccabilis.

Vltima etiam ratio petri potest, ex cognitione reflexa, quæ (vt sapè dixi) non potest in creaturis eadem esse cum cognitione directa, quia nulla cognitione creatura potest se ipsam cognoscere, ergo implicat ut creatura sit sua cognitione, cum cognitione decreta, & reflexa non possint identificari.

Ex his ad rationem dubitandi nihil superest quod necesse sit dicere; constat enim quod solius Dei proprium sit habere cognitionem, & volitionem immutabiles entitatiæ mutabiles solùm terminatiæ.

§. II.

Cognitionis Angelica perpetuitas, & determinatio. S. Thom. q. 58. a. i.

Dixi cognitionem Angelii esse operationem entitatiæ distinctam à substantia ipsius Angelii, nunc inquirimus, vtrum Angelus cessare possit à cognitione, ac plene otari: an verò necesse sit ut actu semper cognoscat omnia obiecta sua quæ potest cognoscere, aut saltem, vtrum necesse sit, ut semper cognoscat aliqua.

Gg 3

Ratio

238 Disp. I. De Angelis. Quæst. II. Sect. IV.

Prima dubitatio.

Ratio dubitandi primum est, quia si Angelus non potest cessare ob omni cogitatione collectiue, suspendendo suas omnes cogitationes, id ex eo tantum probatur, quia voluntas non potest imperare illam cessationem ab omni actu: sed hac ratio nulla est, quia licet voluntas non possit imperare illam cessationem pro eo instanti quo est, potest tamen illam imperare pro instanti sequenti, in quo propter imperium præcedens, cessabit cum actus voluntatis, tum ipsa etiam cogitatio, quod etiam in nobis contingit, nam ut aliquid actu sit, sèpè requirit ut instanti præcedenti aliquid fuerit, v.g. vbiatio (B) exigit ut immediate fuerit vbiatio (A) & sèpè cum recitas psalmum aliquem, secundus verius non occurrit memoriae nisi primum immediatè ante prius recitaueris: ergo actus intellectus Angelici exigere potest, ut prius non fuerit actus voluntatis suspensus.

Secunda dubitatio.

Secundò, si Angelus non semper cognoscit se ipsum & suas omnes species, non poterit vñquam determinare se ad cognoscendum illud obiectum, quod actu non cognoscit, quia ut Angelus vñlit primum cognoscere illud obiectum, debet actu illud cognoscere; voluntas enim non fertur in incognitum: ergo antequam Angelus se determinet ad illud obiectum cognoscendum; iam erit determinatus quod implicat ut est per se notum.

Dico secundò, Angelum neque necessariò cognoscere semper omnia obiecta sua, neque posse illa simul cognoscere: posse autem cessare à cognitione cuiuslibet obiecti sui distributiue, non posse cessare ab omni cognitione collectiue.

Prima pars, negans quod possit Angelus cognoscere simul omnia obiecta sua negatur à Durando, Aureolo, & Gregorio: Probatur autem argumentum sèpè repetito, quia non potest Angelus cognoscere suas omnes cognitiones; vel enim cognosceret illas per unicam cognitionem, & sic cognitio se ipsum cognosceret, quod implicat (ut ostendi) vel per plures & sic haberet necessariò infinitas reflexiones distinctas realiter, quod vtrunque implicat.

Aliter video ab alijs probari quod asserui, quia inquunt infinitus necessariò esset actus qui attingeret infinita. Hoc autem argumentum est calculatorum sèpè reiectum. Deinde inquunt obiecta, quæ potest Angelus cognoscere sunt infinita, solum syncategorematicè: infinitum autem syncategorematicum est illud in quo non sunt tot, quin plura. Sed simili argumento probaretur, quod neque Deus cognoscere omnia illa posset; semper enim non sunt tot, quin plura. Itaque sic illud debet intelligi, quod non possit infinitum huiusmodi totum simul produci, quamvis sine dubio possit totum simul cognosci.

Secunda pars, asserens Angelum cessare posse à cognitione qualibet obiecti sui distributiue, id est ab hac, ab illa, &c. Negatur à Suarez, Vasque, aliisque pluribus, qui putant Angelum nunquam posse cessare à cognitione sui ipsius. Sed mihi sane non appetet ratio, quare Angelus magis possit cessare à cognitione aliorum obiectorum, quam à cognitione sui ipsius; si enim id efficit præsentia, certè cognoscere debet omnia, quorum habet species, nam illa præsens sunt per vicarias species, si ergo nihil cogit Angelum ad cogitandum obiectum vñlum determinatum, certè dici debet quod ille cessare potest à cognitione sui ipsius.

Tertia pars, negans posse Angelum cessare ab omni cognitione collectiue, ac quasi dormire. Communis est, & tamen merito eam asserit Vasques difficilè probari. Ratio tamen Suarez efficax videtur, quia non potest Angelus cessare necessariò, ab omni cognitione neque liberè, ergo nullo modo potest. Probo non posse necessariò quia nulla excogitabilis est causa naturalis quæ subtrahat Angelo species omnes & om-

nia obiecta: probò non posse liberè, quia ut Angelus liberè suspendat actum intellectus, debet habere actum voluntatis, sed actus voluntatis nunquam est sine actu aliquo intellectus, ergo nunquam Angelus suspendere potest actum intellectus, qui habeat aliquem actum intellectus: ergo nunquam potest suspendere omnem actum intellectus; dum enim voluntas suspendere cogitabit sine dubio aliquam suspensionem, & sic aliquid cogitabit.

Dico tertio, Angelus non potest se liberè determinare ad primam vñlum cognitionem, sed ad eam determinatur vel ab obiecto præsente, vel à Deo solo: potest autem liberè se applicare ad nouam aliquam cognitionem, per cognitionem aliam nouam cum hac posteriore connexam.

Prima pars, de prima cognitione quæ scilicet non excitarur ab alia vñlla cognitione connexa, videtur pars. manifesta, quia cum libertas supponat cognitionem, implicat omnino, ut ad primam cognitionem Angelus liberè se applicet.

Secunda pars, de cognitione quæ prima non est, sed priorem aliam supponit, explicari debet magis quam probari. Dico enim, Angelum non posse se determinare ad cognitionem Petri v. gr. nisi prius haberet cognitionem obiecti alicuius connexi cum Petro: si autem prius cogitet naturam humanam v. gr. facile poterit se determinare ad cognitionem cuiuscunque individui naturæ humanæ. Si prius cognoscat se ipsum & alias suas species facile se determinabit ad cognitionem obiecti per illas repræsentati; Angelus enim non potest (ut dixi) cessare ab omni cognitione collectiue, sed semper cognoscit aliquid: sed per priorem cognitionem, liberè potest voluntas excitar secundam: nam etiam hoc in nobis sufficit, ergo potest Angelus liberè se ipsum determinare ad aliquam obiecti cognitionem, & ita suas excitare species. Non est ergo necesse primum dicere, cum Gregorio quod Angelus sine cognitione potest se determinare per actum voluntatis, quasi vero voluntas ferri possit in aliquid incognitum.

Secundò existimat Vasques, determinationem illam Angeli esse non posse nisi à Deo solo, quod impugnat optimè Suarez, quia ita sequeretur Angelum non posse vñquam habere liberum exercitum suarum cognitionum, nam vbi determinaretur à Deo ad aliquid cogitandum, cogitaret etiam necessariò, illa omnia quæ habent cum illo connexionem: Deinde sequeretur nunquam esse in Angelo inconsiderationem imò & cognitionem à Deo immissam, nunquam Angelus posset repellere, quia non potest repellere cognitionem vñam nisi afflumenda aliam, sed ex Vasque non potest afflumere alteram liberè, ergo neque aliam repellere. Denique sequeretur dæmonem determinari à Deo ad omnes blasphemias quas cogitat.

Terterò, Suarez vt explicet determinationem Angelii ad aliquid cogitandum, existimat esse necesse, vt ille se ipsum semper cognoscat, & species suas omnes; sic enim cognoscendo omnes suas species potest se determinare ad distinctam cognitionem obiecti per illas repræsentati. Sed hoc etiam est difficile, quia ostendit non esse necesse, vt semper Angelus cognoscat se ipsum, quod etiam non est necesse vt cognoscat suas omnes species: si autem cognoscit suas omnes species distinctè, certè cognoscit obiecta sua omnia, quod ramen negatur à Suarez.

Itaque planior videtur, & facilior solutio quam proposui: nimur quod cum Angelus necessariò semper aliquid cognoscat, ad illa solum liberè cognoscenda determinare possit se ipsum, quæ aliquam connexionem habent cum prævia cognitione: non posset autem ad alia se determinare.

Ad primam Resp. satis ostensum esse, quod voluntas

Affertio tercia.

Prima pars.

Secunda pars.

Ratio Vasques.

Ratio Suarez.

Solutio prima dubitatio.

tas non potest suspendere omnem cogitationem; nec enim potest illam suspendere quando est, neque quando non est; nam voluntas quando non est non potest facere, id quod facere non potest, quando est: sed voluntas quando est non potest suspendere omnem actum intellectus, ergo neque illum potest suspendere quando non est. Deinde nego verum esse, quod in nobis aliquid possit facere quando non est, id quod non potuerit facere quando erat; nam quādū vigilamus nunquam suspendere liberè possumus omnem cogitationem. Vbicatione (B) nunquam exigit ut prius fuerit vbicatione (A) si quando autem non recordamur versiculi alicuius, nisi prius recitauerimus præcedentem, id non oritur ex eo quod præcedens versiculus quando non est reuocer in memoriam, præcedentem versiculum, sed quia species vnius est iuncta cum specie alterius, quæ non potest excitari sine altera.

Solutio secunda. Ad secundam fatis ostensum videtur, quomodo voluntas quia non fertur in incognitum, non potest determinare intellectum ad cogitationem omnino primam: ad secundam autem cognitionem facile potest se determinare per priorem cum illa connexam, & in qua continetur aliquo modo confusè.

§. III.

Cognitionis Angelice simplicitas, sive vtrum Angelus discurrat. Art. 3. & 4.

Sensus quæstionis. **N**on quārō, vtrum Angelus plures cognitiones habeat distinctas, quod est per se notum, sed, vtrum plures illæ cognitiones, quas habet Angelus, faciant aliquando compositionem, & coalefaciant in vnam: nam in nobis secunda & tertia operatio sine dubio sunt operations compositæ; nam in secunda operatione semper duplex est apprehensio, subiecti nimirum, & prædicati, deinde tertia, quæ vel coniungit prædicatum cum subiecto, vel illa diuidit. In tertia operatione quæ dicitur discursus, requiruntur necessariò actus distincti, quorum vnu causet alium; est enim progressus ab aliquo noto ad aliquid ignotum.

Difficultas igitur est, vtrum Angeli omnia vnicō intuitu cognoscant sine compositione, vel discursu, adeò ut vnicō actu cognoscant subiectum, & proprietates, causam & effectus, nō proprietates ex subiecto, neque causam ex effectibus, sed proprietates in subiecto, & effectum in causa.

Duplex dubitatio. Ratio dubitandi esse potest primò, quia si neges Angelos discurrere, ideo tantum id negas, quia cognoscendo intuitu obiecta non egent discursu, qui est progressus ad aliquid ignotum, sed hæc ratio non videtur bona, quia nos etiam sèpè discurrimus in his quæ sunt nobis cognita intuitu, nam dico v. gr. lucidum esse solem, & hæc propositio mea compositione est.

Secundò, si velis illos discurrere, obstat videtur, quia hinc sequitur Angelum non esse minus rationalem quam hominem, atque ita propria hominis differentia non erit, quod sit rationalis.

Conclusio Bimembris. Dico quartò, Angelus neque componit, neque discurrit in his quæ cognoscit euidenter: in ijs autem quæ cognoscit ineuidenter componit, & discurrit. Ita centent nunc recentiores omnes communius, contra Scotum, qui vult Angelum circa omnia discurrere, s. autem Thomas negat Angelum vñquam posse discurrere.

In quibus non discurrat Angelus. Prima pars optimè probatur rationibus S. Thomæ, quia quoties intellectus cognoscit vnicō actu effectum in causis, proprietates in essentia, & penetrat totam naturam subiecti, non elicit multos actus, quorum vnu vel causet alterum, vel præsupponatur ab

altero, quod est necessarium ad compositionem, & discursum, sed quando Angelus euidenter, & intuitu aliquid cognoscit, vnicō actu penetrat ea quæ cognoscit neque progreditur à noto ad ignotum, quia vbi omnia euidenter cognoscuntur, nihil est ineuident & ignotum.

Secunda pars etiam manifesta videtur, quia circa res supernaturales, circa futura contingentia, circa secreta cordium, Angelus plurima ignorat, ergo in illis potest componere & discurrere, probo consequentiam, quia tunc est compositio quando duas apprehensiones præcedunt iudicium: tunc est discursus, quando ex noto peruenit ad ignotum, sed circa ea quæ Angelus cognoscit ineuidenter, progredi potest à notis ad ignota; coniicit enim de futuris, & de secretis cordium de Christo multa sine dubio discurrens cogitabat Dæmon, cum ex eius miraculis peruenire vellet ad cognitionem diuinitatis eius.

In quibusdam Angelus discurrit.

Ad primam Resp. cognitiones omnes nostras intuituas esse admodum imperfectas, quia pendent à sensu, ideo vtim in illis discursu & compositione: in Angelis autem nego id reperi, siue cognoscant obiecta immediate, ac intuitu, siue cognoscant mediatè solū & abstracti, nam v.g. eclypsim solis futuram sine vlo cognoscere possunt discursu, cognoscunt enim illam in ipso motu solis.

Ad secundam Resp. discursuum quod est differentia hominis significare discursuum dependenter à phantasmati, non autem discursuum simpliciter.

§. IV.

Cognitionis Angelice perfectio tūm extensua, tūm intensua.

I est, vtrum Angelus cognoscere possit simul plura actus simul, quæ vocatur perfectio extensua cognitionis Angelicæ. Deinde vtrum Angelus quidditati, ac comprehensiæ cognoscat obiecta sua, nam hæc est huius cognitionis perfectio intensua. Vocabam autem cognitionem quidditati, in qua distinctè cognoscitur rei alicuius quidditas, & proprius eius conceptus: cognitionem comprehensiæ, in qua nihil est in obiecto quod lateat cognoscitatem in qua scilicet obiectum cognoscitur quantum est cognoscibile. Quæ de re fusæ alias dictum est. Circa pluralitatem illam obiectorum quæ possunt attingi simul ab Angelo leuis difficultas est: circa cognitionem comprehensiæ rerum inferioris ordinis.

Ratio dubitandi primò est, quia si Angelus superior cognoscit comprehensiæ Angelum inferiorem, & causas omnes creatas, necesse est ut cognoscat infinitos tūm specie, tūm numero differentes, in dū futura omnia & possibilia, quod probo, potest Angelus naturaliter cognoscere obiecta omnia quæ produci possunt à Deo, per actus infinitos tūm specie tūm numero differentes, ergo quicunque intellectum Angelii comprehendit, debet cognoscere infinitos actus specie ac numero differentes, & omnia obiecta possibilia saltem indirectè, qui enim cognoscit cognitionem, cognoscit etiam omnia obiecta, ad quæ terminatur illa cognitione. In dū actus intellectus, & voluntatis quos in aeternum habebit Angelus erunt infiniti: calores quos successiæ ignis potest producere, sunt infiniti: ergo quicunque comprehendit ignem, comprehendit infinitos calores, quia cognitione comprehensiæ deberat attingere totum quod continetur in obiecto comprehendendo; sed obiectum quod comprehendit continet effectus illos omnes, etiam secundum indiuiduationem: ergo illi omnes effectus etiam secundum indiuiduationem cognosci debent.

Secundò, si vnu Angelus comprehendit voluntatem

tem alterius Angeli cognoscit omnes actus liberos, quos de facto elicitorum est: nam qui comprehendit causam cognoscit eos effectus quos illa productura est, & non eos tantum quos potest producere. Imò si comprehendenter Angelus creatam aliquam causam cognosceret etiam omnes effectus supernaturales, quos creatura per potentiam obedientiam est elicitorum; vel etiam potest elicere.

Tertiò, si Michaël comprehendit Gabrielem manifestè sequitur quod eadem cognitio cognoscit se ipsam, nam Gabrielem cognoscere potest illam sui comprehensionem, quam dicas esse in Michaële; sed Michaël cognoscit vna cognitione omnes cognitiones Gabrieles: ergo Michaël cognoscit vna illa cognitione, suam eandem cognitionem.

Conclusio
Bimem-
bris.

Angelus
habet si-
mul plu-
res actus
distinctos.

Cognoscit
plura vno
actu.

Dico quinto, potest sine dubio Angelus eodem tempore cognoscere plura obiecta per actus distinctos, quod est cognoscere plura ut plura: & plura etiam obiecta non subordinata cognoscere potest vno actu indubio, quod est cognoscere plura per modum vniuersitatis.

Prima pars videtur negari à S. Thoma, quando plura obiecta non representantur per eandem speciem. Ratio tamen est, quia in nobis tunc sensus, tunc intellectus, possunt elicere plures actus circa plura obiecta; simul enim plures videmus colores, per actus sine dubio plures, cum formalia obiecta sint plura. Imò quoties aliquid enunciamus, habemus actus plures simul, quia enunciatio componitur ex pluribus actibus. Addo autem contra Suarem quod quoties Angelus eo modo attendit ad plura, minus perfectè attendit ad singula, quād si singula tantum intelligeret toto adhibito conatu, quia si non intelligeret nisi singula, ille actus esset adæquatus toti virtuti Angelicæ, quando autem elicit plures actus, illi actus singuli sunt inadæquati virtuti Angelicæ, ergo illi actus quando sunt plures, imperfectiores sunt quād si essent soli, quod in nobis etiam experimur, qui quoties attendimus ad plura, minus perfectè attendimus ad singula propter finitatem potentiae.

Secundam partem de cognitione plurium per modum vniuersitatis video à multis negari, sed immixtio, quia quoties intellectus cognoscit similitudinem, vel dissimilitudinem obiectorum, identitatem, aut distinctiōnem, aequalitatem, aut inæqualitatem, attingit necessariò plura vno actu, ergo eodem actu Angelus attingere potest plura. Probatur antecedens, quia per duos actus distinctos obiectorum diuersorum, non potest vnum obiectum comparari cum altero, cum actus comparatiuum essentialiter attingat duo extrema, verbi gratia ut cognoscam duo esse similia, non sufficit quod cognoscam illa duo quae sunt similia, sed debo cognoscere duo prout similia: duo actus cognoscere duo quae sunt similia, sed non cognoscere illa prout similia, quod necessariò exigit vnum actu. Deinde si species vna vniuersalis potest duo representare quare non id poterit facere vna species expressa.

Neque obstat primò, quod vniuersus actus vnum duntaxat potest esse obiectum formale: si obiecta vero disparata non conueniunt in vna ratione formalis, ergo non possunt cognosci vno actu.

Respondeo enim, illa plura obiecta quae vno actu cognoscuntur conuenire necessariò debere in aliqua ratione formalis, quae sola sit obiectum formale illius actus, alioquin non possent cognosci vno actu, quia ex illis fieri non potest vnum obiectum adæquatum.

Neque obstat secundò, quod vniuersus motus vnicus necessariò est terminus, vniuersus corporis vnicus figura, ergo vniuersus cognitionis vnum est obiectum.

Respond. vniuersus motus plures esse posse terminos

inadæquatos, vnum adæquatum. Figure diuersæ non solum multæ sunt, & distinctæ, sed etiam se mutuò excludunt, & inuicem repugnant quod non habent cognitiones.

Quād multa vero illa sunt, quæ Angelus uspoteat attingere simul vnicum actu, vel pluribus incertum est. Vulgo dico solet, quod potest vnicum actu attingere illa omnia quæ representantur per vnam illarum speciem quas habent.

Dico sextò, Angelum quidditatius cognoscere res omnes ordinis naturalis: Angelos inferiores & omnia materialia cognoscere comprehensiuè, superiores vero Angelos licet cognoscat quidditatius, non cognoscere tamen comprehensiuè.

Prima pars, de cognitione quidditatia rerum omnium naturalium, euidens est, quia illa cognoscuntur ab Angelo quidditatius quorum habet species proprias à Deo inditas, sed earum omnium rerum quae sunt ordinis naturalis dictum est species Angelorum à Deo inditas, ergo res illas omnes Angelus cognoscit quidditatius.

Secunda pars, de cognitione comprehensiuè omnium quae non sunt illo superiora, probari solet, quia si obiecta illa non sunt Angelo perfectiora nulla est ratio cur dicatur, quod Angelus non cognoscat illa, quantum sunt cognoscibilia tunc intensiuè, tunc extensiuè. Angelum autem superiorum ob contrariam rationem non cognoscit comprehensiuè Angelus inferior quia non cognoscit eum quantum est cognoscibilis; Angelus enim inferior non potest producere cognitionem tam perfectam, quād producere potest superior, sed Angelus superior est cognoscibilis per cognitionem perfectissimam, quam ipse potest producere, ergo Angelus inferior non potest cognoscere Angelum superiorum quantum est cognoscibilis.

Ad primam Resp. illis omnibus rectè probari quod Angelus non habet cognitionem comprehensiuam perfectissimam Angelorum inferiorum, & causarum etiam naturalium. Duplex enim (ut alias sèpè dixi) est rei alicuius comprehensio. Prima perfectissima est, & strictissima, quā cognoscuntur omnes effectus, quos producere potest aliqua causa, & quos producet tunc per potentiam naturalem, tunc per obedientiam, & hoc modo certum est, quod Angelus non potest comprehendere res ordinis inferioris: altera est comprehensio vulgaris, & minus rigorosa, quā cognoscuntur effectus omnes numero distincti quos secundum potentiam naturalem causa producere potest simul, & adæquatè & effectus etiam specie distincti, qui addunt causam perfectionem aliquam nouam verbi gratia ut penetretur ignis comprehensiuè, non est opus ut cognoscantur omnes calores numero distincti quos successiuè producere potest, neque omnes effectus quos obedientialiter potest facere: sed satis est quod possit calefacere, illuminare, &c. Et quot calores producere possit simul; nam illa nouam quandam designant perfectionem intrinsecam in obiecto cogniti.

Vnde ad argumentum negatur, eum qui comprehendit intellectum Angelii debere cognoscere distinctè omnes cognitiones quas Angelus ille vel producere potest, vel est producturus, quia scilicet intellectus Angelicus non continet adæquatè illas cognitiones sed inadæquatè tantum, cum ad cognitionem, concursus exigatur obiecti, saltem per vicariam speciem: Dixi autem quod ad vulgarem comprehensionem non exigitur cognitio effectuum omnium qui continentur in causa solum inadæquatè.

Instabis, hinc sequi quod nullus effectus in causa creata cognosci potest, quia non potest sola causa creata effectum vnum producere sine causa prima.

Imò

Ultima
conclusio.

Quid co-
gnoscat
quiddita-
tius.

Quid com-
prehensi-
ua.

Solutio
primæ du-
bitationis.

Instans.

Imò neque in causa prima cognoscuntur effectus illi, quos non producit nisi cum causa secunda, quia illos non continet adæquatè.

Resp. falsam esse utramque illam sequelam, quia causa secunda dicit ordinem determinatum ad causam primam, sine qua non potest agere, atque ita qui penetrat causam secundam cognoscit etiam effectum, ut producibile à causa prima & secunda. Intellectus autem non dicit ordinem illum determinatum ad species sine quarum consortio nequit agere, ideo qui comprehendit intellectum non cognoscit distinctè omnes intellectiones quas potest habere, sed confuse tantum, cognoscendo quod cognoscere possit omnia. Causa verò increata continet etiam adæquatè omnem effectum possibilem, ideoque in ea sola cognosci potest quodlibet possibile. Reliqua soluta sunt cum egi de comprehensione Dei.

SECTIO V.

De loquitione Angelorum. S. Thom. q. 107.

Angelorum lingua intellectua est, (inquit Theophil.) vis nimis illa qua sibi mutuo Angeli rerum diuinarum intellectum, & diuinis cogitationes attribuunt: ideo intellectiones Angelicæ loquitionem commode subiecte solent Theologi, & factentur insolutam adhuc mansisse difficultatem de hoc linguarum commercio inter Angelos, qui lingua & ore carent; est enim difficillimum dicere, quid faciat Angelus loquens quando alium Angelum excitat ad audiendum, & quando in eo causat cognitionem secreti sui. Quam certè difficultatem video pendere totam ex dictis de causa productiva specierum Angelicarum.

Loquuntur Angelii mutuo. Certum igitur primò sit, Angelos posse inter se loqui, & manifestare inuicem secreta, nam hoc ex scripturis evidens est, v.g. c. 7. Apocal. clamat unus Angelus ad alios, *nolite nocere terra & mari, &c.* & in ep. canonica S. Iudeæ *Michaël Angelus cum Diabolo disputat.* Alia plura loca proferri possent: Ratio autem evidens est, quia inter creaturas rationales naturale omnino est, ut secrætæ cogitationes una alteri manifestent: & hoc politica etiam societas necessariò requirit, quam reperiri certum est inter Angelos.

Loqui possunt simul pluribus. Certum est secundò, posse unum Angelum loqui simul pluribus, & ab iis etiam audiri, quia nos etiam possumus. Deinde posse unum Angelum loqui alteri decreto, ita ut ab alio etiam præfente non audiatur; esset enim maxima imperfæctio si Gabriel non posset pandere vni secretum suum, quin omnibus illud pandereret, sed neque dubitari potest, quin unus Angelus loqui possit alteri Angelo distanti, & quin Angelus inferior loqui possit Angelo superiori, nam hæc omnia necessaria sunt ad societatem politicam, & cum inter homines etiam ipsos reperiantur, multò magis necesse est ut inter Angelos non desint.

Quatuor ad loquitionem requiri. Certum est tertio, loquitionem Angelii nihil esse aliud, quam actum quo alteri declarat, id quod ipse vult aut cogitat. Verbum enim externum, ut ex logica ipsa constat, significat semper verbum internum mentis, & obiectum exterum, quod per conceptum mentis representatur. Itaque ut unus Angelus alteri loquatur, necessaria sunt quatuor. Primum est actus interius Angelii loquentis manifestandus Angelo audiens. Secundum est voluntas illum manifestandi. Tertium est cognitione huius actus elicita ab Angelo audiens. Quartum est medium quo Angelus loquens de facto ingenerat in Angelo audiens nouam illam cognitionem: hoc enim est necessario aliquid nouum per quod excitatur Angelus audiens.

De hoc ergo medio tota est huius difficultatis obscurissima controversia, nam de illo tripliciter video authores sentire primo aliqui censem illud esse ali-

quid omnino extrinsecum Angelo tūm loquenti, tūm audiensi, & hæc vocant signa. Secundò alij volunt illud esse aliquid intrinsecum soli Angelo loquenti, & omnino extrinsecum audiensi. Tertiò malunt alij, illud esse intrinsecum Angelo audiensi productum ab Angelo loquente. Quæ tria sigillatim expendenda sunt, ut tandem, quid videatur verisimilius explicari possit.

§. I.

Vtrum loquutio Angelorum fiat per aliquid extrinsecum Angelo tūm loquenti, tūm audiensi.

Prima ergo sententia docet Angelum non posse loqui alteri, nisi formando aliquod signum vocibus nostris haud absimile, quo representetur instrumentaliter cogitatio secreta Angeli loquentis, quæ signa dupliciter solent defendi.

Primo enim Durand. Argentina, Aegid. cum quibus signa corporibus Arriaga etiam videtur sentire, dicunt signa haec porea, corporeæ esse, ac sensibilia, vocibus nostris similia, formata in aere, vel in altero corpore vicino: siue illæ sint sonoræ voces, similes nostris, siue figuræ quædam descriptæ in aere, vel certè motus quidam locales ipsorum Angelorum sufficiunt variæ figuræ, quod erit loqui per nutus,

Secundò Gregorius, Marsil. Molina, Albertin. Arriag. putant signa illa quibus Angeli loquuntur esse qualitates quædam spiritualis formatae per actum Angeli loquentis, vel in ipso Angelo loquente, vel in Angelo audiensi, vel in utroque simul, quæ respondent nostris vocibus corporeis, significantque omnino ad placitum. Formationem enim horum signorum vocant loquitionem Angelorum, & illa diversa signa variæ Angelorum linguæ, quarum cognitionem infuderit illis Deus ab initio, sicut Adamo infudit cognitionem hebreæ linguæ.

Dicendum tamen primò est, loquitionem Angelorum non esse productionem signorum sensibilium aut spiritualium factam per voluntatem Angeli loquentis. Ita fuscè probant Suar. l. 2. c. 26. Valq. disp.

111. c. 9. & 10.

Prima pars negans fieri loquitionem hanc per signa sensibilia, multis rationibus probari potest, ista fatis sit: quia non potest substantia spiritualis pendere à corpore, in sua locutione quæ debita ipsi esset etiam si nulla essent corpora: sed si nulla essent corpora, non posset Angelus formare signum ullum corporeum, quia nulli subiecto posset illud imprimere, ergo Angelus non loquitur per formationem signi ullius corporei. Confirm. quia signum illud corporeum, vel est vox aliqua similis nostra, vel descriptio aliquius figuræ: si primum Angeli loquuntur ut corpora, quod absurdum est: si secundum, non loquuntur, sed scribunt.

Secunda pars, de signis spiritualibus probatur etiā efficaciter. Primo, quia signa hæc sunt omnino inutilia, ut per ea cognoscatur Angelus audiens secretum Angeli loquentis, nam posito eo signo, vel adhuc exigitur species, ut per illud cognoscatur ab Angelo audiensi, vel nō exigitur: si exigitur species, ergo necessarium non erat illud signum, nam æquè bene poterat produci species ipsius conceptus secreti, ac species ipsa signi, cur enim æquè bene non poterit Angelus loquens, formare species secreti sui conceptus, quæ signum illius: si autem non exigitur species, sed ipsum immediatè cognoscitur, ergo & ipsum secretum, imò & quodlibet aliud obiectum poterit cognoscere ab Angelo sine specie. Imò si ab initio sunt infusa à Deo species omnium illorum signorum, quæ tunc excitantur à Deo, quando formantur signa; facilius erit dicere species secretorum productas esse à Deo,

Hh

quæ

quæ tunc excitentur quando Angelus loquens vult secretum suum cognosci ab altero. Secundò, signa illa non possunt significare naturaliter, alioqui similitudinem haberent cum obiectis, neque significare possunt ad placitum, quia sic supponerent priorem Angelorum loquitionem per quam conueniente inuicem de illorum significatione, nisi velis infusam esse à Deo notitiam illorum signorum, quæ sint eorum linguae, quod statim appareret esse fictitium. Tertiò, hæc loquatio & signorum formatio, vel sit in Angelo ipso audiente, & sic nullus Angelus loqui potest alteri distanti: vel sit in medio, & sic accidens spirituale recipitur in subiecto corporeo, sed nec secreta esse poterit loquatio, nam aequè benè unus Angelus signum illud videbit, ac alter cui sit loquatio: vel sit in ipso Angelo loquente, & sic secreta non est loquatio eandem ob causam, & manet difficultas quare Angelus audiat id quod remotum est.

S. II.

Vtrum loquutio Angeli fiat per solam mutationem factam in Angelo loquente.

Secunda sententia remotis omnibus signis statuit loquitionem hanc fieri sine illa mutatione facta in Angelo qui audit, sed per solam mutationem in Angelo qui loquitur quod exponi potest tripliciter.

Loquutio per actum voluntatis.

Primò enim Capreolus, Caïtan, Valent. Granad. volūt Angelicam loquitionem fieri per solum actum voluntatis quo conceptus loquentis ad audientem dirigitur: nam conceptus (inquit) loquentis eo ipso secretus est, quo non vult illum manifestari eo igitur ipso quo dirigit illum ad alterum, & voler illum esse manifestum tollet velamen illud, quo impidebatur cognitione, & sic Angelus sola voluntate alteri loquitur.

Secundò, Arrubal supponit posse obiectum aliquod dupliciter cognosci. Primò, absolutè prout est talis entitas, & natura. Secundò, relatè prout est volitum alteri manifestari: aitque Angelos non habere species omnes cognitionum alienarum absolute sumptuarum, sed tantum cognitionem, & obiectorum prout sunt volta illis manifestari: species autem illas non producere cognitionem, donec obiecta sunt volta illis manifestari, quia hoc officeret libertati, sed statim ac Angelus vult manifestari secretum, species illas agere sicut species futurorum, non agunt donec res acta existant, quia existentia obiecti, est conditio necessaria, ut species illæ agant: similiter enim voluntatem manifestandi esse conditionem sine qua species secreti manifestandi non potest agere.

Per actum intellectus reflexum.

Tertiò, Vasquis disq. 111. cap. 11. dicit loquitionem Angeli fieri non per actum voluntatis, sed per actum intellectus reflexum, quia supponit actus quidem voluntatis secretos & ignotos esse alijs Angelis actus autem intellectus esse notos. Vnde (inquit) eo ipso quod Angelus reflexè cognoscit actum sua voluntatis, manifestat illum alteri Angelo, & sic illi loquitur.

Reprobatur.

Dico secundò, loquutio Angeli non fit per solum actum intellectus reflexum quo cognoscatur actus voluntatis Angelii loquentis.

Ratio est, quia hæc sententia Vasquis supponit actus intellectus vnius Angelii patere alijs omnibus Angelis, quod suprà reiectum est. Si enim Angelus manifestaret alteri suum secretum eo ipso quod illum cognoscit, sequeretur nullum esse actum voluntatis, quem Angelus quilibet non cognosceret: nemo enim est ferè aut Angelus, aut homo qui non sciat omnes actus sua voluntatis.

Quomodo autem verum sit quod loquutio illa possit fieri per solum actum voluntatis, quo Angelu

velit aperire alteri Angelo secretum suum ut volebant Caïtan & Arrubal constabit ex postea dicendis.

S. III.

Vtrum loquutio Angelorum fiat per mutationem factam in Angelo audiente.

Tertia ergo supereft sententia, quod neque in medio, neque in se ipso, sed in eo qui audit, Angelus loquens aliquid producat, quod quadrupliciter exponi potest.

Primo enim, Scotus, & Scotistæ communiter existimant intellectum Angelii loquentis efficere immediatè in intellectu Angelii audientis cognitionem rei de qua loquitur. Idè sentit Gabrél, nisi quod existimat verbum mentis productum in animo loquentis esse causam conceptus in animo audientis, utrum autem illa sit causa solum inadæquata, vel adæquata non satis explicant.

Secundò, Suarez, Bécan. & alij nonnulli Theologi putant loquitionem Angeli fieri eo quod Angelus loquens officiat in intellectu audientis speciem impressam conceptus sui.

Tertiò, Mæratius & Tannerus volunt Deum ab initio creationis, infusisse cuilibet Angelo species eorum omnium conceptuum, quos alij Angelii vellent deinceps ipsis communicare per loquitionem quæ species non agant nisi quando Angelus loquens volet communicare alteri secretum suum, tunc enim Deum concurrere de nouo cum illis speciebus cum prius non concurreret.

Quartò, huc reuocari potest eorum sententia qui malunt species secretorum produci à Deo in intellectu Angelii audientis, quoties Angelus loquens vult suum secretum manifestari alteri Angelo.

Dico tertio, loquutio Angelorum non fit quod Angelus loquens officiat immediatè in intellectu audientis intellectu mutationem: vel speciem ullam impressam: neque per nouam productionem speciei factam à Deo, tunc quando Angelus vult manifestari secretum suum.

Prima pars de productione speciei expressa probatur, quia si conceptus Angelii produceret speciem impressam in altero Angelo, hæc esset actio in distans, potest enim vnius Angelus loqui cum Angelo distante: non video autem quomodo magis possit natu alteri agens spirituale agere in distans, quam agens materiale. Deinde omnis productio specierum fit naturaliter, & necessariò ut patet inductione omnium agentium; potentia enim productiva specierum non est subordinata libertati, ergo si secretum cordis producit sui speciem, necessariò cognoscitur ab Angelo quilibet. Addo denique quod si futurorum & aliorum quæ Angelus intelligit species ab initio habet Angelus certè debet eodem modo infusas accepisse species omnium secretorum quæ manifestantur ei ab altero Angelo.

Neque Deus illam producti.

Tertia pars de productione noua specierum à Deo facta, tunc quando Angelus loquens vult manifestari secretum suum alteri Angelo, satis probata esse vindicetur ex ijs quæ dixi de causa productiva specierum Angelicarum, quas dixi fuisse productas à Deo in ipsa creatione Angelii, non autem illas de nouo quotidie produci ad præsentiam obiectorum. Inde etiam videretur difficilium eo modo explicare loquutio-

Quadruplicem explicatio.

Non producit speciem impressam.

Non speciem impressam.

nem Angelicam, si enim solus esset Deus qui produceret de novo speciem in Angelo audiente, sequeretur quod unus Angelus non loquitur cum altero Angelo, sed eo volente Deus tanquam interpres voluntatis Angelis loquitur cum illo Angelo, quia ille solus loquitur, qui solus excitat Angelum audientem, sed solus Deus tunc excitat Angelum audientem non autem Angelus, ergo solus est Deus qui loquitur, non autem Angelus: si dicas excitare moraliter non loquitur ergo physicè sed moraliter.

S. IV.

Verior loquutionis Angelica explicatio.

Dixi quomodo non fiat Angelica loquutio, quod erat facillimum, nunc operosius est modum explicare probabilem, quo illa fiat: si autem Angelus loquens neque producet aliquid extra se quod sit signum, vel species aut cognitione conceptus secreti: neque Deus producet de novo illam speciem, videndum restat, quomodo ergo Angelus loquens excitet Angelum audientem, & causet in eo cognitionem secreti.

Conclusio. Dico quartò, Angelorum loquutio fit per solam voluntatem Angelii manifestari volentis alteri Angelo secretum suum, quā positā tanquam conditione species illae quas prius habebat Angelus audiens incipiunt agere cum prius non posset agere: siue quod illae naturae sint ut non agant nisi quando adest actus ille voluntatis Angelicae quem statim exigant quod ille positus est: siue quod Deus non concurredit cum illis ita exigente naturā voluntatis libera, quamdiu Angelus non vult secretum suum manifestari. Ita omnino censem Thomistae omnes, Valentia, Granadus, Arrubal, Tannerus qui volunt loquutionem Angelorum fieri per solam directionem conceptus loquentis ad Angelum audientem.

Explicatio & probatio. Ratio est, quia eo modo debet fieri loquutio Angelii vnius ad alterum Angelum, quo Angelus audiens veniat in cognitionem secreti quod manifestat Angelus loquens, sed per solum actum voluntatis quem habet Angelus loquens, potest Angelus audiens venire in cognitionem huius secreti, ergo loquutio Angelii fit per actum illum voluntatis, quem habet Angelus loquens manifestandi secretum suum. Probatur minor, eo modo potest Angelus venire in cognitionem rei quae definit esse secreta, & quam prius non cognoscet, quo potest venire in cognitionem rei, quae prius erat futura & incipit esse præsens, sed Angelus potest venire in cognitionem rei quae definit esse secreta, sicut venit in cognitionem rei quae definit esse futura per solam voluntatem Angelii loquentis; sicut enim Angelus habet species concreatas rei futuræ, sic habet etiam species rei secretae, cognoscit autem rem quae definit esse futura, vel quia, primò talis naturæ species illa est, ut non posset agere nisi quando obiectum existit, vel secundo, quia exigit concursum Dei quem prius non exigeat: codem autem modo potest cognoscere rem quae definit esse secreta, quia talis naturæ species illa est, ut requirat tanquam conditionem actum voluntatis manifestantis secretum, vel quia non exigit concursum Dei donec Angelus loquens actum illum voluntatis eliciat, ergo loquutio Angelorum potest fieri per solum actum, quo Angelus vult manifestari secretum suum. Deinde ideo tantum actus internus vnius Angelii est secretus alteri Angelo, quia species illa quam habet, non actu mouet potentiam ex eo quod desit illi conditio ad agendum necessaria, vel ex eo quod non exigit concursum Dei, donec Angelus loquens manifestari voleret secretum suum. Vnde argumentor: tunc unus Angelus loquitur alteri quando manifestat illi secretum suum, sed tunc illud mani-

festat, quando remouet impedimentum illius cognitionis, ergo tunc loquitur quando remouet illud impedimentum; sed illud impedimentum est solum negotio huius actus voluntatis, ergo eo ipso quod ponit talem actum voluntatis loquitur alteri Angelo.

Denique nullo alio modo potest explicari, quomodo unus Angelus alteri loquatur ut ex dictis pater, iuxta istam vero explicationem omnia facile saluantur quae requirit vera & propria loquutio. Primò, enim explicatur quomodo Angelus loquens audientem excitet ad nouam cognitionem ad hoc enim satis est quod producat in se ipso actum voluntatis, quo posito species impressa quam habebat Angelus audiens incipiat exigere concursum Dei quem prius non exigebat, neque ad illam excitationem opus est, ut producat effectuè aliquid in Angelo audiente. Actus ergo ille voluntatis est tota loquutio Angelica, quae debet esse in eo qui loquitur non autem in eo qui audit; per cum enim excitatur Angelus, cum excitetur species quae prius non excitabatur. Deinde sic explicatur quomodo unus Angelus possit simul loqui pluribus, quia illis vult secretum suum esse manifestum. Quomodo item possit unus Angelus audire plures Angelos loquentes simul, quia species illæ plures quas habet incipiunt simul exigere Dei concursum. Denique satis explicatur quomodo unus Angelus loqui possit alteri Angelo distanti, quomodo loqui possit secretum, &c.

Obiectio tamen primò, ut unus Angelus physicè loquatur cum altero, neceſſe est ut physicè illum excitet sed si loquutio est tantum actus voluntatis quem immanenter in se ipso producit Angelus loquens, non excitat physicè Angelum audientem, sed moraliter duntaxat quatenus Deum mouet ad concurredū cum specie cum qua prius non concurrebat, ergo loquutio Angelii non est solum actus ille voluntatis Angelicae.

Resp. disting. maiorem, ut aliquis Angelus physicè loquatur debet excitare physicè Angelum audientem producendo physicè in ipso aliquid nego: producendo aliquid, quod sit physica conditio ad hoc ut Angelii auditentis species excitetur, & exigit physicum concursum Dei, concedo. Verum quidem est quod Angelus loquens non producit physicè aliquid in Angelo audiente, sed producit tamē aliquid, quo posito species exigit physicum Dei concursum, & excitatur physicè.

Obiectio secundò, se qui quod Angelus non potest loqui cum altero Angelo nisi de suis actibus, quod absurdum est, quia nos eriam loquimur inuicem de obiectis omnino distinctis à nostro actu: probo sequelam, quia per actum voluntatis Angelicae solùm excitatur species illius actus, non autem species aliorum obiectorum, ergo non loquuntur Angelii nisi de suis actibus voluntatis.

Resp. Angelos loqui tūm de suis actibus, tūm de obiectis prout Angelus vult ea manifestari, quia posito actu voluntatis Angelii loquentis, excitatur species illius actus, & species obiecti prout voluti manifestari; Angelus enim audiens cognoscit vtrumque intuituè per propriam speciem, quae tunc tantum incipit excitari; cum enim ego loquor alteri, vox mea declarat duo. Primò, illud obiectum de quo loquor, secundò, quod ego, tibi volo illud manifestari, neque unum potest representare sine altero, similiter actus ille quo Angelus manifestari vult actum illum representatum talis obiecti, manifestat se ipsum, & obiectum prout est volutum manifestari alteri Angelo.

Obiectio terciò, hinc se qui quod Angelus ad quancunque distantiam potest loqui alteri Angelo, quod tamen falsum est, quia in scripturis dicitur Angelos concurrens in unum locum ut loqui possint. Probatur sequela, quia si Angelus loquens nihil producit in Angelo audiente, certè distantia locorum non impedit quo minus audiri possit. Deinde sequeretur quod unus Angelus

Prima obiectio.

Secunda obiectio.

Terzia obiectio.

Angelus mentiri non potest alteri Angelo, quia si Angelus elicit actum quo manifestat suum secretum, certè Angelus audiens illud audit eo modo quo est.

Resp. negando posse vnum Angelum loqui alteri ad quacumque distantiam, etiam si non producat aliquid physicum in Angelo audiente, quia certa distantia est conditio quæ sublatæ non potest excitari species in Angelo audiente, quia non exigit concordum Dei, quando Angelus vnu nimium ab altero distat. Manifestum etiam est, quomodo vnu Angelus possit mentiri alteri Angelo, quia scilicet Angelus ille, qui mentitur habet actum voluntatis quo vult significari alteri obiectum falsum. Deus in Angelo audiente concurredit cum specie huius actus, neque illo modo mentitur aut decipit, vt pater; quisquis enim mentitur duos habet conceptus vnum quo cognoscit verum, alterum quo cognoscit falsum, quod vult alteri significari.

Loquutio
cum ho-
minibus.

Illo-
minatio-

Colliges ex his primò, quomodo Angelus cum hominibus loqui possint; non enim loqui possunt cum illis nisi mouendo eorum species materiales prius existentes, vel certè nouas producentes, quod quomodo fiat postea dicetur: non infundunt autem species purè spirituales quia per illas anima nihil intelligit in corpore. Cum Deo loquuntur per solum actum voluntatis quo illi declarant suos conceptus aut desideria.

Colliges secundò, quomodo illuminatio differat à loquutione; de illa enim differit S. Thom. q. 106. differunt autem inter se sicut species à genere. Nam omnis quidem illuminatio est loquutio, sed non omnis loquutio est illuminatio. Definitur ergo illuminatio, manifestatio veritatum diuinarum à Deo acceptarum & ignorarum Angelo audienti; est enim illuminatio supernaturalis cum doceat veritates diuinæ vt reuelatas, & sub lumine supernaturali: Loquutio autem, est communicatio cuiuscunq; conceptus, sicut quotiescunq; alterum doces alteri loqueris, sed non contra. Illuminari omnes inferiores Angelos à Deo mediatis Angelis superioribus dictum olim est ex Dionysio: & hanc illuminationem vocari quatenus manifestat veritatem, vocari purgationem quatenus tollit talem ignorantiam: Perfectionem quatenus maximum addit ornamentum Angelo illuminato.

QVÆSTIO III.

De naturali perfectione voluntatis Angelicæ.

Quæst. 59. & 60.

Voluntas
est in An-
gelis.

Esse in Angelis voluntatem constat ex scripturis, & quia nullibi esse potest intellectuum, quin sit etiam volituum, vt probabam alia: deinde quod haec voluntas non differat realiter à substantia ipsius Angelus, differat autem à suo actu, constat ex dictis de intellectu, in & voluntates Angelorum specie diuersorum, specie differre inter se, manifestum est si differant intellectus. Præterea certum est, quod in Angelica voluntate ijdem illi omnes actus reperiuntur, qui distinguunt voluntate humana circa bonum, & malum, circa finem & medijsam enim & odio habent, desiderant & fugiunt, gaudent & dolent, &c. reliqua omnia communia sunt voluntati Angelicæ ac humanae, sola nobis superest Angelus libertas de qua breuiter queri debet.

SECTIO VNICA.

De libertate voluntatis Angelorum.

Libertatem hic propriè voco, Dominum illud voluntatis Angelorum in suos actus, & potestatem ponendi eos, vel non ponendi, quam esse in Angelis constat ex eo quod capaces sunt meriti, & demeriti, &

quia vbi est intellectus proponens indifferentiam obiectorum, ibi voluntas libera est & indifferentis ad illa vel amanda, vel odio habenda. Difficultas igitur solum esse potest primò, circa quæ obiecta voluntas Angelis libera sit. Secundò, quando sit libera. Tertiò, quomodo sit libera.

§. I.

Circa quæ obiecta voluntas Angelis sit libera.

ID est, vtrum Angelus amet necessariò semper se ipsum, vtrum necessariò Deum amet, aut aliud aliquid bonum creatum, & vtrum possit cessare ab omni actu.

Ratio dubit. est primò, quia omnis amor necessariò se ipsum amat, sed Angelus non potest cessare ab omni amore, ergo Angelus non potest cessare ab amore sui. Duplex dubitatio.

Secundò, intellectus Angelis non potest cessare ab omni cognitione, ergo non potest voluntas cessare ab omni amore; est enim eadem ratio.

Dico primò, Angelus cessare potest ab amore cuius. Conclusio. cuncte obiecti tūm distributiuē sumpti, tūm etiam collectiuē, atque adē cessare potest ab amore sui, & ab amore Dei.

Ratio illorum omnium est, quia potest Angelus cessare a cognitione cuiuscunq; obiecti distributiuē sumpti, ergo multò magis cessare potest ab amore. Deinde nullum bonum potest necessitare voluntatem ad amorem sui nisi sit summum bonum cognitum euidenter & intuituē. Denique potest Angelus apprehendere aliquod bonum in cessatione ab amore obiecti cuiuscunq; v.gr. potest cessare ab amore Dei vt se ipsum amet, potest cessare ab amore sui, vt intensius Deum amet, ergo potest Angelus cessare ab amore obiecti cuiuscunq; sumpti distributiuē. Quod autem cessare potest etiam ab omni actu collectiuē, & puram habere omissionē difficultius est vt constabit ex dicendis tr. 3.

Ad primam Resp. falsum esse, quod in amore amemus nos ipsos, & quod quilibet actus reflexe se ipsum amerit, quod probabā esse impossibile; actus enim odij non est amor formalis, sed virtualis duntaxat.

Ad secundam Resp. esse disparem rationem intellectus & voluntatis, nam intellectus cum non sit liber in se ipso, non potest imperare sibi ipsi cessationem ab actu, sed illa debet imperari à voluntate cum quo imperio iunctus semper est actus intellectus: voluntas autem formaliter libera est tūm ad agendum, tūm ad non agendum, atque adē cessatio ab actu, tam est in potestate voluntatis, quam ipse actus.

§. II.

Vtrum voluntas Angelis libera sit in primo instanti sui esse. S. Thom. q. 63. art. 5.

Certum est Angelos non esse in primo instanti sui creationis liberos ad peccandum mortaliter, si Deus independenter ab omni eorum dispositione gratiam illis conferat sanctificantem, queritur ergo, vtrum Angelus in se ipso præcisè spectatus, primo illo instanti quo creatur elicere possit actum liberum, & peccare.

Ratio dubit. primò est, quia vt voluntas liberè peccet debet esse indiferens tunc quando peccat, sed in primo illo instanti voluntas Angeli non est indiferens, quia tunc vt suppono est determinata, ergo in illo primo instanti Angelus voluntas non potest liberè peccare. Neque dicas voluntatem Angeli esse determinatam & indeterminatam in eodem instanti temporis; quia in eo instanti temporis duo debent distinguiri instantia naturæ, primum in quo voluntas est indiferens, secundum in quo est determinata. Contra enim isto, illa indiferentia quæ est in illo priori natura vel existit, vel non existit: si non existit ergo fictitia est, si existit, ergo in illo instanti temporis licet dicere nunc voluntas est indeterminata, sed hoc profrus

Prima dubitatio.

prosperus falsum est, quia in differentia est negatio determinationis, sed in illo instanti temporis in quo est determinatio, non potest negari determinatio, ergo in illo instanti temporis non est indifferentia.

Secunda dubitatio. Secundo tunc voluntas non potest peccare quando non habet actualē inconsiderationem, & inaduentiam, sed in illo primo instanti Angelus non potest habere inconsiderationem, quia prima cogitatio semper est à Deo, si ergo haberet tunc Angelus in aduentiam, illa Deo tribueretur, ergo neque potest peccare. Imò Angelus in illo primo instanti habet iudicium practicū de illis quæ tenetur facere, ergo tunc contra iudicium illud nequit peccare.

Tertia dubitatio. Tertiō, quæcumq; haber effectus in primo instanti quo sit, tribuuntur causæ illum producenti, qui enim dat formam, dat consequentia formam: ergo si Angelus in eo primo instanti peccer, peccatum illud Deo tribueretur. Deinde Angelus non potest peccare in actu secundo, quin prius potuerit peccare in actu primo: actus enim secundus presupponit actum primum, & actus secundus malus presupponit actum primum malum; sed in primo instanti actus primus non potest fieri nisi à Deo, ergo actus secundus fieri malus ab ipso Deo.

Conclusio. Dico secundō, Angelus in primo instanti sua creationis, aequè liber est, ac in secundo: & aequè potest peccare.

Prima pars. Primam partem negant Hugo Victorinus, Magister, & Bonavent. Alijs ferè omnibus certa est, quia omnis causa sive necessaria sit, sive libera, potest eo instanti operari, quo habet omnia necessaria ad agendum, sed Angelus in primo instanti est huiusmodi; habet enim obiectum pluribus instruētum speciebus, obiecta praesentia, & cognitionem illorum indifferentem, sine qua nullum esse potest exercitium libertatis: ergo voluntas Angeli potest eo instanti operari libere. Confirmatur, quia ut voluntas operetur libere, non requiritur cognitione prior tempore; sufficit enim prioritas naturæ aut rationis: sed neque requiritur deliberatio aut inquisitio quoties obiectum intuitu cognoscitur, & clare apparet: Sed Angelus eo primo instanti habuit plures cognitiones intuitivas, ergo circa illa obiecta poterat illo instanti operari libere. Quod etiam in communi sententia est certum, quæ docet Angelos fuisse primum iustificatos per propriam dispositionem, ut constabit sequenti disputatione.

Secunda pars. Secundam partem de libertate ad peccandum negant Thomistæ omnes, quibus adhæsit Granadus. Probant eam Scotus & Scotistæ omnes, Molina, Suar, Vasq. Pesantius, & sanè merito, quia nulla ratio esse potest propter quam illo primo instanti magis quam in sequentibus, negari Angelo debeat potestas peccandi: nam aequè in instantibus sequentibus producitur à Deo, aequè operari libere potest, aequè habet omnia requisita ad peccandum, nam habet cognitionem indifferentem, & voluntatem defectibilem, ergo aequè potest peccare.

Solutio prima dubitacionis. Ad primam Resp. eo argumento aequè probari, quod Deus non potuit ab aeterno se determinare libere ad unum; quia si est actu determinatus non est indifferens: sequeretur etiam quod voluntas nunquam libera est, quando actu agit, quia tunc est determinata; hoc autem ostendam non esse verum. Itaque ad difficultatem propositam responderi debet, ut sèpè alias dixi, duplicum esse indeterminationem aliam esse potentialem, aliam actualē: indeterminationis potentialis illa est in qua voluntas agit, sed potest non agere: indeterminationis actualis illa est quæ voluntas agit, vel non agit; manifestum igitur est quod determinatio actualis, quæ verum est dicere voluntas agit opposita est indeterminationi actuali,

Tom. I.

quia si ago implicat ut eodem instanti verum sit quod ago, vel non ago, sed certè determinatio actualis non opponitur indeterminationi potentiali, quia eodem instanti verum esse potest voluntas agit, cum tamen posset non agere ex quo corruit totum argumentum quia in primo instanti Angelus est determinatus determinatione actuali; sed indeterminatus indeterminatione potentiali: nam indifferentia in qua consistit libertas est negatio determinationis potentialis, non est negatio determinationis actualis, in quo erat tota proposita difficultas, quam soluere non satis videtur communis responsio de diversis instantibus naturæ, quia non potest idem affirmari & negari de eodem subiecto, in eodem instanti temporis propter diversa instantia naturæ, ut magis constabit ex dicendis, cum agam de libertate.

Solutio secundæ. Ad secundam Resp. primò quidem quod positâ quæcumque intellectus aduentiam, & iudicio practico potest adhuc voluntas eodem instanti peccare. Deinde dico posse Angelum habere in aduentiam ad multa, quia potest se applicare ad alia plura cogitanda; falsum enim est, quod inaduentia illa tribueretur Deo, quia tunc cū Deus primā daret cogitationē, liberè tamen Angelus alia multa posset cogitare, & sic haberet minorē considerationē circa singula.

Solutio tertiae. Ad tertiam Resp. peccatum illud quod primo instanti fieret nullā ratione posse Deo tribui, quia quæcumque habet effectus in primo instanti tanquam debita naturali eius perfectioni possunt fortassis tribui generanti, si autem sit aliiquid omnino indebitum, certè non tribuitur generanti, qui dat formam, dat quidem ea quæ sequuntur necessariò formam, non dat ea quæ sequuntur liberè. Neque alterum argumentum Granadi efficax est, Angelus non potest peccare in actu secundo, quin prius potuerit peccare in actu primo; hoc enim non est verum de prioritate temporis, sed de prioritate naturæ, aut rationis, quia non est necesse ut fuerit prius tempore, quam agat. Ut aliquis in actu secundo sit malus non requiritur ut fuerit prius formaliter malus in actu primo, sed sufficit quod prius naturā fuerit malus potentialiter; non enim fit voluntas mala nisi per actum secundum. Deus ergo fecit Angelum indiferentem ad bonum, & ad malum, & quamvis non sit formaliter malus prout sit à Deo, facit tamen se ipsum formaliter malum.

§. III.

Quomodo Angeli voluntas sit libera.

Neat quidam Doctores Angelum posse peccare contra legem naturalem, aut etiam venialiter, ex leuitate materia, negant etiam Angelum ubi semel decreuit aliiquid, posse mutare voluntatem, & in contrarium partem flecti, quæ duo multis merito vindentur esse difficultia.

Tribplex dubitatio. Ratio tamen dubitandi est primò, non videtur implicare quod Deus creet naturam, quæ ita sit libera, ut postquam semel aliiquid elegit, non possit mutare sententiam, & discedere à proposito. Imò & naturam liberam, quæ licet contra præcepta supernatura possit peccare, non possit tamen violare præcepta naturalia, & peccare venialiter: si autem huiusmodi natura possibilis est, non ostenditur Angelicam talem esse, ut neque sit flexibilis, postquam aliiquid elegit, neque possit peccare contra legem naturalem.

Secundo, ut Angelus mutet propositum postquam elegit aliiquid, requiritur ut aliqua noua ratio illi occurrat, propter quam nouam suscipiat voluntatem, sed Angelus statim videt omnes rationes quæ occurtere illi possent, ergo non potest mutare voluntatem semel suscepit. Similiter ut peccet Angelus contra præcepta naturalia debet ignorare aliiquid circa illa,

Hh 3 sed

sed nihil circa obiecta naturalia ignorat cum cognoscat ferè omnia comprehensiuè, ergo, &c.

Tertio, si Angelus potest peccare venialiter ex leuitate materiae, potest etiam peccare venialiter ex subreptione; non enim est maior ratio vnius quam alterius, sed non potest peccare venialiter ex subreptione; quia vbi non potest esse cogitatio non volita, & semplena, non potest etiam esse volitio subreptitia & semplena, sed in Angelo nulla potest esse cogitatio non volita & semplena, quia non immutatur ab obiectis, sed per voluntatem applicatur ad cograndum, imo Angelus non eget tempore ut cognoscat obiecta vnde statim illa perfectè cognoscit, ergo in Angelo non potest esse volitio subreptitia.

Assertio
bimembri

Dico tertio, Angelus sibi relictus in pura natura peccare potest contra legem etiam naturalem: & potest peccare venialiter tunc ex leuitate materiae, tunc ex subreptione.

Peccare
contra le-
gem natu-
ralem.

Priman partem negant aliqui Doctores, ut dixi, sed mihi sane manifesta est, quia idem Angelus contra Praecepta naturalia potest peccare, quia quoad illa non est sua regula, neque semper cum illa coniunctus est, sed quoad præcepta etiam naturalia non est sua regula, ut pater, non enim est ipse Angelus sua cognitio & sua volitio, nam Deus v.g. idem est impeccabilis, quia est sua cognitio, & volitio, quæ duæ cum sint yna res implicat ut voluntas Dei sit contraria rationi, cum qua est vnum: In Angelis autem cum cognitio, & volitio non identificantur, substantia ipsius Angeli & inter se, certè vna potest esse alteri opposita in omni materia, atque adeò in omni materia potest peccare Angelus, ut iterum dicetur disp. 2. fusilimèque probatum inuenies à Suar. l. 3. c. 7.

Peccare
venialiter.

Secundam etiam partem de peccato veniali negant idem Thomistæ, probatur autem, quia si potest Angelus in materia graui eligere aliquod malum, potest etiam eligere aliquid malum in materia leui, v.g. dicere potest mendacium aliquod sine graui alterius damno, & sine alia vlla intentione prava, inferre aliqui damnum leue, dicere detractionem leuem; nulla enim est ratio cur in vno possit male agere potius quam in altero, nam omnia quibus probari solet contrarium vana sunt, v. gr. cum dicitur Angelum non posse peccare nisi constitudo sibi finem vltimum diuersum à Deo, quod est peccare mortaliter, quia nunquam peccat circa media, cum nihil agat nisi propter finem vltimum. Hæc enim ratio S. Thomæ bona est, quoad Angelos in statu damnationis, vbi semper oderunt Deum in omnibus quæ agunt, nos vero agimus de Angelis abstrahendo ab omni statu, & speçando eos ut sunt in se ipsis; tunc enim agere fine dubio ita possunt ut non referant omnia in vltimum finem, atque adeò possunt peccare venialiter.

Solutio
dubitatio-
num.

Ad primam Resp. implicate omnino naturam liberam, quæ vbi aliquid elegit, nullo modo possit illud dimittere, & quæ sibi relicta peccare non possit contra legem tunc naturalem, tunc supernaturalem: ratio est, quia quandiu manet cognitio indifferens obiecti, debet posse cessare amor talis obiecti, sed in omni creatura libera durante actu liberè elicito, durat cognitio illa indifferens: ergo in omni creatura libera debet posse cessare amor cuiuscunq; obiecti amati, quæ ratio similiter probat posse Angelum peccare contra legem naturalem.

Ad secundam Resp. primò quidem sèpè dictum esse, quod positâ quæcunque cognitione intellectus quæ non sit visio beata, potest tamen adhuc voluntas velle aut nolle, atque ita potest Angelus de nouo eligere aliquid, sine noua cognitione; imo & peccare sine ignorantia. Secundò, etiam falsum est quod Angelus omnia semper æqualiter consideret, & quod ita se applicet omnibus obiectis, ut nihil illi vñquam

noui occurrat propter quod mutet consilium, & voluntatis proposito descendat; similiter circa rectitudinem naturalem nihil quidem ignorat habitualiter, sed actualiter, non omnia semper considerat, atq; ita in consideratione habere potest quæ omnino satis est ut possit peccare contra naturalem rectitudinem.

Ad tertiam Resp. Angelum posse peccare venialiter, tunc ex leuitate materiae, tunc etiam ex subreptione, quod miror negari à Suarez c. 8. quia non semper sufficientem habet considerationem ad id quod eligit, sed potest ut dixi multiplicem habere inconsiderationem: Fatorum quidem intellectum Angelus non immutari ab obiectis, sed nego illum semper applicari per voluntatem, quia ex vna cognitione tranfit ad aliam connexam sine deliberatione voluntatis, ergo potest habere cognitiones indeliberatas, atque adeò voluntates non omnino liberas.

Q V A E S T I O I V.

De perfectione naturali potentie motricis Angelorum, S. Thom. q. 52. & 53.

Intellectum & voluntatem proximè sequitur potentia motrix tunc immanens quæ mouet Angelus se ipsum, tunc transiens quæ mouet res positas extra se: vbi video esse quatuor scitu digna. Primum, de motu immanente Angelis. Secundum, de motu eius transiente. Tertium, de assumptione corporum per motum. Quartum, de aliis operationib; præter motu.

S E C T I O I.

De motu immanente Angelorum. q. 52.

Certum est primò, Angelos moueri localiter per potentiam sibi omnino intrinsecam, quod constat ex scripturis, vbi dicuntur Angeli transire à loco in locum, & ex ipsa ratione vita manifestum est. Vbi enim intellectus est & voluntas sine immensitate, ibi est etiam facultas motrix: hæc autem potentia non est sola voluntas Angelis, sed ab ea realiter distinguitur, si reliquæ potentiae distinguntur realiter à substantia ipsius Angelis, vel certè si sunt idem realiter, distinguitur substantia formaliter à voluntate, sicut ab ea intellectus distinguitur, diversum enim habet obiectum formale, cum voluntas tendat in bonum ut sic, potentia motrix acquirat de nouo locum, nam proprius eius actus est latio, id est acquisitione noui loci.

Certum est secundò, posse Angelum tribus modis mutare locum. Primò, purè priuatiè, quando se ipsum contrahit ad minorem locum, v. gr. si occupet vnum palmum cum antea duos occuparet; tunc enim deserit aliquem locum, sed nullum nouum locum acquirit. Secundò, purè positiuè, quando se ipsum dilatat ad locum maiorem; tunc enim acquirit nouum spatiū & antiquu non deserit. Tertio, partim positiuè partim priuatiè, quidam ab uno loco adequato transit ad alium locum adaequatum sine contractione vlla vel dilatatione, & hæc sola mutatio est verus motus localis, nam contracitio & dilatatio in Angelo non sunt motus localis in quo debet necessariò deferri unus locus, & acquiri alter, qui est terminus ad quem. Neq; dicas rarefactionem & condensationem in corporibus fieri cum motu locali, est enim manifesta dilatatio, quia quando condensatur aut rarefit quantitas semper aliquæ partes priorem deserunt locum, & acquirunt nouum Angelus autem cum caret partibus, sed totus sit in toto loco, & totus in qualibet parte loci, quoties contrahitur aut dilatatur non ita se haberet, nam in contractione nullum acquirit nouum locum, in dilatatione nullum locum deserit.

Quibus positis de motu Angelico propriè dicto tria queri possunt. 1. An ille sit aliquid internum Angelo. 2. An sit continuus & successivus. 3. An fieri possit ab extremo ad extremum sine transitu per medium.

Potentia
in via est
in Angelo.

Tribus
modis lo-
cum mutat.

De perfectione naturali Angelorum. 247

§. I.

Vtrum motus localis Angelii sit semper aliquid Angelo internum, & ab eo distinctum.

Duplex dubitatio.

Ratio dubitandi est primò, quia quando Angelus per accidens moueretur ad motum corporis cui esset vnitus diuinitus, sequeretur motum spirituale posse produci ab agente corporeo, nam causa illius motus erit agens illud à quo mouebitur ipsum corpus, consequens illud absurdum est ut patet: ergo saltem quando Angelus mouetur per accidens ad motum alterius; motus ille non est aliquid Angelo internum: Sed neque appetat vlo modo, quā ratione Angelus moueri possit, & trahi ad motum corporum, quia in curru, v.gr. corpus vehitur propter impenetrabilitatem, quā cum in Angelo non reperiatur certè ille trahi non potest cum corpore.

Secundo, nulla ratio probare potest, quod motus Angelii sit entitas modalis realiter ab Angelo distincta, quā non probet vocationem distinctam esse ab ipso Angelo; sicut enim Angelus est se ipso præsens loco, abique vlo modo superaddito, ita se ipso subit nouum locum abique modo superaddito. Deinde prius natura debet causa materialis esse in ea conditione in qua potest pati, quā actu patiatur & recipiat accidens, sicut agens prius debet esse indistans quā agat: sed hic modus quem appellas motum localem non potest recipi nisi in tali parte spatiij, ergo prius debet esse Angelus in tali loco, quā in eo loco recipiat motum, ergo Angelus non constituitur in tali loco per illum motum.

Conclusio.

Dico primò, siue Angelus moueat per se, siue moueat per accidens, semper motus localis est aliquid receptum intrinsecè in ipso Angelo, modaliter ab ipso distinctum, & realiter diuibile.

Motus per se.

Prima pars aduersarios habet Thomistas qui putant Angelum esse in loco per operationem, & contra Valsquem qui putat Angelum esse in loco per vnoniem cum loco, sine respectu ad spatiū imaginarium, unde concludit quod quoties Angelus mouetur per accidens, motus ille nihil in Angelo est receptum, sed tantum in corpore: contra quos omnes probatur primò, quia implicat dari nouam denominationem in rebus sine mutatione aliqua noua, sed si motus non esset aliquid receptum in ipso Angelo, daretur in rebus noua denominatione sine illa mutatione, nam illa mutatio non fit in spatio, neque fit in Angelo, ergo nullibi fit, & hoc etiam verum est, quando Angelus mouetur per accidens: nam sicut homo qui vehitur nau, anima in corpore, Christus latens sub speciebus Eucharisticis ita mouentur ad motum alterius, ut verè recipiant in se ipsis motum, quia æquè transiunt ab uno loco in alium, ac corpus quod mouetur per se. Ergo æquè indigent motu superaddito. Fatoe tamen vix conuinci posse aduersarios qui dicent motum istum per accidens explicari posse per solam connotationem noui loci supposita mutatione factā in corpore quod mouetur per se; sed hoc non videtur probabile, quia si motus per se internus est corpori, neque ad eum sufficit noua connotatio, certè nec etiam ad motum per accidens illa sufficit.

Motus Angelii est distinctus.

Secunda pars de distinctione modali huius motus ab Angelo fusè in physicis est probata, vbi egi de motu corporum; eadem enim ratio est de Angelis, propter argumentum quod modò attuli, quia scilicet nunquam potest esse noua in rebus denominatione sine noua forma & mutatione in rebus, sed si Angelus coexistat nouo aliqui spatio cui prius non coexistebat, erit noua in rebus denominatione sine noua mutatione vbi enim illa erit. Nam quod aliqui recurrent ad vir-

tualitatem quandam nouam decreti diuini, absurdissimum est, quia dicere similiiter hominem fieri posse calidum sine calore, aërem fieri lucidum sine lumine, per solum illud Dei decretum: alij dicunt actionem productiua diuersam esse, atque adeò per actionem quā ego sum hic, me non posse fieri alibi, sed sicut hic. Autem ut tollant motum & durationem, multiplicant infinites infinitas actiones productiua est autem mirum quod mea ista conferuatio, quā conseruor hic, non possit esse alibi, quam hic, nec alio tempore quam nunc, cum tamen ego secundum meam entitatem possim esse alibi, & alio tempore.

Tertia pars de diuisibilitate huius modalis entitatis probata manet ex dictis de diuisibilitate modi extensionis Angelica vbi ostensum est accidens spirituale posse esse diuibile; deinde de hoc motu specialis ratio est, quia quando Angelus est in secunda parte spatiij debet habere nouam aliquam partem motus quam prius non habuit, alioqui haberet denominationem nouam sine noua mutatione, ergo necesse est ut motus localis Angelii constet partibus.

Est diuisibilitas.

Ad primam Relpondeo ex dictis in physica de motu anima in corpore; dicunt enim nonnulli causam quae producit motum in anima quando corpus ab alio trahitur, esse vel ipsum Deum, vel animam ipsam producere necessario in se ipsa motum non autem liberè. Quod idem dici deberet de Angelo qui moueretur, aut traheretur ad motum corporis cui deberet esse vnitus; tunc enim eodem modo recipere motum, quo illum anima recipit: nunc autem quando mouetur ad motum corporis quod assumptis Angelus ipse se ipsum mouet ex pacto.

Solutio primæ dubitationis.

Ad secundam Resp. negando quod distinctio vocationis à subiecto proberetur eodem argumento, quo probatur distinctio motus à mobili, quia vocatione supponit semper priorem aliquam mutationem, motum nimurum localem, vel creationem virtualiter saltem distinctam: motus autem non supponit priorem villam mutationem, idèò debet esse distinctus. Deinde illa maior non est vniuersaliter vera, causa materialis prius naturā debet esse cā conditione in qua potest recipere, priusquam recipiat actu; si enim effectus formalis formā quam recipit, constituit eam causam materiale in tali conditione nego, si non constituit, concedo. Effectus formalis motus Angelici est constituere illum fluenter præsentem loco, idèò non prius supponit illum præsentem.

Solutio secundæ.

Ad secundam Resp. negando quod distinctio vocationis à subiecto proberetur eodem argumento, quo probatur distinctio motus à mobili, quia vocatione supponit semper priorem aliquam mutationem, motum nimurum localem, vel creationem virtualiter saltem distinctam: motus autem non supponit priorem villam mutationem, idèò debet esse distinctus. Deinde illa maior non est vniuersaliter vera, causa materialis prius naturā debet esse cā conditione in qua potest recipere, priusquam recipiat actu; si enim effectus formalis formā quam recipit, constituit eam causam materiale in tali conditione nego, si non constituit, concedo. Effectus formalis motus Angelici est constituere illum fluenter præsentem loco, idèò non prius supponit illum præsentem.

§. II.

Vtrum omnis motus localis Angelii sit continuus & successivus.

Triplex controvèrsia.

Hæc difficultas de continuitate motus grauissima est, & in physicis fusius tractata; vix enim speciale aliquid habet motus Angelii, quod commune illi non sit cum motu corporum: sed ne tamen illa omnino hic omisssæ esse videatur. Primò dicam, an motus propriè dictus Angelii possit esse continuus sine interruptione, habens partes sibi mutuò sine interruptione succidentes & diuisibiles. Secundò, vtrum saltem aliquando possit esse instantaneus & totus simul. Tertiò, de motu contractionis & dilatationis eodem modo queratur, vtrum ille fiat in instanti.

Ratio dubitandi primò est, quia si motus Angelii successivus & continuus est, partes eius debent necessariò vñiri, hoc autem implicat, quia id quod est, implicat vñiri ei quod non est, sed tunc quando vñ pars motus Angelici existit, altera non existit, alioqui essent simul, ergo motus Angelii non est successivus. Deinde illa partes si sunt successivæ, sunt omnes præteritæ vel futura, nunquam autem sunt præsentes, quia de nulla licet dicere nunc est,

Prima dubitatio.

est, alioqui esset in instanti. Præterea illæ partes erunt infinitæ, & tamen pertransibuntur, quod implicat, quia infinitum nunquam pertransitur totum. Denique vñiones huiusmodi partium motus, vel sunt diuisibiles, vel indiuisibiles, si sunt diuisibiles, ergo vna pars vñionis potest remanere altera sublatæ, quod tamen est falsum; quia illud non est diuisibile, quod ne diuinitus quidem diuidi potest, hæc autem vñio tolli non potest quin tollatur tota. Si verò sunt indiuisibiles, ergo admittuntur in continuo indiuisibilia, quod alias reiectum est.

Secunda dubitatio.

Secundo, si motus Angelii successivus est, non potest explicari, quomodo vñus Angelus velocius moueatur quam alius, quod sic probo, implicat vt aliquid sit æquale duobus inæqualibus, sed si Gabriel, & Michaël moueantur duobus motibus inæqualiter velocibus, sequitur quod ille motus adæquabitur duobus inæqualibus; si enim illi moueantur per horam, sed ita vt Michaël centuplo velocius moueatur quam Gabriel, in motu Michaëlis velocissimo tot erunt partes quot sunt partes in illa hora; volo enim illum tota hora moueri, atque ita tot esse partes in hora quot sunt in motu. Iam probo non esse tot: nam motus Gabrielis centuplo tardior duravit per totam horam, ergo tot sunt partes in eius motu, quot sunt partes in hora, sed pauciores sunt partes in motu Gabrielis, quam in motu Michaëlis, ergo manifestum est quod illa hora est æqualis in numero partium, illis duobus motibus qui sunt inæquales inter se.

Simile argumentum fieri aliter potest: moueantur Gabriel, & Michaël, motu continuo super idem planum, sed Michaël conficiat hoc spatium vno quadrante Gabrielis vno die, tot sine dubio sunt partes in motu Gabrielis quot sunt partes in motu Michaëlis cum vterque conficiat idem spatium: iam probo plures esse partes in motu Gabrielis, nam in eius motu tot sunt partes quot sunt in vno integro die, in motu autem Michaëlis non sunt plures partes quam in vno quadrante, ergo in motu Michaëlis non sunt tot partes, quot sunt in motu Gabrielis.

Conclusio trimembris.

Motus Angelii est continuus.

Motus ad locum distans.

Dico secundò, motus Angelii est continuus & successivus: neque potest esse instantaneus quoties mouetur ad locum distans; potest in instanti moueri ad locum immediatum priori loco quem deferit.

Primam partem multi negant recentiores qui ex falso principio de compositione continui tenentur dicere nullum motum esse continuum, sed illum interrupi per morulas, quia sine illis morulis explicare nullo modo possunt quomodo vñus motus sit alio velocior, si continuum constet punctis. Sed illud commentum reliquunt omnes melioris notæ Philosophi, & Theologi, nam Angelus ita mouetur per aliquid spatium, vt nunquam quiescat, habet enim potentiam motricem non impeditam, nec est maior ratio cui nunc quiescat quam ante. Fingere autem quod mola ex alto cadens quiescat in medio aere est loqui nugatoria, ergo Angelus potest moueri successivè continuè.

Secunda pars de motu ad locum distans, quod ille ne diuinitus quidem esse possit instantaneus, probari solet in physica, quia tunc Angelus adæquaretur spatio maiori se, quod patet esse impossibile, probatur autem hoc sequi, quia suppono Angelum, v. gr. habere extensionem 10. Palmorum, si vno instanti conficiat 10. Leucas, illo instanti sine dubio adæquabitur decem Leucis, quia illas eo instanti occupabit: in modo erit eodem instanti in termino a quo, in toto medio, & in termino ad quem. Quod autem respondent aduersari quod erit fluenter in pluribus, & eis adæquabitur. Manifestè refellitur, quia esse fluenter est esse successivè, sed in eo instanti nulla esse potest successio, cum instantis sit totum simul, ergo Angelus simul

& non fluenter erit in pluribus illis locis, & illis simul adæquabitur.

Tertia pars de motu Angelii ad locum omnino immidiatum spatio quod deficitur vulgo admitti solet, quia cum Angelus sit totus in qualibet parte spati, vt constituantur in loco planè immidiatu non indiget fluxu per medium, qui semper necessarius est corpori vt occupet locum propinquum, ex eo quod plures habeat partes, sed propter solum fluxum necessaria in motu successio est, ergo in motu isto Angelico necessaria non est successio, modo tamen Angelus eo instanti mutet suam extensionem, quæ cum diuisibilis sit, & habeat partes sequitur quod mutare in instanti non possit locum, quia tunc vnaquæque pars adæquaretur spatio maiori se.

Motus ad locum proximum.

Hinc autem à potiori colligitur multò magis quod in instanti possit Angelus occupare maiorem aut minorem locum, per motum dilatationis, aut contractionis, id est producendo in se ipso, vel destruendo aliquas partes extensionis: quia nulla est ratio cur ille modus extensionis produci, vel destruiri nequeat in instanti; hæc enim dilatatio & contracção sine motu locali fit, contra quam accidit in condensatione & rarefactione corporum in quibus necessariò reperitur motus localis, atque ita fiunt semper successivæ, quod necessarium non est in Angelo, se vel contrahente, vel dilatante.

Ad primam Resp. hæc omnia argumenta soli solere in physica cum agitur de continuitate motus corporum. Primò enim partes motus vniuntur fluenter, quæ autem ita vniuntur non debent simul existere. Secundò, illæ partes sunt præsentes successivæ non autem simul, quia licet de nulla in instanti liceat dicere (nunc est) licet tamen dicere in tempore. Tertiò, illæ partes non sunt infinitæ actu, sed tantum potentia, vt cum Arist. probabam alibi, quia infinita multitudine exigit partes infinitas determinatas, & æquales vni certæ. Quartò, vñiones partium motus omnino sunt diuisibiles, etiam si ne diuinitus quidem possint existere separatae, quia vna essentialiter connotat aliam.

Solutio prima dubitationis.

Ad secundam Resp. hanc prorsus esse grauissimam difficultatem de rarefactione, in qua eadem quantitas correspondere potest, & adæquari spatio nunc maiori, nunc minori, etiam si easdem feruerit partes quas habebat prius. Breuiter ergo ex his quæ circa quæstionem hanc dici solent. Respondeo posse motum Gabrielis esse tardiorem motu Michaëlis, etiam si vterque moueatur continuè: neque tamen sequi quod eadem hora, v. gr. sit æqualis simul, & inæqualis cum illo motu.

Solutio secundæ.

Ratio est, quia vt duæ quantitates siue permanentes, siue successivæ sint æquales in numero partium, non satis est quod vna respondeat alteri, sed requiritur vt illæ sint æquales rara, & densæ. Nam in quantitate palmarum valde densa plures esse possunt partes quam in quantitate quadripalmari, valde rara. Itaque comparando motum diuisibilem Angelii, cum quantitate corporea diuisibili inter quæ proportio aliqua esse potest, si Michaël & Gabriel moueantur per horam, non propterea tot sunt partes in hora, quot sunt partes in illo vtrroque motu, quia motus Michaëlis velocissimus, ita durat per horam, vt partes motus alteri sint densæ quam partes horæ: tametsi enim sint spirituales, cogitari tamen in illis potest aliquid proportionaliter simile densitati & raritati, quatenus motus ille, velocior esse potest aut tardior; velocitas enim & tarditas vocantur densitas & raritas; similiter si moueantur Gabriel & Michaël super idem planum, alter vno quadrante alter vno die sunt in vtrroque motu æquales partes, sed diuerso modo rara ac densæ. Sed hæc alibi fusiæ.

§. III.

Vtrum sit possibilis motus Angelis sine ullo transitu per medium.

Existimant Thomistae ac cum illis Vasques, Salas, Albertin. ita posse, Angelum moueri, vt existens Lugduni possit distere se Parisiis non transiendo per totum illud spatium quod interiacet. Fundamentum vero eorum est, quia nullo arguento videtur ostendendi possibilis huius motus: cur enim Angelus habens suum internum (vbi) Lugduni, non poterit illud producere Parisiis, quin producat illud per totum spatium intermedium. Sed si producat eo modo suum (vbi,) transibit Lugduno Parisios sine transitu per medium, ergo potest Angelus eo modo moueri a loco ad locum distante sine transitu per medium.

Conclusio negativa.

Dico tertio, Angelus naturaliter non potest se mouere ab uno extremo ad aliud extremum distans sine transitu per medium. Ita communius censent Theologii, sed ratio tamen quae id efficaciter probet difficultis est, plures examinat Suares lib. 4. & plures reiicit. Mihi

Probatio.

Probari optimè videtur, quia primò non potest naturaliter Angelus se ipsum reproducere, sed si consti- tueretur in spatio illo distanti sine transitu per medium, esset necesse vt se ipsum reproduceret; non enim hoc faceret per motum vt patet, neque producendo internum (vbi) quod nullum est, ergo deberet ibi ponи per reproductionem. Deinde posito etiam quod detur (vbi) Angelus non potest agere in spatiu distans, sed vt agat, debet prius esse immediatus loco in quo agit; atqui si Lugduni existens produceret nunc Ronae Iuu (vbi,) ageret in distans: ergo nunc existens Lugduni non potest Roma producere suum (vbi.) Denique nullo arguento probari potest Angelum hanc habere vim, quo non proberetur idem etiam posse quodlibet corpus: de quo tamen nemo id adhuc dicere ausus est.

SECTIO II.

De motu transiente Angelorum.

S. Thom. q. 5. r.

Triplex questio.

Dixi hæc tenus quomodo se ipsum mouere possit Angelus, nunc quomodo possit mouere alia a se, corpora nimirum & spiritus, breuiter explicari potest. Primò, vtrum mouere possit aut detinere aliquod corpus. Secundò, vtrum etiam mouere ac detinere possit alios Angelos. Tertiò, quid efficiat quando mouet aut detinet corpora vel spiritus.

Triplex dubitatio.

Ratio dubitandi primò est, quia in Concil. Ancyra dicitur, falsum omnino esse; quod Sagæ ac Magi equitent in aere, vt vulgo dicitur, Dæmone illos vehente; id enim fieri duntaxat in eorum imaginatio- ne. Referturque hic Canon in cap. Episcopi 26. q. 5. ergo signum est falsum esse, quod Dæmon vehat, & trahat corpora.

Secundò, si Angelus potest detinere in aere, v.g. aliquod corpus, vel id facit supponendo se ipsum illi corpori & sic impediendo ne cadat, & hoc est impossibile, quia cum Angelus non sit impenetrabilis, non potest impedire hoc modo ne corpus hoc cadat. Vel id facit resistendo grauitati, & hæc actiua resistentia, fieri deberet per productionem ali uius qualitatis. Vel id facit imprimendo motum, & sic deberet corpus moueri, non autem quiescere. Denique id non potest facere imprimendo impetum, quia impetus est causa productionis motus, non autem quietis.

Tertiò, non potest explicari quomodo unus An- gelus mouet corpora.

gelus possit alium Angelum mouere, ligare, detinere, rapere, trahere, nisi per imperium terrendo scilicet illum metu grauioris pœnae. Quia non potest ad omnia illa sufficere motus aut impetus: præfertim si detinet, & ligat alium, vbi enim est hic potest impetus?

Dico primò, potest Angelus mouere, ac detinere corpora naturalia per eandem potentiam, quia ille se ipsum mouet.

Angelus mouet corpora.

Primo enim sic expressum est in pluribus Scripturæ locis, nam Angelus a Iudea transfert Abacuc Babylonem, Philippum Diaconum desert in Azotum, & Christum ipsum rapit ad pinnaculum templi. Secundo, idem colligitur ex pluribus exemplis tunc sacris tunc prophani, quae fuisse referunt Delrio lib. 2. de Magia qu. 16. Vairus lib. 2. de Fascino & plures alij: patet autem ex Energumenis quorum corpora certum est a præuis habitatoribus miserum in modum agitari, ac distrahi. Deinde patet ex frequenti transuersione sagarum per aërem, quæ sapientissime realem esse non autem semper imaginariam, fuisse probant Abulensis in cap. 4. Matth. & plures interpres huius loci, Suanus lib. de Superst. cap. 16. & 23. Delrio loco citato contra paucissimos nullius nominis Authores qui contra experientiam, autoritatem, & rationem, negare id ausi sunt. Experiencia est, quia sapientissime multæ illarum procul a patria sunt inuenta, immo a venatoribus transfixæ sunt, dum volarent per aërem, & in figura cati, vel alterius animalis maestate. Ratio est quia Dæmoni non est difficile imprimere impetum, aut motum ut statim dicant. Authores innumeros dabunt Delrio, Simencas, Castro.

Possit autem mouere velocissime constat ex perniciissimo motu siderum: non est tamen probabile quod possit ab eis tota moueri terra, v. gr. quia resistentia tanti corporis superare videtur virtutem motuam unius Angelii. Neque difficulter est corpora detineri violenter per vim Angelorum, ingentes enim massas sapienter detinere in aere, subleuant Hypocritarum quorundam corpora dum extasim simulant, &c.

Dico secundò, potest unus Angelus mouere, ligare, detinere, rapere, alios spiritus, per veram actionem non autem per solum imperium aut pactum. Ita communius Doctores tradunt quibus repugnat Vasq. disp. 194. censens id non fieri nisi per impenium.

Mouet alios spiritus.

Ratio autem est, quia si potest Angelus mouere corpora productio impetu, & motu, multò magis mouere poterit alterum Angelum, quia motus illi ac impetus in Angelo producti magis proportionati sunt cum Angelo; quæ motus productus in corporibus: immo si producere potest in se ipso motum, multò magis potest illum producere in alio, & constat id sapienter fieri, nam Angeli dicuntur uchere Lazari animam in sinum Abrahæ.

Dico tertio, Angelus quando mouet corpora & spiritus producit in illis vel impetum, vel motum.

Quomodo moueat.

Ratio est, quia nulla virtus potest producere motum, quæ non possit etiam producere impetum qualiter nos projectis imprimimus: nec est illa ratio propter quam negetur Angelo hæc virtus. Quoties ergo ita mouet corpus aut spiritum cui manet immediatus imprimet motum: quando non manet proximus imprimet impetum.

Ad primam Respondeo plurima disputari solere a Doctribus circa Canonem illū Concilij. Mihi probabilissime respondere videntur, qui aiunt negari a Concilio tantum quod semper reales sint huiusmodi transuersiones quas constat aliquando esse solum imaginarias. Imo falli tantum eas afferit vanâ quâdam imaginatione quod delusæ sapienter crederent le cum equitant in aere, comitem habere Dianam, quam etiam esse Deam existimarent.

Ad secundam Respon. Angelum quando corpus

ii aliquod

Solutio dubitatio- num.

aliquid detinet in aere non id facere supponendo se illi corpori, sed producendo impetum proportionatum gravitati corporis quod detinet; satis enim hoc omnino est ut corpus deorsum non moueat, quando impetus sursum ferens impedit actionem gravitatis deorsum ferentis.

Ad tertiam Resp. non esse difficilium explicare quomodo possit unus Angelus alium Angelum pellere, vehere, ligare, volvere, quam quomodo id faciat in corporibus; nam in utrisque id facit productio impetu & motu. Si quando autem Dæmon annulo includitur, id non sit per unionem ad annulum, neque per motum aut impetum ut patet, sed duntaxat ex pacto.

SECTIO III.

De assumptione corporum ab Angelis.

S. Thom. q. 51. a. 2.

Hæc est altera operatio transiens quæ ab Angelis frequentissimè fieri solet, & triplicem inter Doctores solet habere controvèrsiam. Primo, an verè aliquando Angelus assumunt corpora, & in illis vivendos se præbeant. Secundo, cuiusmodi sint illa corpora. Tertio, quas operationes in illis exerceant.

Ratio verò dubitandi primo potissimum est, utrum etiam Deus ipse per se ipsum in corpore assumpto realiter apparere soleat, an verè tantum per Angelos tanquam per legatos mediæ tantum loquatur, & videatur verbi gratiæ, utrum : Apparitiones omnes Veteris Testamenti, huiusmodi fuerint, ut in illis non Deus ipse immediatè per se visus fuerit, sed tantum Angelus personam sustinens Dei.

Secundo, Angelus non dicitur assumere corpus, nisi quia illi proximus est, & illud mouet, sed hoc non est assumere corpus, alioqui Angelus mouens cœlum dicetur illud assumere.

Tertio, Angelus apparet sèpè non videtur ab omnibus qui eodem loco præfentes sunt, ergo signum est assumptionem illam corporis non esse reale.

Dico primo, Angelus tunc boni, tunc etiam mali assumunt sapissimè corpora in quibus verè apparet. Ita docent omnes Theologi, quibus malè repugnant aliqui apud S. Thomam art. 2. & Carthusianum in secundum.

Primo enim ita conuincitur ex Scripturis ubi Euæ apparet serpens, Raphaël Tobiam dedit, Angelus apparet Abrahæ ad Ilicem Mambræ, Christus Dæmonem videt à quo tamen deludi, & decipi non potuit: quis enim dicat potuisse turbari à Dæmonie imaginationem Christi? Deinde Patres de illis apparitionibus ut omnino veris loquuntur, quos plurimos referunt Suares lib. 4. cap. 33. Bubalus in hunc articulatum. Denique nullum in ea reali assumptione absurdum est, nam illa definitur intima præsentia substantiæ Angelicæ ad aliquid corpus in sui representationem, requiritur enim ad illam, ut Angelus sit illi corpori immediatus & intimè præfens, deinde debet illud mouere ut per illud præsentetur; non enim Angelus assumit omne corpus quod mouet, alioqui assumet ipsum cœlum. In hoc autem quod Angelus sit præfens corpori, & ut illud moueat nullum absurdum est.

Quod autem etiam sèpè defunctorum animæ apparet in corporibus assumptis sine via imaginationis fraude fuisse docent Delrio lib. 2. disquisit. q. 35. sect. 2. Thyræus & alij passim.

Dico secundo, corpora quæ assumunt Angelii semper sunt elementaria, cum quibus illi non vivuntur substantialiter, sed tantum localiter, & illis purè assistunt, non autem illa informant.

Ratio est, quia licet ex plurimis historiis certum

sit, quod aliquando Dæmones assumunt cadavera hominum defunctorum sed malorum duntaxat; non enim hoc decet Angelos bonos, neque Deus permittit, ut Dæmon abutatur corpore hominis sancti: licet (inquam) id certum sit, nihilominus tamen constantissimè omnes asserunt quod ab Angelis, quies apparent in forma hominis, aut alterius animalis perfecti, non formantur vera corpora hominum aut animalium, quia tantam non habent vim, ut formare illa possint, vnde partim ex elementis, partim etiam ex mixtis componunt simulacrum corporis humani, aut alterius generis, quod non est illis difficile. Non est autem primo in huiusmodi corporibus unquam materia via corporum cœlestium, ut videntur aliquando asserere sancti Patres, sed ex multis elementis compactis, & condensatis, non enim unum videtur sufficere. Secundo, figura horum corporum in bonis Angelis plerumque humana est, in malis semper habet aliquid extraordinarium, & monstrosum. Tertio, qualitates omnes in eis reperiuntur quæ per motum localem applicando actiua passiū produci possunt; est enim in illis lux, & color qualis in Iride apparet, sunt qualitates etiam quatuor primæ, deinde durities etiam & mollitiae, non ea tamen quæ humanae sit perfectè similis, vnde valebat omnino argumentum Christi, *Palpate & vide*te si enim rectè aduertatur, accidentia horum corporum aliquid habent dissimile accidentibus corporis humani, quæ Angelus imitari perfectè non potest. Denique unionem cum huiusmodi corporibus nullam habent Angelii, vel substantialiem, vel accidentalem, sed tantum motoris ad mobile, id est intimam præficiam, & efficientiam motus ut rectè docet S. Th. hic.

Dico tertio, Angelus in eo corpore quod assumit, & in quo apparet nullam potest exercere operationem vitalis.

Ratio est, quia operatio vitalis illa dicitur quæ manet in eo principio à quo est, & producitur a principio vita coniunctio: operationes quas in huiusmodi corporibus Angelii eliciunt non sunt huiusmodi, quia recipiuntur in corpore, cui (ut dixi) non sunt coniuncti; loquutio ergo eorum non est vera loquatio, neque motus localis est vitalis tametsi veras formant voces, & motum efficiant verè progressum. Sensationem nullam possunt habere, quia nec habent organa, neque sensitivas potentias: Nutritionem etiam vitalem ob eadē causas non habent: Imo est impossibile Angelo efficere conuersiōnem panis in carnes, & ossa, quæ fit per potentiam nutritiū. Denique generationem viventium immediatè non posse fieri à Dæmonibus certum est, posse autem alio latore aliunde semine putat Suares. Dari Dæmones incubos & succubos apertissimè probant Delrio lib. 2. quæst. 15. & Serarius in cap. 4. Tobiae: idque negare temerarium esse asserit Augustin. lib. 15. Ciu. c. 23.

Ad primam Respondeo plurima de his Dei apparitionibus disputationi evidenter à Suares lib. 6. cap. 20. & 21. Ruis disp. 107. de Trinitate sect. 10. Thyræus lib. 1. de apparitionibus Veteris Testamentis cap. 24. Pererio in Genesim cap. 33. disp. 1. & lib. 8. in Daniel. Mihi breuiter videtur primo non esse dubium, quin utroque illo modo possit apparere Deus, assumendo videlicet corpus per se ipsum, & in illo visibiliter apprendendo sine vilo Angeli ministerio; potest enim formare corpus, illud mouere per illud representari, potest etiam mittere Angelum, qui assumat & moueat corpus, in eoque verè appareat immediatè, Deus autem mediatè tantum. Secundo sapissimè tunc in veteri tunc in novo Testamento mihi est probabile, quod apparuerit Deus ipse immediatè, & assumperit corpus quod videbatur. Ita enim communiter Patres asserunt præsertim quando dicunt Verbum Diuinum

Apparitiones Dei per Angelos.

Triplex dubitatio.

Affertio.

Assumunt Angelii corpora.

Qualia corpora assumunt.

eo modo prolixdere, voluisse incarnationi. Hinc illas apparitiones Dionysius appellat *trōpaveias*, Irenaeus *dispensationes* quæ postea expositæ sunt à verbo, Athanasius *Ideas ratione nostrī transfiguratas*. Et probatur quia, tunc Deus ipse in corpore assumpto appareat, non autem Angelus quando per illud corpus solus Deus repræsentatur, sed in multis huiusmodi apparitionibus solus Deus repræsentabatur non autem Angelus, verbi gratiâ, dum columba visibili specie supra Christum descendit; dicitur enim *Super quem vi-deris spiritum descendenter*: non video autem quomodo ibi repræsentatus sit Angelus, similiter cum Spiritus Sanctus in linguis ignis descendit super Apostolos non dicitur descendisse Angelus, cum ergo verba Scriptura dicant Deum apparuisse, & in proprio sensu explicari possint, non possunt aliter intelligi, quâm omnino propriè. Ita docent Ruiz supra citato loco, Fernandius visione 6, contra Suarez, Vasquem, & alios non paucos. Tertiò tamen apparitiones illas omnes certum est, fuisse factas ministerio Angelorum qui soli formabant immediatè illud corpus, & immediatè illud mouebant, quia sic decebat Deum uti Angelis ut ministris, tametsi non propterea illi corpus tunc assumerent neque in eo apparet, quia per illud non repræsentabantur, sed solus Deus, quod sufficit ad assumptionem, & sic optimè saluari possunt quæcumque proferunt aduersarij ex Scripturis aut Patribus, nam visiones dicuntur esse factæ per Angelos, & ipsi Angeli quodammodo in illis apparuisse, quia ipsi formarunt corpus illud, & mouerunt in quo tamen primariò solus apparebat Deus. Christus in Eucharistia, vel alibi quoties apparet in forma quam in se non habet, apparet in corpore formato per Angelos, aliquando in corpore proprio apparet, quod dicendum etiam est de Virgine Deipara, & aliis Sanctis, alioqui beata ipsa Virgo corpus habens non apparet.

Ad secundam, satis constat ex dictis quod ad assumptionem corporis non sufficiunt indistinctia, & motus, sed requiruntur repræsentatio.

Ad tertiam Respon. esse facile Angelo ita turbare medium ut impeditur specierum productio, ex quo efficitur etiam ut non videatur ab omnibus corpus illud in quo Angelus apparet.

SECTIO IV.

De aliis operationibus quas ad extra efficere possunt Angeli.

S. Thom. quæst. 110. art. 2.

Latissimè patet hoc argumentum in quo explicando multi Doctores accuratè versati sunt, mihi ad alia instituti Theologici magis propria festinanti satis erit, duo breuiter exponere. Primo utrum nihil extra se Angelus possit immediatè operari nisi motum localem. Secundo, quænam sint ea, quæ mediante motu locali potest operari.

Ratio dubitandi est primo, quia sèpè Angelii præfertim mali oculis absentia obiecta repræsentant, sed hoc non possunt facere nisi producant species impressas eorum obiectorum, quod non fit per solum motum localem, ergo motus localis non est id vnum quod immediatè possunt operari Angelii extra se.

Secundo sèpissimè Angelii producunt extra se accidentia plurima & formas substanciales, meteora in aere, multa etiam efficiunt opera mirabilia in quibus non interuenit, vel ad quæ non sufficit motus localis.

Tertiò, id videtur etiam valde congruum ordini
Tom. I.

vniuersi ut superiores illæ intelligentiæ quarum ministerio vtitur Dei prouidentia in gubernatione vniuersi multa per se producere possint, & longè plura quâm agentia corporea, in quibus virtutes apparent multorum ac mirabilium operum effectiæ.

Dico primò, Angelus præter motum & impetum nihil omnino extra se immediatè potest operari, vel substantiale vel accidentale. Ita vnamiter affirman Conclusio negativa.

Ratio est quia, nec experientia, nec ratio, nec authoritas yllam aliam in Angelis cogit ponere operationem, quæ non fit à potentia motrice applicante actiua passiuis, vel quæ ad eam non possit comodè referri. Deinde ordo vniuersi non postulat aliam in spiritibus operationem quâm loco motiuam, totum enim Angelorum ministerium quod vniuerso necessarium est, sufficienter exhibetur per motum quo applicentur actiua passiuis, aliud autem totum non est necessarium, neque mundo corporeo, neque ipsis Angelis, vnde sequitur, quod nullum ab Angelo produci potest immediate accidens reale, quod disponit ad formam substancialem, neque vlam formam; quam si aliquam producant, id non assequuntur nisi per motum localem, quo agentia naturalia mouent, & applicant subiectis actionem recipientibus, ut constat statim.

Dico secundò, Angeli mediante motu & impetu Altera con- multa efficere possunt extra se opera mirabilia tūm clusio. substancialia, tūm accidentalia, in corporibus viuentibus, & in non viuentibus. Tractant de hoc argu- mento fusè vt dixi Delrio, Thyræus, Bubalus, Sua- res, Binsfeldius.

Primo ergo, pér eum motum quo applicant actiua passiuis producunt Angelii etiam mali plures substancialias animatas, & inanimatas: nam aurum producere multè facilis possunt quâm Chymici: animalia im- imperfecta quæ generari solent ex putri, sine dubio possunt brevissimo tempore producere, cuiusmodi fuisse serpentes Ægyptios certum est: de perfectis aliqui dubitant, sed illi tamen etiam possunt producere modo decidant aliunde semen, nam sine illo nequeunt formare tam perfecta organa. Imò nec for- tassis extra vasâ naturalia: in huiusmodi autem for- mis producendis mirabilis omnino est eorum ars, & industria: possunt videlicet efficere ut monstrosi sint partus, possunt impeditre generationem, eam accelerare, aliaque operari in quibus nihil est. Quod nequeat fieri per motum.

Secundò, producere quoque possunt per motum & applicationem genus omne meteororum, plu- uias, ventos, grandines, procellas, terræ motus quo- rum exempla plurima, & stupenda referunt citati Authores.

Tertiò possunt per huiusmodi applicationem imi- tari opera vitæ vegetatiæ nutritionem & accretio- nem, vel etiam eas impeditre ac promouere sicque morbos immittere, prorogare vitam, mortem ac- celerare, non tamen omnino arcere, quia hoc nulla vis creata efficere potest, neque applicatio actiua- rum, procurare possunt sanitatem, longam inediā reddere innoxiam imò & insensibilem.

Quarto multipliciter etiam illudere possunt An- geli sensibus tūm externis, tūm internis variis intus causare imaginationes, & varios affectus in appetitu: In animam autem rationalem immediatè agere nihil possunt, quia motus, & impetus quem solum producere possunt nihil spirituale possunt efficere: sed mediante tamen corpore mirum est quam multi- pliciter animam afficere possint spiritus illi nequam.

Ad primam Resp. esse impossibile ut Angelus ob- iectum absens repræsentet producendo illius speciem Solutio dubitatio- num.

ii 2 impressam

252 Disp. II. De Angelis. Quæst. I. Sect. I.

impressam; sed id faciet tantum mouendo species quæ iam sunt in phantasia, & sic decipiēdo extenos sensus.

Ad secundam Resp. illa omnia vel accidentia vel substantias quæ Angelii extra se producunt, non produci nisi quatenus applicant actiua passiū per motum aut impetum ut dixi.

Ad tertiam Resp. nihil esse necessarium ad ordinem, & ad bonum vniuersi ut Angelii virtutem aliam habeant quam mouendi corpora, & ea per motum applicandi; sic enim omnia facile obeunt ministeria, in quibus prouidentia deserviunt.

DISPVATATIO II.

De supernaturali Perfectione Angelorum.

Quæst. 62. 63. 64.

ACTENVS spirituales substantias consideravi, secundum ea quæ naturaliter ipsis insunt; habent enim substantiam ab omni materiae fecce liberam, atque adeo immortalem indiuisibilem, simplicissimam. Habent intelligentiam perspicacissimam, voluntatem liberrimam, facultatem motricem potentissimam. Nunc vocant nos Angelorum supernaturalia ornamenta quibus ad diuinam similitudinem propius accedentes, roti coruscant donis gratia ac gloria. *Tu signaculum similitudinis, omnis lapis pretiosus operimentum tuum:* Possumus autem omnia tribus complecti capitibus. Primum sit, instans creationis & gratiae. Secundum instans, peccati & perseverantiae. Tertium instans, pœnae ac beatitudinis.

QVÆSTIO I.
De primo instanti creationis & gratiae Angelorum.

S. Thom. quæst. 62.

Primum ergo considero Angelos ex ipsis opificiis Dei manibus prodeentes plenos gratia & decore vbi primò occurrit gratia sanctificans. Secundò, auxilia gratiae per quam ad illam dispositi sunt. Tertiò, actus meritorij quibus in eo primo instanti ad gratiam se ipsis disponuere.

SECTIO I.
De gratia sanctificante Angelorum in primo instanti creationis.

S. Thomas, art. 1. 2. 3. 4. 6.

Certum est primò, ^{miser} Angelos habuisse in primo instanti beatitudinem supernaturalem, sed omnes fuisse viatores, quia omnes, vel peccauerunt, vel habuerunt potestatem peccandi. *Fuit voluntatis sanctorum Angelorum* (inquit Prosper lib. de vita contemplat. cap. 3.) quod malis sponte labentibus, in sua ipsi dignitate manerunt, & diuino iustique Dei Iudicio actum est, ut que fuit cum Deo suo manendi voluntas, fieret permanendi, voluntaria felixque necessitas. Congruentia propter quas detinere aliquandiu in via voluit Deus illos spiritus, varia à Patribus afferuntur, præcipius illa est quam habet August. lib. de Corrept. & Grat. cap. 10. *Deum sic ordinare Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset liberum arbitrium, deinde quid posset gratia beneficium.*

Certum est secundò, nullum esse Angelum qui aliquando non fuerit verè sanctus per gratiam à Deo acceptam, nam ita colligitur ex Scripturis iuxta interpretationem sanctorum Patrum, v. gr. Ezech. 28.

**Fuerunt omnes ini-
tio sancti.**

quod ad litteram dictum est de Rege Tyri, certum est communiter intelligi de Luciferō: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & decore, in deliciis paradise fuisti, &c. Tu Cherub extensus, & protegens, posuisse in monte sancto meo, in medio lapidum ignitorum ambulasti, perfelix in viis tuis à die conditionis tue.* Quæ verba Gregor. Damasc. Idior. Tertull. intelligent de gratia data Luciferō, qui etiam dicitur à Christo, non stetisse in veritate, & à S. Iuda non seruasse suum principatum. Imò & inde constat quod illa gratia data illis est in primo instanti creationis, cum dicat Ezechiel: *Perfectus in viis tuis à die conditionis tuae, donec inveniatur est iniurias in te.* Sicque asserit expressè Augustin. lib. 12. Civit. cap. 9.

Difficultas igitur tantum est primò, vtrum in primo illo instanti Angelii habuerint gratiam per propria merita. Secundò, vtrum etiam in illo primo instanti potuerint per propria merita obtinere beatitudinem.

S. I.

Virum Angelii primam Sanctitatem per merita obtinuerint.

Disponere se ad gratiam, est elicere aliquem actum bonum qui sit meritorius gratiae de conguo, vel de condigno. Cum enim certum sit ut postea dicam Angelos in primo instanti bene operatos fuisse supernaturaler, dupliciter potuit se habere illa bona operatio ad gratiam, primò enim, potuit esse fructus, & effectus illius gratiae, si nimurum gratia illa omnino gratis Angelo data sit qui è instructus benè operatus sit per vim acceptam à gratia, & à charitate. Secundò, potuit esse causa talis gratiae, si nimurum data sit gratia propter bonam illam operationem factam omnino independenter à gratia. Quod enim iuxta principia sua, tertio addunt Thomistæ gratiam illam esse potuisse causam simul, & effectum talium actuum, suo loco reiectum est.

Ratio ergo dubit. primò est, quia gratia data Christo non fuit data ex meritis, ergo nō est perfectius habere illa ex meritis: imò eo argumēto probaretur, vñionem hypostaticam debuisse dari ex meritis humanitatis ex quibus dictum alijs est illam potuisse dari. Deinde si operatio procedat ex gratia, multò erit perfectior quam si causet gratiam, ergo perfectius erit Angelum habuisse gratiam, quæ causet meritum, quam habuisse meritum per quod gratia causetur.

Secundò, Deus potuit facere ut actus ille bonus elicitus in primo instanti non causetur gratiam, sed causeretur à gratia prius natura existente in Angelo. Ergo de facto gratia illa non est causerata per actum bonum, probatur consequentia, Deus non potuit facere ut gratia que nunc in Angelis fuit effectus meriti, fuerit causa meriti, quin fieret aliqua mutatio aliquid; si enim omnia eodem modo se habeant ut se nunc habent, semper gratia erit causa meriti, sed si Deus vellet gratiam esse causam meriti omnia eodem modo se habent ut se nunc habent; actus enim illi essent iidem, Angelus quoque ac gratia eandem habent entitatem, ergo si Deus potuit facere ut gratia esset causa meriti, gratia de facto fuit causa meriti.

Tertiò, si Angelii omnes in primo instanti habuerint gratiam, vel illa in omnibus fuit aequalis, vel inæqualis, si primum ergo illam Angelii non meruerint quomodo enim fieri posset ut tanta multitudo Angelorum adeo inæqualium, æqualiter operata esset? Adde quod communis sententia est, quod Angelis secundum naturam perfectioribus perfectior gratia data est, si autem fuit inæqualis, iuxta inæqualitatem naturæ, ergo illa gratia non est data ex meritis, sed propter maiorem naturæ perfectionem.

Dico

*Sæcis qua-
stionis.*

*Prima du-
bitatio.*

Secunda

Tertiæ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN